

မြန်မာနိုင်ငံ ပြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှ သင်ခန်းတွေ့ဗျား

အောင်နိုင်း

Lessons Learned from Myanmar Peace Process

Aung Naing Oo

မြန်မာနိုင်ငံ ပြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှ သင်ခန်းစာများ

အောင်နိုင်း

Lessons Learned from Myanmar Peace Process

Aung Naing Oo

Lessons Learned from Myanmar Peace Process

အောင်သားသူ

Aung Naing Oo

တွင်းဒိုင်းအရေးခွဲသူ

Taung Gyi

ထုတ်ဝေသူ

The Centre for Peace and Conflict Studies (CPCS), February, 2017

Printed by

WANIDA PRESS 14/2 Moo 5 T.Sanpeesue A.Maung Chiangmai, 50300 Thailand
Tel./Fax: (6653) 110 503 Mobile: (6681) 783 8569

ထုတ်ဝေမှု အမှတ် ISBN 978-99963-856-50

မြန်မာနိုင်ငံ ပြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှ သင်ခန်းစာများ

အောင်နိုင်း

ခုတိယိုလ်ချုပ်ကြီး ခင်ထော်ဦး(အပြိုမ်းဘူး)၏ အမှာစာ

၁။ ဦးအောင်နိုင်ဦးကို မြန်မာပြိုမ်းချမ်းရေးစင်တာ (MPC)၊ တွေ့ဆုံးနေးရေးဌာန၏ ဒါရိုက်တာတစ်ဦးအဖြစ် စတင် သိကျွမ်းချေပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ် (NCA) ကို ဆောင်ရွက်နေစဉ်ကာလအတွင်း နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ တွေ့ဆုံးနေးပွဲများတွင် အစဉ်းအဝေး အကျိုးဆောင်တစ်ဦးအဖြစ် ကြိုမ်ဖန်များစွာ ဆောင်ရွက်ခဲ့သူလည်း ဖြစ်ပါသည်။ တွေ့ဆုံးနေးရေး လုပ်ငန်းများကို (၂၀၁၁) ခုနှစ်တည်းက ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သူ ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဖြော်လအတွင်း တောင်အာဖရိနိုင်ငံလူလာရေး ခရီးစဉ်တွင်လည်းကောင်း၊ ဒီဇင်ဘာလအတွင်း ကိုလုပ်သိယာနိုင်ငံ လေ့လာရေးခရီးစဉ်တွင်လည်းကောင်း အတူတက္က ခရီးသွားခဲ့သူလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ဦးအောင်နိုင်ဦးသည် မြန်မာနိုင်ငံပြိုမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်နှင့် ပတ်သက်၍ ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပတောင်များတွင် မြန်မာ၊ အင်ဂါယ်ဘာသာများဖြင့် ဆောင်းပါးများစွာ ရေးသားခဲ့သူလည်း ဖြစ်ပါသည်။

၂။ ဦးအောင်နိုင်း အနေဖြင့် (၂၀၁၆) ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် ပြီမ်းချမ်းရေး ဖြစ်စဉ်နှင့် ကိုယ်တိုင်ပါဝင်ခဲ့သူများ၏ သုံးသပ်ချက်များ စာအုပ်ကို ထုတ်ဝေနိုင်ရန် စီစဉ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအပြင့် (၂၀၁၆) ဒီဇင်ဘာလတွင်လည်း “ပြီမ်းချမ်းရေးလမ်း - ပြီမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ထဲထဲဝင်ဝင်ပါဝင်ခဲ့သူ တစ်ဦး၏ အတွေ့အကြံများ” (Pathway to peace: An Insider's Account of the Myanmar Peace Process) စာအုပ်ကို အင်္ဂလာင် မြန်မာနှစ်ဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။ ဦးအောင်နိုင်းက ငြင်းအနေဖြင့် “မြန်မာနိုင်ငံပြီမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှ သင်ခန်းစာများ” (Lessons Learned from Myanmar Peace Process) ကို စာအုပ်အဖြစ် ရေးသားမည်ဟုဆိုသောအခါ ကျွန်တော် ဝမ်းသာရပါသည်။ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံအတွက် အရေးကြီးသော ပြီမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်မှ သင်ခန်းစာများကို ကိုယ်တိုင် ထဲထဲဝင်ဝင်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သူတစ်ဦး၏အမြင်နှင့် သုံးသပ်ချက်များကို ဖတ်ရှုလေ့လာခွင့်ရတော့မည် ဖြစ်ပါသည်။ ယခု ဦးအောင်နိုင်း ရေးသားသော သင်ခန်းစာများမှာ မှန်သည်၊ မှားသည်ထက် သူ၏ အတွေ့အကြံကို ဝင့်ထားခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ မှ တ်တမ်းမှ တ်ရာ အဖြစ်ကျွန်နေမည်ဖြစ်၍ ဝမ်းမြောက်မိပါသည်။

၃။ “မြန်မာနိုင်ငံ ပြီမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှ သင်ခန်းစာများ” စာအုပ်တွင် ဦးအောင်နိုင်းမှ ခေါင်းစဉ်ကြီး (၂၂) ခု နှင့် သင်ခန်းစာပေါင်း (၁၂၀) ကျော် ရေးသားထားပါသည်။ အလွန်များပြားသည်ဟု ဆိုရပါမည်။ ယင်းအချက် (၁၂၀) ကျော်တို့အနက် ကျွန်တော်အနေဖြင့် အရေးကြီးသည်ဟု ယူဆသော အချက် (၁၀) ချက်အား ထုတ်နှုတ်တင်ပြအပ်ပါသည် -

- (က) Vision ၏ အနာဂတ်ရည်မှန်းချက်လိုအပ်မှု
- (ခ) Teamwork ၏ အရေးပါမှု
- (ဂ) အတွေ့အကြံ၊ ကျမ်းကျင်မှုများ၏ အရေးပါမှု
- (ဃ) အလွတ်သဘောဆွေးနွေးပွဲများ၏ အရေးပါမှု

(c) ြမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကိုပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း (ဥပမာ - ကျွန်တော်တို့ အတူတက္က သွားရောက လေ့လာခဲ့သော ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ ြမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်တွင် FARC သူဗုံးများနှင့် နောက်ဆုံး မဆွေးနွေးခင် (၃) နှစ်ခန့် အချိန်ယူ၍ လုပ်ဆောင်ခဲ့သော ြမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအေပါ် အစိုးရအနေဖြင့် အသေအချာ ပြန်လည်ဆွေးနွေးသုံးသပ်ခဲ့ပါသည်။ ပြီးမှာသာ FARC အဖွဲ့ နှင့် ဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံ၏ ြမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် ဝါးနှစ်ထဲဝင်လာပြီဖြစ်၍ ပြန်လည် သုံးသပ်ရမည့် အချိန်ရောက်နေပါပြီ။)

(d) ရှင်းလင်းသော အမိန့်ပေး၊ တာဝန်ပေးမှုနှင့် ဆက်သွယ်ရေး
(Clear chain of command, responsibilities and communication)

- (e) တပ်မတော်၏ အခန်းကဏ္ဍ
- (f) လက်တွေ့ရှုံးရန် မလွယ်ကူသေးသော အားလုံးပါဝင်ရေးမှု
- (g) ြမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းတွင် ကြိုးနှီးစာမျက်နှာများ အင်စတီကျိုးရှင်းများ ထူထောင်ရေး
- (h) အရွှေ့ခြင်း

၄။ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံ၏ ြမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအေပါ် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အမြင်ချင်း မတူညီနိုင်ကြပါ။ သင်ခန်းစာယူပုံလည်း မတူနိုင်ပါ။ ထို့ကြောင့် အမြင်ကျယ်ကျယ်ဖြင့် ကြည့်တတ်ရန်လိုအပ်ပါမည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေ ဤစာအုပ်သည် ြမ်းချမ်းရေးကို ဆောင်ရွက်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် တဖက်တလမ်းမှ အကျိုးပြုမည်ဟု ယုံကြည် မိပါကြောင်း။

ဒုတိယပိုလ်ချုပ်ကြီးခင်ကော်ဦး (အြမ်းစား)
၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၃၀ ရက်။

တာရေးသူ၏အမှာ

ဤဘဏ်ပုဂ္ဂန် (၂၀၁၁) ရန်စီ နိဝင်ဘာလမှ (၂၀၁၆) ရန်စီ မတ်လအထိ ကျွန်တော် ကိုယ်တိုင် ပါဝင်ခဲ့ရသော ဌီမီးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှ အတွေ့အကြံများ၊ သင်ခန်းစာများကို တင်ပြထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုကာလအတွင်း အတွေ့အကြံများ၊ သင်ခန်းစာများ၊ ကျွမ်းကျင်မှုများ ရရှိခဲ့သည်။ ဌီမီးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဆွေးနွေးပွဲများကို အတွင်းကျကျ မြင်ခဲ့ရပါသည်။ ကံကောင်းသည်ဟု ဆိုရမည်။

သို့သော် ဆွေးနွေးပွဲကာလတလျောက် ဆွေးနွေးပွဲများနှင့် လုပ်ငန်းတုဂ္ဂလုံး အပေါ် ပြန်သုံးသပ်ရန်၊ သင်ခန်းစာများကို စဉ်းစားရန်၊ ရေးသားရန်နှင့် ဖလှယ်ရန်တို့အတွက် အချင့်မရခဲ့ပါ။ Myanmar Peace Center တွင် တာဝန် ပြီးဆုံးသွားပြီးသည့် နောက်ပိုင်းတွင်သာ အချင့်ရ ခဲ့ပါသည်။

ဤသင်ခန်းများသည် ကျွန်တော်၏အမြဲ့အမြှေ့ အတွေ့အကြံနှင့် စဉ်းစားချက်များသာ ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဆိုရသော် အစိုးရဘက်မှ ပါဝင်ခဲ့သူ တစ်ဦး၏ အတွေ့အကြံ၊ သင်ခန်းစာများသာ ဖြစ်သည်။ တိုင်းရင်းသားများဘက်မှ လည်း သင်ခန်းစာများ ရေးသားသင့်သည် ဟု ယူဆပါသည်။

သင်ခန်းစာ ၁၂၀ ကျော်ကို ကြည့်ပြီး များသည်ဟု ထင်ကြမည်။ သို့သော် ထပ်ရှုပါသေးသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် ရုပ်စွဲးဖြီးအကြောင်းအရာမျိုးစုံ၊ ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးစုံ၊ လုပ်ငန်းမျိုးစုံတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် စောင်းပို့ဆိုင်ရေး ကိစ္စများ၊ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ၊ နိုင်ငံရေး၊ အမျိုးသား လက္ခဏာ၊ လုပ်ငန်းစဉ်၊ ကျွမ်းကျင်မှု၊ ခံစားချက်များ၊ သဘောတူညီချက်များ၊ ဆက်ဆံရေးများ၊ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ကိစ္စရပ်များ၊ တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံရေး၊ အကျိုးစီးပွား စသည်ဖြင့် အလွန်များပြားသော ကိစ္စရပ်များ ပါဝင်နေပါသည်။

ထို့ကြောင့် သင်ခန်းစာအဖြစ် စီစဉ်ဖော်ထုတ်ရောတွင်လည်း အများအပြား ရှိနေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဤစာအပ်ကို ရေးသားထုတ်ဝေနိုင်ရန် စီစဉ်ပေးခဲ့သော ကမ္မားအီးယား အခြေစိုက် (Center for Peace and Conflict Studies – CPCS) ကိုသော်လည်း ကောင်း၊ ဤစာအပ်ကိုဖတ်ပြီးအကြံကောင်းများပေးခဲ့သောလုပ်ဖော်ကိုင်ဖော်ဖြစ်သူ ဒေါက်တာအင်အရှုံးငွေ့ကျံးလျှန်ကို လည်းကောင်း၊ ကျွန်းတော်တို့ဖွဲ့စည်းထားသော CPR (Center for Peace and Reconciliation) မှ ကျွန်းတော်၏ စာအပ်ဖြစ်ဖောက်ရေးအတွက် ပိုင်းဝန်းကျေညီပေးကြသော ဆုန္တယ်အောင်၊ အယ်ခိုစိုး၊ စုဝေမြှင့် ကြည်ဖြီးဝင်း၊ ကျော်မောင်တို့အား လည်းကောင်း Proof ဖတ်ပေးသော ဒေါက်တာသွေးအောင်ကိုလည်းကောင်း၊ အထူးကျေးဇူးတင်ပါသည်။

အမှာစာရေးပေးသော ခုတိယုပ္ပါလ်ချုပ်ကြီး ခင်ကြော်ဦး(ပြိုမ်း) ကိုလည်း အထူး ကျေးဇူးတင် ပါသည်။

ကျွန်းတော်အနေဖြင့် ဤစာအပ်ကိုဖတ်ရှုခြင်းအားဖြင့် သင်ခန်းစာတစ်ရာ ရမည်ဆိုလျှင် ရေးရကျိုးနှင့်ပြီဟု ဆိုရပါမည်။

အောင်နိုင်ဦး
၂၀၁၆၊ နိုဝင်ဘာ ၂၉ ရက်။

မာတိကာ

I	အနာဂတ်အတွက် မျှော်မှန်းချက် (Vision) နှင့် ရည်ရွယ်ချက် (Purpose)	၂၃
(က)	အနာဂတ်အတွက် မျှော်မှန်းချက်နှင့်ရည်ရွယ်ချက် (Vision and purpose)	၂၃
(ခ)	တိကျရှင်းလင်းသော ရည်ရွယ်ချက်ရှိခြင်း (Clarity of purpose)	၂၅
(ဂ)	ပြို့စီးချမ်းရေးလုပ်ငန်း၏ ရည်ရွယ်ချက် (The objectives of the peace process).....	၂၈
II	စောင်ညိုနှင့်ရေးသမားများအတွက် အခြေခံလိုအပ်ချက် (Basic requirements for negotiators)	၂၉
(က)	လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ၏ သဘောသဘာဝကို နားလည်ခြင်း (Understanding the nature of armed conflict)	၂၉
(ခ)	မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခသမိုင်းကို နားလည်ခြင်း (Understanding the history of Myanmar armed conflict)	၃၀
(ဂ)	စစ်တွင်းကာလ စီးပွားရေးကိုနားလည်ခြင်း (Understanding the war economy)	၃၁

(ယ) မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပြုပြင်ဖြောင်းလဲရေးတိန္ဒားလည်ခြင်း (Understanding Myanmar reforms)	၃၂
၃။ ညီနှစ်းရောများများ သိထားသင့်သည့်အချက်တရာ့။ (Negotiators need to know...)	၃၃
(က) ပထမဦးဆုံးတွေ့ဆုံး၏ ထင်မြင်ချက်များအရေးပါသည် (First impression matters)	၃၃
(ခ) အတွေအကြံအရေးပါမှု (Experience matters)	၃၆
(ဂ) ကျမ်းကျင်မှု၏အရေးပါမှု (Expertise matters)	၃၇
(ဃ) တိုင်းရင်းသားများ၏နာကုလ်းမှုများကို နားလည်ခြင်း (Understanding ethnic grievances)	၃၈
(င) စိတ်ရည်သည်းခံမှ (Patience and tolerance)	၃၉
(စ) အစပိုင်းတွင် မရေရှာမှုရှိနိုင်ခြင်း (Ambiguity in the beginning of the process)	၄၀
(ဆ) မမျှော်လင့်သည်ကို မျှော်လင့်ပါ (Expect the unexpected)	၄၂
(ဇ) ဌ်မ်းချမ်းရေးအောင်မြင်ရန် ကောင်းမွန်သော ပတ်ဝန်းကျင်ကိုဖော်တိုးခြင်း (Creating an enabling environment for peace)	၄၂
(ဈ) အခဲ့စွမ်းရန်လိုအပ်မှု (Risk-taking necessary)	၄၅
(ည) အခဲ့စွမ်းခြင်းကို ကြောက်ချုံခြင်း (Risk-averse mentality)	၄၆
(ဋ) ပေးထားချက်များကို နားလည်ခြင်း (Understanding the “Pay Htar Chet”)	၄၆
(၅) ပေးထားချက်ကို ကျော်လွှားခြင်း (Overcoming the “Pay Htar Chet”)	၄၇

(၁)	ပြမ်းချမ်းရေးလုပ်ရန်းစဉ်တစ်ခုချင်းစီဒါ ထူးမြားမှုကိန္ဒားလည်ခြင်း (Understanding uniqueness of the peace process)	၄၈
(၂)	လူသားတို့၏ ပုံပြင်များ၊ ဥပမာများ (Human story matters)	၄၉
(၃)	"စိတ်ပျက်လက်ပျက် ဖြစ်ခြင်း" သည် ဆွေးနွေးပွဲအတွက် ပြဿနာ (The problems with frustration)	၅၀
(၄)	ဆွေးနွေးပြုနိုင်းသူများကို နားချိန် ပေးခြင်း (Give break to the negotiators)	၅၀
(၅)	စိတ်ဆိုး၊ စိတ်မကောင်း ဖြစ်နေသူများနှင့် ဆွေးနွေးခြင်းကို ရှောင်ကျင်ပါ (Avoid negotiating with those who are angry or upset)	၅၀
(၆)	အခြားတစ်ဖက်မှ ဝင်ရောက် စဉ်းစားတတ်ခြင်း (Bringing about empathy in negotiation)	၅၂
(၇)	မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာနှင့် ပြမ်းချမ်းရေး (Problems of illicit drugs and peace)	၅၃
င။	တိုင်းရင်းသားများ၏ စိုးရိမ်ချက်၊ ခံစားချက်၊ အကိုးစီးပွားများကို နားလည်ခြင်း။ (Understanding the concerns, feelings and interests of the ethnic armed groups)	၅၄
(၈)	စိုးရိမ်ချက်၊ ကြောက်ရုံချက်များကို နားလည်ခြင်း (Fears and concerns)	၅၄
(၉)	တိုင်းရင်းသားများ၏ ဆန္ဒကိုနားလည်ခြင်း (Desires)	၅၄
(၁၀)	အကိုးစီးပွားများကို နားလည်ခြင်း (Interests)	၅၅

(ယ)	EAO များ၏ တွေ့ဆုံးညီးနှင့်ရေး သဘောသဘာဝများကို နားလည်ခြင်း	
	(Understanding ethnic negotiators)	၅၆
-	အတွေ့အကြံ (Experience)	၅၆
-	ပြင်ဆင်မှုရှုခြင်း (Preparation)	၅၆
-	တောင်းဆိုများ (Demands)	၅၇
-	ဘာသာစကားကျမ်းကျင်မှု (Language proficiency)	၅၇
-	အမြဲတမ်း လေ့လာနေခြင်း (Constant learners)	၅၈
-	ပညာတတ်များ (The educated)	၅၈
-	စကားပြောကောင်းသူများ (Orators)	၅၈
-	ကျမ်းကျင်သောညီးနှင့်ရေးများများ (Expert negotiators) ..	၅၈

၅။ ဌိမ်းချမ်းရေးသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဘုံအနာဂတ် (Peace is our shared future)၅၉

(က)	ဖက်စပ်လုပ်ငန်း (Joint-venture).....	၅၉
(ခ)	ဌိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် အဖွဲ့ပေါင်းစုံပါဝင်သော ဆွေးနွေးပွဲ (Multiparty negotiations)	၆၀
(ဂ)	နှစ်စွဲတည်း ညီးနှင့်ရေးဆွေးနွေးပွဲများ ဖြစ်ခြင်း (Bilateral negotiations)	၆၁
(ဟ)	ဆက်ဆံရေးကို ထူထောင်ခြင်း (Building relationships)	၆၁
(င)	ဆက်ဆံရေးများကို တိုးမြှင့်ခြင်း (Deepening the relationships)	၆၃
(စ)	နှစ်ဦးနှစ်ဖက် အပြန်အလှန်နားလည်မှတ်တည်ဆောက်ရေး (Creating mutual understanding).....	၆၃

(ဆ) ပြမ်းချမ်းရေး "မြှို့" များကို ဖယ်ရှားပါ (Remove the fog of war).....	၆၅
(ဇ) ရင်းနှီးသောဆွဲးနွေးပွဲများ (Collegial negotiations)	၆၅
၆။ အလွတ်သဘော တွေ့ဆုံးနွေးရောများ (Informal talks).....	၆၇
(က) အလွတ်သဘော တွေ့ဆုံးနွေးပွဲများ (Informal talks)	၆၇
(ခ) လူနှစ်ဦး (သို့) သုံးဦးသာ ပါဝင်သော အလွတ်သဘော ဆွဲးနွေးပွဲများ (Informal talks involving only three or four representatives)	၆၉
(ဂ) စကားများများပြောရန် လိုအပ်ခြင်း (More talks required).....	၇၀
(ဃ) အတွင်းလုပ်ဪနိုင်းရေးသမားများ (Insider-negotiators)	၇၁
(င) တက်ကြွား နားထောင်တတ်ခြင်း (Active listening)	၇၁
(စ) နိုင်ဟမူနှင့် ပြောင်းလွယ် ပြင်လွယ် ရှိမှု (Firmness and flexibility).....	၇၂
(ဆ) အကျိုးဆောင်များ၏ အခန်းကဏ္ဍကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း (Recognition of the role of the facilitators)	၇၃
(ဇ) ညို့နိုင်းရေးသည် အပေးအယူလုပ်ခြင်း (Negotiation is about trade-off)	၇၄
(၁၂) တွေ့ဆုံးနွေးရေးသည် ဘက်တိုင်းတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသည် (Negotiations all around)	၇၅

၇။	ပြိုမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ရန် အဖွဲ့အစည်းများ တည်ထောင်ခြင်း (Institutions building for peace)	၇၆
(က)	ပြိုမ်းချမ်းရေးကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် အဖွဲ့အစည်းများတည် ဆောက်ရန်လိုခြင်း (The need to build peacemaking institutions)	၇၆
(ခ)	ပူရိဂေရီတိတ်နှင့် ပြိုမ်းနှင့် ကြိုးနိုင်နစ်နည်းသော အင်စတိကျရှင်းများ တည်ဆောက်ရန် လိုအပ်ခြင်း (The need for less bureaucratic peacemaking institution).....	၇၇
(ဂ)	ညီနှင့်ရေးများများနှင့် စီမံခန့်ခွဲသူများအကြား အပြန်အလှန် နားလည်မှု (Cooperation between the management and the negotiators)	၇၉
(ဃ)	တိတွင်ကြံဆမှုကို အားပေးသော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သင့်ခြင်း (Encouraging creativity and innovation)	၈၀
(င)	လုံလောက်သောသာဏ္ဍာရေး (Sufficient funding).....	၈၀
(စ)	အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ လက္ခဏာများနှင့်ပြည့်စုံခြင်း (Having all characteristics of a peacemaking institution).....	၈၂
(ဆ)	လုံလောက်သော လူအင်အားလိုအပ်ခြင်း (Sufficient manpower)	၈၃
(ဇ)	Teamwork ၏ အရေးပါမှု (Teamwork matters)	၈၄
(ဈ)	ကျစ်လစ်ခိုင်မာသော ညီနှင့်ရေးအဖွဲ့ (A consolidated team)	၈၆

(ည) ရှင်းလင်းသောအမိန့်ပေး၊ တာဝန်ပေးမှုနှင့် ဆက်သွယ်ရေး (Clear chain of command, responsibility and communication).....	၈၆
I. ညီညွတ်ရေးများ၏ သံစွဲဌာန် (The commitment of the chief negotiator)	၈၈
(က) ညီညွတ်ရေးများ၏ သံစွဲဌာန် (Commitment of the chief negotiator).....	၉၈
(ခ) ညီညွတ်ရေးများ၏ ခေါင်းဆောင်မှု (Chief negotiator's leadership).....	၉၉
II. ပြင်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် (The peace process).....	၉၁
(က) လုပ်ငန်းစဉ်၏ အရေးပါမှု (Process matters)	၉၁
(ခ) အသေအချာ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားသော ဆွေးနွေးပွဲများ (Structured dialogue)	၉၁
(ဂ) လွှတ်တော်ပြင်ပါ လုပ်ငန်းစဉ် (Peace process happens outside the parliamentary framework)	၉၂
(ဃ) NCA အပေါ် အလုံးစုံ သံစွဲဌာန် ထားရှိမှု (Total commitment on NCA).....	၉၃
(င) လက်မှတ်မထိုးမီ ခွဲ့လွှာ (Dilemma before signing an agreement)	၉၄
(စ) သဘောတူညီချက် တာချုပ်များ၏ သဘောသဘာဝများ (The nature of agreements).....	၉၅

(ဆ) အလျင်အမြန် လုပ်သင့်သလား၊ ဖြည့်ဖြည်းချင်းသွားသင့်သလား (Whether the process should be rushed or not).....	၉၆
(ဇ) အချိန်ယယ်နှင့် နောက်စုံးသတ်မှတ်ချိန် (Timeline and deadline).....	၉၆
(ဈ) ပြိုးချမ်းရေးနှင့် အမျိုးသား ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး သံနှီးဌာနနှင့် ရှေ့မတိုးနောက်မဆုတ် အခြေအနေများကို ပပ်ဖျက်မှုများ (The deed of commitment to peace and national reconciliation as deadlock breaking mechanism).....	၉၈
၁၀။ ပြိုးချမ်းရေးသည်နိုင်ငံရေး (Peace is politics)	၉၉
(က) ပြိုးချမ်းရေးသည် နိုင်ငံရေး (Peace is politics)	၉၉
(ခ) ပြိုးချမ်းရေးအော် အလေးပေးချေးနှင့် အလေးပေးချေးပြုပို့ များ၏ နိုင်ငံရေးကို အလေးပေးခြင်း (Paying attention to key stakeholders outside the negotiation room).....	၉၉
(ဂ) နိုင်ငံရေးသည် အဖြူအမဲ (Politics can be black and white and so can peace)	၁၀၀
(ဃ) ပထဝါနိုင်ငံရေးကို အလေးပေးခြင်း (Paying attention to geopolitics)	၁၀၀
(င) ရွေးကောက်ပွဲ များနှင့် ပြိုးချမ်းရေး (Elections and peace)	၁၀၀
(စ) နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှု သစ် (The new political culture)	၁၀၃

၁၁။ ရလဒ်များသည် အကောင်းကြီး၏ (Result matters).....၁၀၃

- (က) မှားခြင်း၊ မှန်ခြင်းထက် အဖြောရန် အရေးကြီး
(Perhaps not about right or wrong
but about getting results)၁၀၃
- (ခ) အမှား၊ အမှန်ခဲ့ရခက်ခြင်း
(Difficult to verify who is right and
who is at fault)၁၀၅
- (ဂ) တဖြည်းဖြည်း လက်တွေဆန်စာန် တိုးတက် ပြောင်းလဲခြင်း
(Progressive realization)၁၀၅
- (ဃ) ကောင်းမွန်သော ညွှန်ငြုပ်များကာသာ ကောင်းမွန်သော
ရလဒ်ကို ရတေနိုင်
(Only good negotiators can bring
about viable results)၁၀၉

၁၂။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိခြင်း (Transparency)

- (က) ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိခြင်း (Transparency)
- (ခ) မိမိဘက်၏ အခြေအနေကို အမြှောင်းပြရန် လိုအပ်
(Engage proactively with all stakeholders).....၁၀၈
- (ဂ) လျှို့ဝှက်ချက်မရှိ (There is no secret).....၁၁၉
- (ဃ) ပြင်ပဆက်ဆံရေးနှင့် လူထုဆက်သွယ်ရေး၏ အရေးပါမှု
(Criticality of outreach).....၁၁၀
- (င) အမှားကို ဝန်ခံပါ (Admit the mistakes)

၁၃။	ပြည်တွင်းဖြစ် ပြမ်းချမ်းရေး ဖြစ်စဉ် (Homegrown process)	၁၁၃
(က)	ပြည်တွင်းဖြစ် ပြမ်းချမ်းရေး ဖြစ်စဉ် (Homegrown process)	၁၁၃
(ခ)	လိုအပ်ပါက ကြားဝင် ဆောင်ရွက်ပေးသူကို သုံးပါ။ (Make use of the mediators as and when necessary).....	၁၁၄
(ဂ)	ကြားဝင် ဆောင်ရွက်ပေးသူ ဘက်မလိုက်ရေး (Impartiality of the mediators)	၁၁၆
(ဃ)	ပြင်ပမ ကျမ်းကျင်မှုကို ရယူပါ။ (Utilize expertise from outside)	၁၁၆
(င)	နိုင်ငံတကာ ဥပမာဏား၏ အရေးပါမှု (Criticality of the lessons learned from other conflicts).....	၁၁၆
၁၄။	ကတိအတိုင်း ဆောင်ရွက်ခြင်း (Delivering on promises)	၁၁၇
(က)	ကတိအတိုင်း ဆောင်ရွက်ခြင်း (Delivering on promises).....	၁၁၇
(ခ)	အစိုးရအပြောင်းအလဲနှင့် ကတိကဝတ် (Change of government and promises)	၁၁၈
(ဂ)	ကတိပျက် သမိုင်းများ (History of broken promises).....	၁၁၈

၁၅။	ယုံကြည်မှု (Trust)	၁၁၉
(က)	ယုံကြည်မှုနှင့် မယုံကြည်မှု (Reciprocity of trust and distrust)	၁၂၀
(ခ)	ရွေးချယ်၍ ယုံကြည်မှု (Trust and distrust can be selective)	၁၂၀
(ဂ)	ပို့ပက္ခကြာလေ ယုံကြည်မှုနည်းလေဖြစ် (The longer the conflict, the less trust)	၁၂၀
၁၆။	တိုက်ပွဲဖြစ်ရခြင်းအကြောင်းရင်းများ (Reasons for armed clashes)	၁၂၂
(က)	အရင်းအမြစ်အတွက်တိုက်ပွဲ (Clashes over resources).....	၁၂၃
(ခ)	မူာ်နိုလုပ်ငန်းသည်လည်း တိုက်ပွဲများကိုဖြစ်စေသည် (Smuggling leads to clashes)	၁၂၃
(ဂ)	နယ်မြေအငြင်းပွားမှုနှင့် တိုက်ပွဲများ (Territorial disputes)	၁၂၄
(ဃ)	ပထဝီနိုင်ငံရေးနှင့် လက်နက်ကိုင်ပြသာနာ (Geopolitics and armed conflict)	၁၂၅
(င)	အခြားအချက်များ (Other factors)	၁၂၅

၁၇။	ြမ်းချမ်းရေးတွင် ပါဝင်သော အနိကဗုဏ္ဍာလုပ်များ၊ အစွဲအစည်းများ၏ ြမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် အတော် ထားရှိသော သံနှီးကြာန် (Commitment of the key stakeholders in peace process).....၁၂၅
(က)	ြမ်းချမ်းရေး သံနှီးကြာန် (Commitment on peace) ၁၂၅
(ခ)	တပ်မတော်၏ ြမ်းချမ်းရေးတွင် ပါဝင်မှု (The role of Tatmadaw in peace process).....၁၂၆
(ဂ)	တပ်မတော်၏ ြမ်းချမ်းရေးမှု (၆) ချက် (Six principles of the Tatmadaw on peace process)၁၂၇
(ဃ)	ဒုတာဝန်အရေးသုံးပါး (Three main causes) ၁၂၈
(င)	သမ္မတ၏ပျော်ပြောင်းမှု၊ သံနှီးကြာန်နှင့် ဆန္ဒ (Flexibility, commitment and desire of the President) ၁၂၈
(စ)	နှစ်ဖက်စလုံးမှ သဘောထားပျော်ပြောင်းသူများသည် မဟာမိတ်များဖြစ်ကြသည်။ (Moderates from both sides are allies) ၁၂၉
(ဆ)	တပ်မတော်သားများ၊ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကို အတွေအကြံရှိထူးသူများသည် ပိုကောင်းသည့် ြမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်သူများဖြစ်သည် (Soldiers and those who have been involved in the armed conflict are better peacemakers).....၁၃၀

၁၈။ အားလုံးပါဝင်ရေးမှု (All-inclusive policy)၁၃၁

- (က) ဘက်တစ်ဖက်တည်းအတွင်း အားလုံးပါဝင်မှု
(Inclusiveness within one own's party)၁၃၁
- (ခ) အားလုံးပါဝင်ရေးမှု၏ ပြဿနာများ
(Problems of all-inclusive with EAOs)၁၃၂
- (ဂ) အဲဒ္ဓကြီး၊ အဲဒ္ဓငယ်ပြဿနာများ
(Big group versus small groups)၁၃၃
- (ဃ) ဖျက်လို ဖျက်ဆီး လုပ်တတ်သူများ၏ ပြဿနာများ
(Understanding the spoiler problem)၁၃၄

**၁၉။ ဘက်ပေါင်းစုံမှ ကြည့်ရှုစဉ်းတားဆောင်ရွက်ခြင်း
(The need for holistic approach)၁၃၅**

- (က) ဘက်ပေါင်းစုံမှ ကြည့်ရှုစဉ်းတားဆောင်ရွက်ခြင်း
(The need for holistic approach)၁၃၅
- (ခ) မဟာဗုံးဟာမြောက် စဉ်းတားခြင်း
(Strategic thinking)၁၃၆
- (ဂ) ပြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း
(Review of the peace process)၁၃၆
- (ဃ) ပြင်ဆင်ရေး (Preparation)၁၃၇

၂၀၁	ယုကြည်မှုတည်ဆောက်ခြင်းလုပ်ငန်းများ (Confidence building measures)	၁၃၉
(က)	နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ ပြန်လွှတ်ပေးခြင်း (Release of political prisoners)	၁၃၉
(ခ)	အကန်အသတ်များဖြေလျှော့ခြင်း (Relaxation of Restriction).....	၁၃၀
(ဂ)	မှတ်ပုံတင်၊ လုံခြုံရေး (Provision of national IDs to the ethnic people and security)	၁၃၀
(ဃ)	ကျန်းမာရေးအတွက် ကူညီခြင်း (Assisting ethnic leaders with health problems)	၁၄၁
(င)	နိုင်ငံဌားတွင် အဖမ်းခံရတော့မည့်တိုင်း ရင်းသားခေါင်းဆောင်များကို ပြန်လည်ညိုနိုင်း ခေါ်ယူခြင်း (Negotiating with foreign governments for the release of ethnic leaders traveling on phoney passports)	၁၄၂
(စ)	နိုင်ငံတကာခရီးသွား (International travels).....	၁၄၂
(ဆ)	ပူးတွဲလေလာရေး (Joint-studies)	၁၄၃
(ဇ)	လူသားခြင်းတာနာမှုနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးအကူအညီများ (Humanitarian and development assistance)	၁၄၃
(ဈ)	ပြိုမ်းချမ်းရေး၏ အသီးအပွင့်များ (Peace dividends).....	၁၄၄
(ည)	ဘေးတော်ယာဉ် လိုင်စင်များ (Provision of vehicle licenses to the ethnic groups)	၁၄၅
(ဇူ)	ဒုက္ခသည်စခန်းများသို့ သွားရောက်လည်ပတ်ခြင်း (Visit to refugee camps)	၁၄၆

၂၁။	အသိအမှတ်ပြုမှု တရားဝင်မှု (Recognition and Legitimacy).....	၁၄၆
(က)	အသိအမှတ်ပြုမှု (Recognition)	၁၄၆
(ခ)	တရားဝင်မှု (Legitimacy)	၁၄၇
(ဂ)	အကဲဆတ်သော အချက်များကို နားလည်ခြင်း (Understanding conflict sensitivities)	၁၄၈
၂၂။	အရှင်သား ကာကွယ်ရေး (Civilian protection).....	၁၄၉
(က)	အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးငယ်များ (Women and children)	၁၄၉
(ခ)	ပြိုမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်မှုကို အားပေးခြင်း (Encouraging the participation of women in peace process)	၁၅၉
(ဂ)	ချိုးဖောက်မှုများ (Abuses).....	၁၅၀
(ဃ)	များသွားလျှင် တာဝန်ခံခြင်း၊ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်း (Taking responsibility for the mistakes and introducing changes immediately)	၁၅၁

၁။ အနာဂတ်အတွက် ဓမ္မာန်းချက် (Vision) နှင့် ရည်ရွယ်ချက် (Purpose)

(က) အနာဂတ်အတွက် ဓမ္မာန်းချက် (Vision) နှင့် ရည်ရွယ်ချက် (Purpose)

၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ (၁၈) ရက်၊ ဌို့မြို့၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဌို့မြို့မြို့၏ အနေအထားများ ပြောင်းလဲလာသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ယခင်က မလျောက်ဖူးခဲ့သော လမ်းကို လျောက်ခဲ့ရသည်ဟု ဆိုရမည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၅ ကျင်းပသည့် ပြည်ထောင်စု ဌို့မြို့မြို့၏ ညီလာခံတွင် ညီလာခံတက်ရောက်သူများက နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးများကို ၃ နှစ်အတွင်းအားဖြူးဆောင်ရွက်ကြရန် တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ သို့သော် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ ဈားပြိုမြို့မြို့၏ ဖက်ဒရ်စနစ် ပေါ်ပေါက်ရေး တို့ အတွက် ဌို့မြို့မြို့၏ ပြောင်းလဲမှုမြို့မြို့၏ အတွက် ပြည်မှာရည်မည်။

မည်မျှရည်မည် ကောက်ကွဲ့မည်ဖြစ်စေ လမ်းကို ပြီးဆုံးအောင်လျှောက် ရမည်။ သို့သော် လမ်းကို ချောမွှေစေရန်အတွက် ပြိုမ်းချမ်းရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ဘုစ္စည်းတားချက်တစ်ရပ် (ဘုံ) အနာဂတ်အတွက် စုပေါင်းရည်မှန်းချက် (Shared vision) တစ်ရပ်တော့လိုပါသည်။

ယင်းအချက်ကို MPC တွင် ဆွေးနွေးဖြစ်ခဲ့ကြပါသည်။ သို့သော် လက်တွေ ဆောင်ရွက်မှတော့ မလုပ်နိုင်ခဲ့ကြပါ။

ကျွန်ုတ်တို့နိုင်ငံကဲ့သို့သော ရုပ်တွေးသောပဋိပက္ခ၊ ကြာရည်သော သွေးထွက်သံယို ထိခိုက်မှုများရှိသည့် နိုင်ငံတစ်ခုအနေဖြင့် ပြိုမ်းချမ်းရေးအတွက်နှင့် ပြိုမ်းချမ်းစွာ အ တူ တ ကွ ယ ဉ် တွဲ န ထ ိ င င ရ ေ အ တ ွ က အ န ာ ဂ တ ဘုရည်မှန်းချက်တစ်ရပ် မဖြစ်မနေလိုပါမည်။ ယင်းကဲ့သို့စဉ်းတားချက် မရှိခြင်းသည် ဦးတည်ရာမဲ့သွားနေသော လျောာစ်စင်းကဲ့သို့ဖြစ်မနေမည်။

ကျွန်ုတ်တို့အနေဖြင့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲ၏ ဖြစ်စေ နိုင်ငံရေးဆွေးနွေး ပွဲမတိုင်မိဖြစ်စေ ပြိုမ်းချမ်းရေးတွင် အဓိကပါဝင်သော Key Stakeholders များ အနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်သူများ အနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံကို ပဋိပက္ခများအားဖြော်ပွဲစွာ မည်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံ၊ မည်ကဲ့သို့သော လူ့သောင်၊ မည်ကဲ့သို့သော အတူတကွယ်ဉ်တွဲနေထိုင်မှု၊ မည်ကဲ့သို့သော မှုတူမှုများ၊ လုခြေမှုများရှိသည့်နိုင်ငံအဖြစ် ရှိသုတေသနသည်ကို ပြောဆိုဆွေးနွေးသုတေသနသည်။ ကြိုကိစ္စများကို မဆွေးနွေးသဲ မိမိတို့လိုလားချက်များကိုချည်း တောင်းဆိုနေလျှင် ဆွေးနွေးပွဲများ အချိန်ကြာ သွားနိုင်သည်။ နိုင်ငံတော်ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး နှုံးတွင်နေးသွားနိုင်သည်။

ထိုကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံပြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှ ကျွန်ုတ်ရရှိသော ပထမည်းဆုံး သင်ခန်းတာမှာ အနာဂတ်အတွက် ဘုရည်မှန်းချက် (Shared vision) မဖြစ်မနေရှိသုတေသနသည် ဟူသော အချက်ဖြစ်သည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ အန်နပါနီလာက ကျင်းပဲသော ပြည်ထောင်စုပြီးချမှုးရေးဘဏ္ဍာလာခံတွင် မျှော်မှန်းချက်မျိုးစုံကို ကြေားခဲ့ရသည်။ ငိုးတိုကိဖြည့်ဆည်းရန် လိုသည်။

ကျွန်တော်တို့မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမေရိကန်နိုင်ငံ ယခင်ကပြောလေ့ရှိသော Melting Pot ၏ အားလုံး တမျိုးတည်းဖြစ်သွားသော အတူတက္ခ ယဉ်တွဲနေထိုင်ရေးတော့ ဖြစ်ရန်မလွယ်ပါ။ ထို့ကြောင့် ဝန်ကြီးဦးအောင်မင်းပြောသော ယဉ်တွဲနေထိုင်မှုမျိုးကို စဉ်းစားသင့်ပါသည်။

ဦးအောင်မင်းက သူ၏ “ယဉ်တွဲနေထိုင်မှုသီအိရိ” ကို အလွန်လှပသော “ပန်းခြင်း” တစ်ခုနှင့် တင်စားထားပါသည်။ ယင်း “ပန်းခြင်း” တွင် အရောင်စုံ၊ အသွေးစုံ၊ ရန်းစုံ၊ ပုံစံမျိုးစုံပါဝင်ပြီး ပါဝင်သော ပန်းမျိုးစုံကလည်း မိမိတို့၏ မူလအရောင်အသွေး၊ ရန်းနှင့် ပုံပန်းသဏ္ဌာန်တို့ကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားကာ ပန်းခြင်းတစ်ခုလုံးအား အလုန် ရန်းတို့ ပိုမိုတင့်တယ် ပြည့်စုံအောင် ပါဝင်အားဖြည့်ထားပါသည်။

ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံတွင် Identity ၏ လုမျိုးရေး သရပ်လက္ခဏာအား အသေကိုင်ထားကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ အမှန်တကယ်တွင် Identity သည် တစ်ခုထက်မကရှိနိုင်ပြီး အသေလည်းမဟုတ်ပါ။ Identity သည် ပြောင်းလဲ၍ရသော ပြောင်းလဲနိုင်သော (Maulable) အချက်တစ်ချက်ဖြစ်ပါသည်။

ဤအချက်ကို ဦးအောင်မင်းက ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင် Identity များကိုလည်း ထိန်းထား၊ ပန်းခြင်းကဲ့သို့သော အားလုံးပိုင်ဆိုင်နိုင်သည့် ဘုံလက္ခဏာ (Common identity) တစ်ခုကိုလည်း ဖန်တီးရမည်ဟု ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဤအချက်များကို စဉ်းစားရန်လိုသည်။ ထို့ကြောင့် အရေးကြီးစုံးသော သင်ခန်းစာတစ်ရပ် အဖြစ် ဆိုချင်ပါသည်။

(ခ) **တိကျရှင်းလင်းသောရည်ရွယ်ချက်ရှိခြင်း**
(Clarity of purpose)

ပြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အစွဲ့ တစ်ခါတရံပြိုမ်းချမ်းရေးကိုသာ လိုချင်ပြီး ဘယ်ကစ လုပ်ရမည်မှန်း မသိဘဲ ဖြစ်တတ်သည်။ ယင်းအခြေအနေတွဲ ယခင်က လုပ်ခဲ့ဖူးသည့် ပုံစံမျိုး (သို့) သူများလုပ်သည့်ပုံစံမျိုးကို အတူယူဆောင်ရွက်ရသည်။ ထိအခါ ပြိုမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ် အစွဲ့ရှိခဲ့သော ခုမှတ်ခဲ့သော မူဝါဒများသည် ပြိုမ်းချမ်းရေးစံပြီးနောက်ပိုင်းတွဲ ပုံစံပြောင်းသွားနိုင်ပါသည်။ ပါဝင်သူများ၊ အစိုးရများအနေဖြင့် ယင်းအခြေအနေပေါ်မှတ်ည်၍ ရည်ရွယ်ချက်၊ ရည်မှန်းချက်များ ပုံစံပြောင်းသွားနိုင်သည်။ အခက်အခဲကြောင့် သော်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာသော ပဋိပက္ခအနေအထားနှင့် အဖြေရနိုင်မှု၊ မရနိုင်မှုတို့အပေါ်တွဲလည်း မှတ်ည်က ဖြေရှင်းသွားနိုင်ပါသည်။

လိုအပ်ပါက စော်မမီတော့သော ရည်ရွယ်ချက်၊ ရည်မှန်းချက်များကို ပြန်လည် ပြပြင်သင့်ပါသည်။ အခြေအနေပေါ်မှတ်ည်၍ တိကျရှင်းလင်းသော ရည်ရွယ်ချက်များကို ခုမှတ်ရန်လိုပါသည်။ ဤသည်ကို သင်ခန်းစာတရပ်အဖြစ် ဆင်ခြင်မီသည်။

ဥပမာ - ဦးသိန်းစိန်အစိုးရတက်ခါစက ပြိုမ်းချမ်းရေးမူဝါဒ ၈ ချက်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ယင်းတို့မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည် -

၁။ ပြည်ထောင်စုအတွင်း အမြှေတုတုတကွ ပူးပေါင်းနေထိုင်ရေး၊

၂။ ပြည်ထောင်စုမပြုကွဲရေး၊ တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွှတ်မှု မပြုကွဲရေးနှင့် အချုပ်အခြားအာကာთည်တဲ့ မြို့ရှိချောင်း၊ သဘောတူရေး၊

၃။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းများကို ဥပဒေနှင့်အညီ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်ပူးတွဲ၍ တရားဝင်ဆောင်ရွက်ရေး၊

၄။ မူးယစ်ဆေးပါနှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေတတ်သော ဆေးဝါးများ
တိုက်ရွက်ရေးအား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး၊

၅။ ပါတီထူထောင်၍ ရွှေးကောက်ပွဲဝင်ရေး၊

၆။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား လက်ခံရန်နှင့် ပြင်ဆင်လိုသည့်
ကိစ္စများရှိကလွှတ်တော် အတွင်း၍အများသဘောတု ဆန္ဒနှင့်အညီဆောင်ရွက်ရေး၊

၇။ ထာဝရ၌မြို့မ်းချမ်းရေးအတွက် ဥပဒေ၏ဘင်အတွင်းသို့
အမြိုးအပိုင်ဝင်၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေနှင့်အညီ တန်းတူညီတူ နေထိုင်၊
သွားလာ၊ လုပ်ကိုင်၊ စားသောက်ရေး၊

၈။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ တစ်ခုတည်းသော လက်နက်ကိုင်
အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို ညီးစီးဆောင်ရွက်ရေး၊

အစိုင်းတွင် အထက်ပါ မူများကို အသုံးချခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင်
ယင်း (၈) ချက်ကို မပေြောတော့ပါ။ NCA ရရှိရေးနှင့် NCA ပေါ်အခြေခံ၍
ဖက်ဒရယ်နှင့်ဖိုကရေးကို အခြေခံသော နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေးကိုသာ
အာရုံစိုက်ခဲ့ပါသည်။ ဆိုရသော NCA တွင် ရှင်းလင်းသော လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်
လမ်းပြေမြှုပ်ပါဝင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်ဟုဆိုရမည်။

တိုင်းရင်းသားများသာက်တွင်လည်း ကြုံသို့ပိုင်ဖြစ်မည်ဟု ခန့်မှန်းမိသည်။
အစတွင် အလုပ်ဖြစ်မလားဟု ပြောစမ်းချမ်းပိုးသည့် သဘောဖြင့် Benefit of the
Doubt သံသယအကျိုးကို ခံစားစွင့်ပေးပြီး ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ နောင်တွင်
ရည်ရွယ်ချက်များပို၍ ခိုင်မာလာသည်ကို တွေ့ရသည်။

အကယ်၍နှစ်ဖက်လလုံး၏ ရည်ရွယ်ချက်များရှင်းလင်းပြီးထပ်တူကျနေလျှင်
ပဋိပက္ခအတွက် အဖြေတစ်ဝက်ရနေပြီးဟု ဆိုရမည်။

(က) ြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ရည်ရွယ်ရှက် (The objectives of the peace process)

ြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ ရည်ရွယ်ရှက်များမှာ ဒီမိုကရေစီနှင့်ဖက်ဒရယ် စနစ်ကို အခြေခံသော နိုင်ငံတော်ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးနှင့် စစ်ပွဲများအဆုံး သတ်ရေး ဖြစ်ကြောင်း ထောက်ပြခဲ့ပါသည်။

ထိုကြောင်း မည်သည့်နိုင်ငံရေးအယူဝါဒရှိသည် ဖြစ်စေ ြိမ်းချမ်းရေးလုပ်လျှင်၊ ြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်လျှင် အထက်ပါရည်ရွယ်ချက်ကို အသေအချာ နားလည်ရန်လိုသည်ဟု မြင်မိပါသည်။

NCA ဆွေးနွေးနေစဉ်ကာလအတွင်း အချိန်အကန်၊ အသတ်ကြောင်း နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲမူဘာင် (Framework for Political Dialogue) ရေးဆွဲရေးကို တရာ့နိုင်တည်း ထောင်ရွက်ခဲ့ကြပါသည်။ သို့ သော် NCA မပြီးသေးသည့်အတွက် မူဘာင်ဆွေးနွေးပွဲများကို အလွယ်သော့ ဆွေးနွေးခဲ့ကြပါသည်။ ထိုဆွေးနွေးပွဲ တစ်ချို့တွင် ကြံဥရသော အတွေ့အကြံတစ်ခုမှာ ြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ ရည်ရွယ်ချက်အပေါ် အမြင်ကွဲလွှာမျှရှိနိုင်သည်ဆိုသော အချက်ဖြစ်ပါသည်။

ထိုဆွေးနွေးပွဲများတွင် ကိုယ်တစ်ဦးမှ တိုင်းရင်းသားကိစ္စအရေးမကြိုးပါ ြိမ်းချမ်းရေးကိုစွဲ အရေးမကြိုးပါ၊ လူင်သာယာမှ ပြည်သူများကိုစွဲပို၍ အရေးကြီးသည်ဟု တစ်ကြိမ်ထက်မက ပြောဆိုနေသည်ကို ကြံဥဖူးပါသည်။

ထိုကြောင်း ကျွန်ုတ်အနေဖြင့် တစ်ကြို့မှတ်မက ြိမ်းချမ်းရေး၏ ရည်ရွယ်ချက်၊ မူဘာင်ကိုစွဲ ဆွေးနွေးရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်များကို ရှင်းပြခဲ့ရပါသည်။

နိုင်ငံရေးကြောင်းဖြစ်စေ၊ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးကြောင်း ဖြစ်စေ၊ အထက်ပါကဲ့သို့ ပြောဆိုမှုများ ရှိလာသည့်အခါ ြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်သောသူများအဖို့ စိုးရိမ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာရပါသည်။

ဤအချက်ကြောင့် ဌိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို
ထပ်မံဖော်ပြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၂။ စွဲစပ်ညီနှင့်ရေးသမားများအတွက် အခြေခံလိုအပ်ချက် (Basic requirements for negotiators)

- (က) လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ၏ သဘောသဘာဝကို နားလည်ခြင်း
(Understanding the nature of armed conflict)

ဌိမ်းချမ်းရေးဆွဲးနွေးပွဲတွင် ပိုင်ဆွဲးသူများအနေဖြင့် လက်နက်ကိုင်
ပဋိပက္ခ၏ သဘောသဘာဝ များကို အခြေခံအားဖြင့်တော့နားလည် ထားသင့်
ပါသည်။

ဥပမာလက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခတွင်ပိုင်သူများ၊ အကြောင်းအရာများ၊
အကျိုးစီးပွားများ၊ နယ်မြေ၊ လက်နက်၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ ပထဝါနိုင်ငံရေး
စသည်များကို အနည်းဆုံး အခြေခံကိုတော့ဖြင့် နားလည်ရန်လိုအပ်မည် ဖြစ်သည်။
သို့သော်လည်းကောင်းမာရမည့် ပြဿနာများ၊ သဘောထားပျော်ပြောင်းသူ၊
ခေါင်းမာသူ စသည် ဖြင့် သိရှိနားလည်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

အစိမ်းသက်သက် ဝင်ပါရင်ကော မရဘူးလား ဟု မေးစရာရှိပါသည်။
လူတိုင်းဆွဲးနွေးပွဲတွင် ပါလျှင် အရည်အချင်းကောင်းတစ်ခုတော့ ရှိပြုဖြစ်လိမ့်မည်
ဟု နားလည်ပါသည်။ မည်သူကမျှ မွေးရာပါ ညီနှင့်သူများ ဖြစ်လာကြသည်တော့
မဟုတ်။ သို့သော် ဌိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းသည် အရေးကြီးလျှော့ ကိုယ်တိုင်တိုက်ရှိက်
ပါဝင်သူများအနေဖြင့် ချက်ချင်းလေ့လာသင့်သောအချက် ဖြစ်သည်။

ဦးအောင်မင်းသည် တပ်မတော် အရာရှိပောင်းတစ်ဦးဖြစ်၍ တိုင်းရင်းသား
လက်နက်ကိုင်များနှင့် အဆက်အဆံ့ရှိခဲ့ရ တိုင်းရင်းသားများနှင့် ဆက်ဆံရေးတွင်

အတွေ့အကြံ၊ အတော်ရှိသည်ဟု ဆိုရမည်။ သို့သော အမှန်တကယ် ဆွေးနွေးကြသောအပါ သူတာဝန်ကျဖြူးသော ဒေသများ (ဥပမာ – ကိုးကန်) အကြောင်းကို ခရေစွဲတွင်းကျ သိနား လည်သော်လည်း အခြားအဖွဲ့၊ အချို့နှင့်ပတ်သက်၍ မေးမြန်းလေ့လာ သင်ယူခဲ့ရသည်ကို သတိပြုမိပါသည်။

ထိုမှုသာမကသေး၊ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခဟုဆိုလျှင် ပုံစံတရီးတည်းမရှိ ဖြောင့်တန်းစွာစဉ်းစားခြုံမရ အခြေအနေများ၊ အကြောင်းအရာများက ပုံစံမျီးစုံဖြင့် အရပ်ရှစ်မျက်နှာသို့ တွန်းလိုက်၊ ဆွဲလိုက်ဖြစ်နေသည်ဆိုသော သဘောသဘာဝ ဂေါင်း ဆောင် များ နှင့် ဆွဲစွဲနှင့် အဖြော်ရရှိနှင့် မပြီးတတ် အောက်ခြေတပ်သားများ၏ စားဝတ်နေရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးတို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှ ပြောလည်တတ်သည် ဆိုသော လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ၏ သဘောသဘာဝ များကိုလည်း နားလည်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဆိုရသော လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ၏ ရုပ်ထွေးမှု၊ တည်းထိုးဖြင့်ဖြောင့်တန်းခြင်း မရှိမှု၊ အကျယ်အပြန်၊ စဉ်းစားနိုင်ရန် လိုအပ်မှုတို့ကို နားလည်ရန်လိုအပ်ပါမည်။ ထို့ကြောင့် ဤအချက်ကို သင်ခန်းစာအဖြစ် မှတ်ယူပါသည်။

(ခ) မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခသမိုင်းကို နားလည်ခြင်း (Understanding the history of Myanmar armed conflict)

ဤအချက်သည်လည်း အရေးကြီးသောအချက် တစ်ချက်ဟုထင်မိသည်။ လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲ မည်သို့စတင်ဖြစ်ပေါ်လာသည်၊ အဘယ်ကြောင့်ဖြစ်ရသည်၊ အစိုင်းတွင် မည်သို့ ပြောလည်အောင် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်၊ အဘယ်ကြောင့် မပြောမလည်ဖြစ်ခဲ့ရသည် စသော အခြေခံများနှင့် သမိုင်းများကို တီးမိ ခေါက်မိရန် လိုပါမည်။

အချို့သော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ ပျက်သွားလိုက်၊ ပြန်ဖွဲ့လိုက်ရှိတတ်ပုံနှင့် မဟာမိတ်များ ပေါ်ပေါက်လာတတ်ပုံ၊ ပျက်သွားတတ်ပုံ၊ တဖန်ပြန်ပေါ်လာပုံ စသည် ထို့ကို သင့်ဘာပါက်နားလည်လှပ်

ဘာကြောင့်ကြုံသို့ဖြစ်ရသည်ကို နားလည်နိုင်သည်။ ဤသို့နားလည်နိုင်လျှင် ပြဿနာကို နားလည်သည့်သဘော ဖြစ်သည်။ ပြဿနာကိုနားလည်လျှင် အ ဖြေ ဘာဖြစ်မည်ကို နားလည်နိုင်သည့် သဘောဖြစ်သည်။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ကြီးကိုသာမဟုတ် ဒေသအတွင်း ရှုများပြားလှသော လက်နက်ကိုင်များ၊ ငင်းတို့၏ အစဉ်ပြောင်းလဲနေသော ဆက်ဆံရေးများသမိုင်းကိုလည်း သဘောပေါက်ထားရန် လိုမည်ဟု ထင်ပါသည်။

ဆိုလိုသည်မှာ ဤသို့နားလည်လျှင် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ ဖြေရှင်းရေးကို ပိုမိုလေးနှင့် အမြင်ဖြင့် ချည်းကပ် သည့် အနေအထားသို့ ရောက်ရှိသွားနိုင်သည်။

(က) စစ်တွင်းကာလ စီးပွားရေးကို နားလည်ခြင်း (Understanding the war economy)

ငွေမရှိဘဲ စစ်တိုက်ချုပ်မရပါ။ ထို့ကြောင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ အတွက်ဘယ်လိုဝင်ငွေများ ရနေသည်၊ ဘယ်ကရသည်ကိုတော့ဖြင့် နားလည်ရန်လိုသည်။

အထူးသဖြင့် စစ်တွင်းကာလ (သို့) လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားစဉ်အတွင်း ဖြစ်ပေါ်တတ်သော စစ်တွင်းကာလစီးပွားရေး (War Economy) ကို နားလည်သင့်ပါသည်။

နှစ်စဉ်လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခကြောင့် ကျွန်ုတ်တို့နှင့်တွေ့ ရရှိနေသောဝင်ငွေမှာ မည်မျှရှိနေသည်ကို ဘယ်သူမျှ တိတိကျကျ မပြောနိုင်ပါ။ သို့သော် သစ်မျှောင်စီ၊ ကျောက်မျှောက်ရတနာမျှောင်စီနှင့် ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်စပ်နေသော ရှားပါးသွေး၊ လူကုန်ကူးမှာ မူးယစ်ဆေးဝါးတို့ကြောင့် နစ်စဉ် ဒေါ်လာသန်းပေါင်း၊ ထောင်ပေါင်း (၃၀) မှ (၅၀) အထိရှိ မည်ဟု ခန့်မှန်းရပါသည်။ ထိုအထဲတွင် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ တရားမဝင်ကောက်ခံသော အခွန်များကိုလည်း

ထည့်သွင်းရမည်။ ယင်းအန္တာများလက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခရှိရာ ဒေသအားလုံးတွင် အခွန်ကောက်ကြပါသည်။ မကောက်လျင် စစ်မတိုက်နိုင်ပါ။

War Economy နားလည်ပါက လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ၏ ဝင် ငွေနှင့်ဝင်ငွေကြောင့် ဖြစ်နေသော ပြဿနာများကို နားလည်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ လိုအပ်ပါကလည်း အစီအမံများ ပြုလုပ်၍ တားဆီးနိုင်ပါမည်။

ထိုအပြင် War Economy ကို နားလည်ခြင်းဖြင့် ပဋိပက္ခကာလအတွင်း ဖြစ်ပေါ်တတ်သော တရားမဝင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ပေးလုပ်ငန်းများကို လည်း နားလည်တတ်လာမည် ဖြစ်သည်။

တရားမဝင်လုပ်ငန်းများသည် ပဋိပက္ခကာလအတွင်း ထိုမ်း ဈေးပို့ရန်ခက်ခသို့လည်း ပဋိပက္ခလွန်ကာလတွင် ထိန်းဈေးပို့ရပါမည်။ တရားဝင်စီးပွားရေးများ ဖြစ်အောင်ဆောင်ရွက် ရပါမည်။ မဆောင်ရွက်နိုင်ပါက ပဋိပက္ခလွန်ကာလ၊ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကာလ စီးပွားရေးနှင့် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးကို ထိနိုင်လိမ့်မည်။

ထိုကြောင့် War Economy ၏ သဘောသဘာဝများနှင့် ဆိုးကျိုးများကို နားလည်ရန် လိုပါသည်။

(ယ) မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို နားလည်ခြင်း
(Understanding Myanmar reforms)

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဤပြုပြင်ခြင်းများကို ဖြစ်ပေါ်သည် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ နှင့်အတူ ပေါ်ပေါက်လာပါသည်။ သို့တည်းမဟုတ် ယင်းပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ အပေါ် အခြေခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု ပြောနိုင်ပါ သည်။

ထိုကြောင့် ဖြမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အားပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆက်စပ်နေသည်ကို နားလည်ပါမည်။ ထိုအချက်သည် အရေးကြီးလုပ်သည်။ ဖြမ်းချမ်းရေး တစ်ခုတည်းကွက်ပြီး စဉ်းစား၍ မရပါ။

အားပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်များသည် ဖြမ်းချမ်းရေးအပေါ်သက် ရောက်နိုင်သော အကျိုးဆက်များ ရှိနေပါသည်။ ထိုကြောင့် ဖြမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဆောင်ရွက်နေစဉ်အတွက် အားပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ် များကိုမှတ်ခြေမပြတ် ကြည့်ရှုထားရန်၊ သို့မှသာ လိုအပ်သော ပြပ်ပြောင်းလဲမှုများ တိုးတက်မှုများနှင့် ထိုကိန်းနှင့်မှုများကို နားလည်ကာ လိုသလို ဆက်လပ်ဆောင်ရွက်သွားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

၃။ ညီနှင့်မှုံးများ သိထားသင့်သည့်အချက်တရီ။ (Negotiators need to know...)

(က) ပထမဦးဆုံးတွေ့ဆုံး၏ ထင်မြင်ချက်များ အရေးပါသည် (First impression matters)

ဖြမ်းချမ်းရေးအတွက် တွေ့ဆုံးနေ့များ နှစ်ဖက် ပထမဦးဆုံး တွေ့ဆုံးသော အစည်းအဝေး (သို့) ညီနှင့်ပွဲများသည် အထူး အရေးပါလှသည်။ တဖက်နှင့်တဖက် ပထမဦးဆုံးတွေ့ဆုံးသည်ဖြစ်၍ အထူးသတိထားရသည်။ တဖက်မှ လက်ခံအောင် ဆောင်ရွက်ရသည်။

ပထမဦးဆုံးတွေ့ဆုံးသည် ဆွဲနေ့ပွဲတွင် ပါဝင်သူများအနေဖြင့် တဗျားနှင့်တဗျား နာမည်ကြားမှုံးမည် ဖြစ်သော်လည်း ပထမဦးဆုံးအကြိမ်လူချင်း တွေ့ဆုံးသည့်ပွဲလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ တစ်ဖက်ဖက်တွင် လူသီများသော ညီနှင့်သူများ ပါဝင်လာပါက ငှါး၏သဘောထား၊ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆက်ဆံမှု၊

ပြောဆိုပုံများနှင့် မူဝါဒများကို ကြို၍သိနိုင်သော်လည်း လူသစ်ဖြစ်ပါက မသိနိုင်ပါ။
မတွေ့ဖူးမမြင်ဖူး၍ ခန့်မှန်းရခက်တတ်ပါသည်။

နှစ်ဖက်စလုံးက ငြိမ်းခမ်းရေးလိုချင်လျှင်(သို့) ဆွေးနွေးပွဲသို့ လိုလို
လားလားလာချင်လျှင် အလွယ်တက္က ပြောလည်နိုင်သော်လည်း ယုံကြည်မှုမရှိသည့်
အခါန့် ယုံကြည်မှုနည်းသည့် အခါများတွင် ပထမဦးဆုံးအကြိမ် ဆွေးနွေးပွဲသို့
လိုလိုလားလား လာရောက်နိုင်သော်လည်း ရှုံးဆက်ဆွေးနွေးပွဲများ ဖြစ်နိုင်
မဖြစ်နိုင်ကို အကဲစမ်းသည့် သဘောဖြင့်လာရောက်သည့် သဘောများလည်း
ရှိပါသည်။

ထို့ကြောင့် တစ်ဖက်ဆွေးနွေးသူက ဖောက်လာလျှင်(သို့) မဖြစ်နိုင်သော
တောင်းဆိုမှုများ ပြုလုပ်လာလျှင်လည်း ရှုံးဆက်ရန်ခက်တတ်သည်။

ထိုကြားမှ ပထမဗီးဆုံးဆွေးနွေးပွဲတွင် နှစ်ဖက်စလုံးက အမြင်ကောင်းကောင်းဖြင့် မြင်သွားရန် လိုပါသည်။ တဖက်ဖက်ကို သံသယ၏ အကျိုးခံစားခွင့် (Benefit of the doubt) ပေးနိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ သို့မှာ ရွှေ့လျှောက် ဆွေးနွေးပွဲများ ဖြစ်နိုင်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ ဌိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများတွင် အရေးကြီးသော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များအာနေဖြင့် ဝန်ကြီးဦးအောင်မင်းနှင့် ပထမဗီးဆုံးအကြိမ် ဆွေးနွေးပြီးနောက် ဆက်တိုက်ဆွေးနွေးပွဲများ တိုင်းနိုင်ငံတွင် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ကျွန်တော် အမြင်အရပြောလျှင် (၂၀၁၀) ရန်စီ နိုဝင်ဘာလက ဦးအောင်မင်းနှင့် Myanmar Egress ခေါင်းဆောင်များ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့ (၅) ဖွဲ့နှင့် တိုင်းနိုင်ငံဘက်ခြမ်းရှိ ချင်းမိုင်ဖြို့တွင် တွေ့ဆုံးမှုသည် မြန်မာနိုင်ငံ ဌိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲများ အတွက် အရေးပါဆုံး ဆွေးနွေးပွဲများဟု ဆိုလျှင် မမှားပါ။

ယင်းဆွေးနွေးပွဲများတွင် တိုင်းရင်းသားများအာနေဖြင့် အစိုးရကို မယုံသော်လည်း ဦးအောင်မင်းနှင့် နှစ်ရာရိခန်း စကားပြောပြီးသောအာ တိုင်းရင်းသားများဘက်မှ ဦးအောင်မင်းနှင့်တော့ အလုပ်ဖြစ်နိုင်သည် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရနှင့် ဆိုလျှင်တော့ အလုပ်ဖြစ်နိုင်သည်ဟုသော ခံစားချက်များ ဖြစ်ပေါ်သွားခဲ့သည်။ ထိုပထမဆုံးတွေ့ဆုံးမှုပွဲ၏ ထင်မြင်ချက်များ (First impression) ကောင်းသည့်အတွက် ဆွေးနွေးပွဲများ ဆက်တိုက် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။

First impression မကောင်းသည့်တိုင် ဆွေးနွေးပွဲဆက်ဖြစ်နိုင်သော်လည်း First impression အမြင်ကောင်းသွားသည့်အတွက် ပိုလွယ်သွားသည်။ အရေးကြီးသော မယုံကြည်မှ အကာအရံကို ဖျက်ပစ်လိုက်နိုင်သည်။ ယင်း First impression ကောင်းမှုကြောင့်ပင် ဦးအောင်မင်း၏ ဂုဏ်သတင်းလည်း တိုင်းရင်းသားများအကြား ပြန်နှုံးသွားသည့် သဘောရှိသည်။

ထိုကြားမှ ဌိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးလိုလျှင် (သို့) ပြောလည်မှုလမ်းစကို ရလိုလျှင် First impression ကောင်းရန် လိုပါသည်။

(ခ) အတွေ့အကြုံ၏ အရေးပါမှု (Experience matters)

အတွေ့အကြုံသည် အထူးအရေးပါလှသည်။ အချို့နေရာများတွင် မည်သည့် နာမည်ကြီး တဲ့တဲ့သိလိုက်များမှ သင်ယူလာသည် ဖြစ်ပေါ်၊ မည်မျှပင် ပညာတတ်ပါပေါ်၊ အတွေ့အကြုံသည် အများကြီး ကော်ပြေသည်။

ဌီမီးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အတွေ့အကြုံရှိမှုပါရမည်မဟုတ်သော်လည်း ညိုနိုင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အတွေ့အကြုံရှိသူ၊ တိုင်းရင်းသားများနှင့် ရင်းနှီးသူ၊ ဆက်ဆံဖူးသူ၊ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများကို မြင်တွေ့ဖူးသူ၊ စစ်တိုက်ဖူးသူ (ဘို့) တပ်မတော်တွင် ပါဝင်ဖူးသူများ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် ဌီမီးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အရေးပါလှသည်။

ထိုကြောင့် သမွတ်ပြီးသိန်းစိန်အနေဖြင့် MPC ကို ၆၇.၈၉။၅၇၇၃ ဌီမီးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို ယခင်ပုံစံနှင့်မတူဘဲ အရပ်သားများ၊ ဌီမီးချမ်းရေးနှင့် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးဆိုင်ရာ ကျမ်းကျင်သူများ၊ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခတွင် ပါဝင်ခဲ့ပြီး တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များနှင့် ရင်းနှီးသူများဖြင့် ၆၇.၈၉။၅၇၇၃ ခဲ့ပါသည်။

အတွေ့အကြုံရှိသူများဖြင့် ၆၇.၈၉။၅၇၇၃ အတွက် အတွေ့အကြုံများ အပေါ် အသုံးချိန်မှုသာမက၊ ငှါးတို့၏ အဆက်သွယ်များ၊ ယခင်မကြုံဖူး၊ မကြားဖူးသော ဝေဖန်ပိုင်းခြားမှုများကိုပါ ရရှိလာပါသည်။

တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုရသော ဌီမီးချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများ အောင်မြင်ရန် အချက်အလက်နှင့် အကြော်အနေကောင်းများ နေရာတိုင်း၌ လိုအပ်သည်။ ယင်းတို့ထဲတွင် ဌီမီးချမ်းရေး၊ ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးတို့နှင့် ပတ်သက်သော အတွေ့အကြုံများသည်လည်း အထူးအရေးပါလှကြောင်း သင်ခန်းစာတစ်ရပ်အဖြစ် တွေ့ရှိရပါသည်။

(က) ကျမ်းကျင်မှုများ၏ အရေးပါမှု (Expertise matters)

ဌိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အတွေ့အကြံများ အရေးပါသကဲ့သို့ ကျမ်းကျင်မှုများလည်း အထူးအရေးပါလုပါသည်။

ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေး၊ စေစပ် ညီနိုင်းရေး၊ တိုင်းရင်းသားအရေး၊ လက်နက် ကိုင်ပြသုနာတို့နှင့် ပတ်သက်သော ကျမ်းကျင်သူများ ဌိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် လိုအပ်ပါသည်။

ထိုအပြင် ဌိမ်းချမ်းရေးသည် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်၍ နိုင်ငံရေးအရ နားလည်မှု၊ ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု၊ ဌိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင်ပါဝင်သူ များနှင့် အမြတ်စိုး ထိစပ်နိုင်မှု၊ နိုင်ငံရေးအပေါ် မျက်ဇူးမပြတ်မှုနှင့် တိုင်းရင်းသား နိုင်ငံရေးတို့ကို ကျမ်းကျင်မှုများလည်း လိုအပ်ပါသည်။

ဂုဏ်အပြင် ဌိမ်းချမ်းရေးသည် စွဲ.၈၈၅ီးပုံပြင်ဆင်ရေး၊ တရားဥပဒေတို့နှင့် သက်ဆိုင်ရုံတင်မက NCA ကဲ့သို့သော နိုင်ငံတော်အဆင့် ချုပ်ဆိုသော စာချုပ်တဗောဓားများ၏ ဥပဒေရေးဆိုင်ရာဆက်စပ်မှု၊ စကားလုံး၊ အကျိုးဝင်မှုရှိ မရှိ စသည့်ဖြင့် စွဲ.၈၈၅ီးပုံနှင့် တရားဥပဒေရေးရာများ ကျမ်းကျင်သော ပုဂ္ဂိုလ်များလည်း လိုအပ်ပါသည်။

ထိုမျှသာမကသေး အကျယ်အပြန့်ဖြစ်သော ဌိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို အများပြည်သူ နားလည်အောင်၊ ပါဝင်ထောက်ခံအောင် ဆောင်ရွက်ရန်လည်း လိုသဖြင့် ယင်းလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရန်လည်း ကျမ်းကျင်သူများလိုအပ်ပါသည်။ Media နှင့် ဆက်ဆံရေး လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်တတ်သူများလည်း ပါဝင်သင့် ပါသည်။

အခြားသောကျမ်းကျင်မှုများ ဥပမာ - ရုပုံစွဲရာဖွံ့ဖြိုး၊ စနစ်တကျ စီမံခန့်ခွဲတတ်ခြင်း၊ ငွေနှင့် စာရင်းကိုင်လုပ်ငန်းများဖြင့် ရှင်းလင်းမြင်သာမှုကို ဖြစ်စေရန် ကျမ်းကျင်သူများကို စန်းထားခြင်းနှင့် လိုအပ်ပါက သံတမန်နှင့် ပြင်ပဆက်ဆံရေး ကျမ်းကျင်သူများလည်း လိုအပ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံပြိုးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဦးသီန်းစိန်အဖိုးရလက်ထက် MPC တွင် ပါဝင်သူများသည် အစိုးရွှေ့အာနများမှ မဟုတ်သည့်အတွက် အစိုးရယန်ရားများနှင့် ငှါးတို့၏လုပ်ဆောင်မှုများကို သဘောမပေါက်၊ နားမလည်မှုများရှိပါသည်။ ဤအခြေအနေမျိုး၌ အစိုးရယန်ရားများ၏ သဘောသဘာဝ၊ တာဝန်နှင့် လုပ်ဆောင်မှုများကို နားလည်ကျမ်းကျင်မှုများကို လိုအပ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရအရာရှိဟောင်းတစ်ခု၏လည်း သက်ဆိုင်ရာ ရာထူးအဆင့်ဆင့်ဖြင့် MPC တွင် ပါဝင်လာသည်။ သို့မှာသာ MPC ကဲ့သို့သော အစိုးရတစိုင်း အဖွဲ့အစည်းအခေါ်ဖြင့် ပြိုးချမ်းရေးနှင့် တိုက်ရှိက် (သို့) သွယ်ပိုက်ဆက်စပ်နေသော အစိုးရွှေ့အာနများ၏ အကူအညီနှင့် လုပ်ဆောင်မှုများကို ဟန်ချက်ညီညီ ဖော်ဆောင်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

(ယ) တိုင်းရင်းသားများ၏ နာကြည်းမှုများကို နားလည်ခြင်း (Understand ethnic grievances)

မြန်မာနိုင်ငံပြိုးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် တိုင်းရင်းသားများ၏ ခံစားချက်များ၊ နာကြည်းချက်များကို နားလည်ရန်လိုပါသည်။ ဤအချက်သည် ပြဿနာဖြင့်လည်းရေးအတွက် အခြေအနေဖြင့် အတွက် အတွေးပါလျ ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးအပိုင်းတွင် အထူးရေးပါလျပါသည်။

တိုင်းရင်းသားများအာနဖြင့် ခံသက်ကချည်းဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြပါသည်။ ငှါးတို့ အများပြုလုပ်ခံနေခဲ့ရသည်ဟု ခံယူကြပါသည်။ ငါးတို့ဒေသများ၏ ပဋိပက္ခများ၊ လူ့အခွင့်အရေး၊ နယ်မေ့၊ သယ်ကော်မှုများ၊ ယဉ်ကျေးမှုများ၊ ယဉ်ကျေးမှုအမွှအနှစ်များ ဆုံးရုံးခဲ့ရသည်ဟု ခံယူထားကြပါသည်။

ယင်းကဲ့သို့များပြားသော နာကြည်းချက်များ၊ ခံစားချက်များရှိကြပါသည်။ ယင်းခံစားချက်များကို အချိန်ယဉ်ဗျားပြောတတ်ကြပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြောကြားမှုကို စိတ်ရှည်လက်ရှည်ဖြင့် နားထောင်ရပါသည်။ သူတို့ကလည်း ပြောလိုက်ရမ ပေါ့သွားသည်။

ဝန်ကြီးဦးအောင်မင်းနှင့် အဖိုးရဘက်မှ ဝန်ကြီးများ၊ တပ်မတော်မှ အရာရှိကြီးများလည်း ထိကဲသို့ နစ်နာချက်၊ နာကြည်းချက်များကို နားခဲ့ထောင်ခဲ့ရပါသည်။ ဦးအောင်မင်းအင်နှုန်း နာရီပေါင်းများစွာ နားထောင်ခဲ့ရပါသည်။ ဤကဲသို့ နားထောင်ခဲ့မှုကြောင့်လည်း အထက်ဖော်ပြပါ First impression အရေးကြီးသည်ဆိုသော သင်ခန်းတွေ ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ပြောလိုက်ရသဖြင့် ပေါ့သွားပြီး စိတ်ဝင်တားနှင့် နားထောင်ပေးခဲ့သော ဦးအောင်မင်းနှင့် စကားပြောရင်ရသည် ဟူသော စဉ်းစားချက်များ ဝင်သွားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ထိုကြောင့်ပင် ပြောလည်မှုများစွဲသည်ဟု နားလည်မိပါသည်။ ထိုကြောင့် ပြောလည်လိုလျှင် တိုက်သည်ဖြစ်စေ၊ မတိုက်သည်ဖြစ်စေ တိုင်းရင်းသားများ၏ ခံစားချက်များနှင့် နာကြည်းချက်များကို နားလည်ရန် ကြိုးပမ်းသင့်ပါသည်။ နားထောင်နိုင်ရန် ကြိုးပမ်းသင့်ပါသည်။

(c) စိတ်ရည်သည်းခံမှု (Patience and tolerance)

တွေ့ဆုံးဆွဲးသူတိုးအင်နှုန်း ပထမဦးဆုံးရှိသင့်ခဲ့သော အရည်အချင်းများမှာ စိတ်ရည်မှုနှင့် သည်းခံနိုင်စွမ်းဖြစ်ပါသည်။ ဤအရည်အချင်းမရှိပါက မြန်မာနိုင်ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်၍ မရနိုင်ပါ။

အထူးသဖြင့် ဖြို့မ်းချမ်းရေးအစိုင်းတွင် ဤအချက်သည် အလွန်ပင်လိုအပ်သည်။ အစိုင်းတွင် ယုံကြည်မှုကလည်းနည်း၊ စစ်အစိုးရ၏ အဆက်ဟုလည်း တိုင်းရင်းသားတို့က ခံယူသဖြင့် ဦးသိန်းစိန် အစိုးရ၏ တရားဝင်မှုကို မေးခွန်းထုတ်သည့် အချိန်လည်းဖြစ်၍စိတ်ရည်သည်းခံမှုကို အဆုံးစွန်ထား၍ ဆောင်ရွက်ခဲ့ရပါသည်။

ဆွေးနွေးပွဲများတွင် အစိုးရ၏ လုပ်ရပ်များ၊ တပ်မတော်၏လုပ်ရပ်များကို တရားများတွေ့ဖြင့်သဖြင့် ပြင်ပြင်းထန်ထန်ပြောဆိုမှုများ၊ စွဲပွဲမှုများကိုလည်း စိတ်ရည်သည်းခံမှုဖြင့် တုံ့ဖြန်ရသည်။ MPC တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သော

အချို့အစည်းအငေးများတွင် လူငယ်များ၊ သဘောထား ပြင်းထန်သော တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များ၊ အစိုးရအား မကျေနပ်သူများက ဆွဲးနွေးပွဲများတွင် လက်ညီး ငါးကိုင်းငါးကိုင်းတိုး စွပ်စွဲချက်များ၊ ခင်များတို့ အစိုးရကို မယုံသူး၊ MPC ကို မယုံသူး စသည်ဖြင့် ပြောဆိုချက်များကို စိတ်ရှည်သည်းခံမှု အပြည့်ဖြင့်၊ နားလည်မှုအပြည့်ဖြင့် တုံပြန်ခဲ့ရသည်။ ယင်းသို့ တုံပြန်ခြင်းဖြင့် ပြဿနာများ မပြောလည်သွားသော်လည်း အစိုးရနှင့် MPC အပေါ် နားလည်မှုများပိုလာခြင်း၊ ယုံကြည်မှုရရှိလာခြင်းတို့ကို တွေ့ကြိုခဲ့ရပါသည်။

ဒောက်ပါ ဦးအောင်မင်းရေးသားသော “လူတိုင်းအတွက် ပြုမ်းချမ်းရေး” ဟု အမည်ရသော ဆောင်းပါး (၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ မေလတွင် MPC မှ ထုတ်ဝေသော “ပြုမ်းချမ်းရေး ဖြစ်စဉ်နှင့် ကိုယ်တိုင်ပါဝင်ခဲ့သူများ၏ သုံးသပ်ချက်များ” စာအုပ်) - စာမျက်နှာ ၁၇ မှ ကောက်နှုတ်ချက်ကို ကြည့်လျှင် ရင်းပါသည်။ ဦးအောင်မင်းက... (၂၁၂-၂၀၁၁) ရက်နေ့က ထိုင်းနိုင်ငံ၊ ဆန်ခရာဘူရီမြို့၌ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ (NMSP) နှင့် ပြုလုပ်တဲ့ ပထမဆုံး အစည်းအငေး အချို့အစည်းအငေးများ။ ဦးနိုင်ဟံသာ ဦးအောင်ပြီး တက်ရောက်ပါတယ။ အစည်းအငေးအချိန် (၂) နာရီကြာပါတယ။ တစ်နာရီခဲ့တိတိ သူတစ်ယောက်တည်း ပြောပါတယ။ အစည်းအငေးအချိန် မိန့်သုံးဆယ်ရောက်တဲ့ အချိန်မှာ ဦးနိုင်ဟံသာပြောတဲ့ အကြောင်းအရာတွေက ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ လွတ်လပ်ရေး မရသေးပါဘူး၊ တစ်နာရီ ပြည့်တော့ ၁၉၆၂ ခု တပ်မတော်အာကာသိမ်းတို့ပဲ ရှုပါသေးတယ။ အကြီးမားဆုံး အခက်အခဲက မွန်စာပေကို ရုံးသုံးစာပေအဖြစ် သုံးရမယ်ဆိုတဲ့ အချက်ဖြစ်ပါတယ။ ကျွန်တော်နှင့်အတူ လိုက်ပါလာတဲ့ ပြုမ်းချမ်းရေး အကျိုးက တိုင်ဆောင် ဦးခမာင်မာင်က စိတ်မရ ည်ဘ ဝင်ပြောစို့လုပ်တော့ ကျွန်တော်က ဦးမောင်မောင်ကို “ခင်များကြောင့် ပွဲမပျက်စေ နဲ့ သည်းမခဲ့နိုင်ရင် အပြင်ထွက်သွားပါ” လို့ပြောရသည်အထိပါပဲ။ ကျွန်တော်ရဲ့ စိတ်ရှည်သည်းခံတဲ့ ရလဒ်ကတော့ (၂၅-၂၀၁၂) ရက်နေ့၊ မွန်ပြည့်နယ်၊ မော်လမြိုင်မြို့၊ မှာ မွန်ပြည်သစ်ပါတီနှင့် ပြည်နယ်အဆင့် ပြုမ်းချမ်းရေးစာချုပ် ချုပ်ဆိုနိုင်ခြင်းပဲ ဖြစ်ပါတယ။ ဟု ရေးသားထားပါသည်။

တနည်းအားဖြင့်ဆိုရသော တိုင်းရင်းသားများအပေါ် စီတ်ရှည်သည်း ခံမှုအပြည့်ဖြင့် တုံ့ပြန်ခြင်း၊ နားထောင်တတ်ခြင်းတို့မရှိခဲ့လျှင် NCA မပြောနှင့် မဟကအပစ်ရပ်ရန်ပင်မလွယ်ပါ။ ထို့ကြောင့် ဤအချက်သည် အရေးကြီးသော သင်ခန်းစာဖြစ်သည်။

(၁) အစိုင်းတွင် မသေချာမရေရာမှုရှိနိုင်ခြင်း (Ambiguity in the beginning of the process)

ဒေါက်တာ မင်းက ၂၆၇၈၄၈။လုပ်ငန်းစဉ်အစ တွင် မသေချာမရေရာမှုများကို မျှော်လင့်ထားပါ။ (Expect ambiguity in the early stages) ဟုပြောထားပါသည်။ မှန်ပါသည်။

အစိုင်းတွင် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ရင်းနှီးမှုမရှိခြင်း၊ တစ်ဦး၏ရည်ရွယ်ချက်၊ ရပ်တည်မှု၊ မူဝါဒ၊ မြေပြင်အနေအထားတို့ မတူကြခြင်း၊ ယံကြည်မှုမရှိခြင်း (သို့) နည်းပါးခြင်းတို့ကြောင့် ဆွေးနွေးပွဲ၏ ပုံပန်းသဏ္ဌာန်ကို အသေအချာ မမြင်နိုင်ပါ။

အစိုင်းရသာက်က တကယ်ရာ ရှိုးသားရဲ့လား၊ ၂၆၇၈၄၈းသူများ၊ တကယ်လုပ်မှုလား၊ လားခြီးလုညွှား၊ နေတာလား ဟူသော အမြင်များတိုင်းရင်းသားများဖက်တွင်ရှိသလို၊ အစိုင်းရဖက်တွင်လည်း အလားတူစဉ်းစားချက်များရှိသည်။ ထို့ကြောင့် မသေချာမရေရာမှုများ ရှိတတ်သည်။

ထို့အပြင် တစ်ယောက်၏ သဘောကို တစ်ယောက်က ဆန်းစစ်နေသည့်ကာလဖြစ်၍ ဘယ်သူဟာ ဘယ်လောက်ထိ၊ ဘယ်အနွဲ့က ဘယ်လောက်ထိ ၂၆၇၈၄၈းရေးအတွက် သံနှီးကြာန်ချထားသလဲဟု မသိနိုင်ပါ။ စမ်းတဝါးဝါးဖြင့်သွားရပြီး အကြိုမ်ကြိုမ်တွေဆုံးနိုင်ရေးကိုသာ ကြိုးပမ်းကြရသည့် အနေအထားပင်ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဆွေးနွေးပွဲ အစိုင်းများတွင် မသေချာမရေရာမှုများ ရှိတတ်သည်ကို နားလည်ရန်လိုပါသည်။

(၈) မမျှော်လင့်သည်ကို မျှော်လင့်ပါ (Expect the unexpected)

မြန်မာနိုင်ငံပြိုးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဘာတစ်ခုမှ လွယ်သည်မရှိပါ။ ရုပ်စေးလုပ်း ဖြောင့်တန်းမှုလည်း မရှိပါ။ မျှော်လင့်သလို ဖြစ်မလာတတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် နောက်ထပ် သင်ခန်းစာတစ်ခုမှာ မမျှော်လင့်သည်ကို မျှော်လင့်ရန်ဖြစ်ပါသည်။

တခါတရုံမည်မျှပင် ပြင်ဆင်မှုများပြုလုပ်ထားပါစေ၊ မည်မျှပင် စိတ်ချမ်းသာပျော်ရွှေ့စွာ ပြိုးချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲခန်းမသို့ ဝင်ပါစေ မမျှော်လင့်သော ရလဒ်၊ အနေအထားနှင့် ကြံးရောတ်သည်။

တခါတရုံ အလွန်လွယ်ကူသည်ဆိုသော ကိစ္စများခက်ခဲနေတတ်ပြီး ခက်ခဲမည်ဟုထင်ရသော အချက်များက လွယ်နေတတ်သည်။ တခါတရုံမည်သည့် အချိန်ပြီးနိုင်သည်ဟု ကြိုတင်တွက်ထားသော်လည်း မပြီးဘဲ ရှိတတ်ပါသည်။ ထင်သလိုဖြစ်မလာခဲ့လျှင် ဤသည်မှာ ဆွေးနွေးပွဲများ၏ သဘာဝဖြစ်သည်ဟု မှတ်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ စိတ်ပျက်ရန် မဟုတ်ပါ။

(၉) ပြိုးချမ်းရေးအောင်မြင်ရန် ကောင်းမွန်သော ပတ်ဝန်းကျင်ကို ဖန်တီးခြင်း (Creating an enabling environment for peace)

ပြိုးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ကျွန်တော်အငောက်အရ ကောင်းမွန်သော ပတ်ဝန်းကျင်ကို ဖန်တီးရသည်။ Creating and enabling Environment ဟုဆိုရပါမည်။

ပြိုးချမ်းရေးတွင် ဖြတ်လမ်းက သွားသွား၊ တစ်ထစ်ခြင်းသွားသွား အဖြေရဖို့ အမိုက် ဖြစ်ပါသည်။

ဦးအောင်မင်းနှင့် MPC သည် တစ်ထပ်ချင်းသွားခဲ့ရပါသည်။ ထိုသို့သွားနိုင်ရန် အဖြော်ရနိုင်သော ပတ်ဝန်းကျင်ကို ဖန်တီးရပါသည်။ ထိုအဖြော်သည်နှင့် ယင်းအဖြော်မူတည်ပြီး နောက်ထပ်ကောင်းမွန် သောပတ်ဝန်းကျင်ကို ဖန်တီးရပါသည်။ နောက်ထပ်အဖြော်တွက် ဖြစ်ပါသည်။

အပစ်အခတ်ရပ်စံရေးကိုလည်း တဆင့်ချင်းသွားခဲ့ရသည်။ ပြည်နယ်၊ တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်၊ ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် NCA ကဲ့သို့ တစ်နိုင်ငံလုံးအဆင့် စသည်ဖြင့် တစ်ဆင့်ချင်းသွားရပါသည်။ ထိုမူတဆင့် လိုအပ်သော လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ယွန့်ရား Mechanism များ တည်ဆောက်ပြီး နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲသို့သွားရန် ကြိုးပမ်းရသည်။

အချင့်တိုင်း၊ အဆင့်တိုင်းအတွက် ကောင်းမွန်သော ပတ်ဝန်းကျင်ကို ဖန်တီးခဲ့ရသည်။

ဤအချက်နှင့် ပတ်သက်၍ ဦးအောင်မင်းက “ဆွဲအကောင်းဆွဲ” ဟူသော ဥပမာတစ်ခုကို ပေးလေ့ရှိပါသည်။ ယင်းဥပမာမှာ...

“လူမွဲတစ်ယောက်က သူဇွှေးကြီးတစ်ယောက်ရဲ့ ခရာမောလုပတဲ့ သမီးကို လိုချင်ပါသတဲ့။ ဒါပေမယ့် သူမှာက ပိုက်ဆံလည်း မရှိ၊ ဉာဏ်တို့အကောက်တို့လည်း မရှိပါဘူးတဲ့။ လက်ထပ်ဖို့အတွက် သူမှာ တင်တောင်းစရာရယ်လို့ ဘာတစ်ခုမှ မရှိပါဘူး။ မိန်းကလေးက သူတို့ ကြိုက်လား၊ မကြိုက်လားတောင် သူမသိပါဘူးတဲ့။ သူလိုချင်တာကတော့ မိန်းကလေးရဲ့၊ အချင့်ကိုရရှိ တစ်ခုပါပဲ။ ဒါနဲ့ သူ အကြံ့ညာက်တောင်းစို့ အောင်သွယ်တစ်ယောက်ခဲ့ သွားခဲ့တယ်။

အောင်သွယ်က သူဇွှေးကြီးသိသွားပြီး၊ သမီးကို လူမွဲနဲ့ လက်ထပ်ပေးဖို့ ကြောင်းလမ်းပါတယ်။ ဒါပေမယ့် သူဇွှေးကြီးက လူမွဲကို သိတဲ့အပြင်၊ အဲဒီ လူမွဲမှာ ပိုက်ဆံလည်းမရှိ ရေ့၊ အလားအလာလည်း ဘာမှ မရှိတာကို သိထားတယ်။ ဒါတော့ ကြောင်းလမ်းချက်ကို ပယ်ချုလိုက်တော့တာပေါ့။ ဒါပေမယ့် အောင်သွယ်က သူဇွှေးကြီးကို မေးတယ်။ တကယ်လို့ လူမွဲမှာ ဆွဲစ်ဘက်စာရင်းဖွင့်ထားဘူးရင် သမီးကို လူမွဲ နဲ့ လက်ထပ်ပေးမလားလို့။ အဲဒီလိုဆိုရင် လက်ထပ်ပေးမယ်လို့

သူငြေး ကြီးက သဘောတူလိုက်တယ်။ ဒီလိုနဲ့ အောင်သွယ်က ပထမညီးဆုံး သဘောတူညီချက်ကို ရလိုက်တယ်။

ဒီနောက်မှာ အောင်သွယ်ဟာ သူငြေး သမီးဆီးသွားပြီး၊ လူမွဲကို လက်ထပ်မလေးလို မေးတယ်။ သူငြေးသမီးက လူမွဲကို သိတာမဟုတ်တော့၊ လက်မထပ်နိုင်ဘူးလိုင်းလိုက်တယ်။ ဒါပေမယ့်အောင်သွယ်က သူငြေးကြီးကတော့ သဘောတူထားပြီးပြီလို သူငြေးသမီးကို ပြောလိုက်တယ်။ သူငြေးသမီးကလည်း မိဘစကား နားတောင်တဲ့သူ ဆိုတော့ “ကျွန်ုမ အဖေက ကတိပေးပြီးပြီ ဆိုရင်တော့ ကျွန်ုမ သူကို လက်ထပ်ပါမယ်” လို ပြန်ပြောတယ်။ ဒါနဲ့ အောင်သွယ်ဟာ ခုတိယ သဘော တူညီချက်ကို ရလိုက်ပြန်တယ်။

နောက်ဆုံးတော့၊ အောင်သွယ်ဟာ ဆွစ်ဘက်ကို သွားတယ်။ လူမွဲရဲ့ နာမည် နဲ့ ဘက်စာရင်းတစ်ခု ဖွင့်ပေးဖို့ ဘက်ကို မေတ္တာရပ်ခံတယ်တဲ့။ လူမွဲမှာ ပိုက်ဆံတစ်ဗြားမှ မရှိတာကို သိထားတော့ ဘက်ကလည်း သူအတွက် ဘက်စာရင်း ဖွင့်မပေးနိုင်ဘူးလိုင်းတယ်။ ဒါပေမယ့် အောင်သွယ်က လက်မလျော့ဘဲ၊ လူမွဲက တော်တော်ချမ်းသာတဲ့ သူငြေးကြီး တစ်ဦးရဲ့၊ သမီးရောနဲ့ လက်ထပ်တော့မှာ ဖြစ်ကြောင်း၊ ဒုက္ခကြောင့် သူ ရှုံးအလားအလာ ကောင်းကြောင်း ဘက်ကို ပြောပြလိုက်တယ်တဲ့။ လူမွဲသာ သူငြေးကြီးရဲ့၊ သမီးနဲ့ လက်ထပ်လိုက်ရင် သူမှာ ဘက်စာရင်း တစ်ခုမက၊ အများကြီး ရှိလာနိုင်တယ် ဆိုတာ ကိုလည်း ထည့်ပြောလိုက်တယ်။

တရိုက်မှာ အရေးပါလာမယ့်အလားအလာရှိတဲ့ ဖောက်သည်တစ်ယောက်ကို ရရခဲည်ရဲ့ ဆိုပြီး၊ ဘက်ကလည်း လူမွဲ အတွက် ဆွစ်ဘက်စာရင်းတစ်ခု ဖွင့်ပေးခဲ့တယ်။

ဒီလိုနဲ့ အောင်သွယ်ဟာ တတိယနဲ့ နောက်ဆုံး သဘောတူညီချက်ကိုပြီး၊ လူမွဲကို သူငြေးသမီးနဲ့ လက်ထပ်နိုင်အောင် လုပ်ပေးခဲ့ပါတယ်တဲ့။”

ပုံပြင်က ပြီမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်ဟာ ဘာတွေမှားတယ်၊ မှန်တယ်ဆိုတာနည်း မဆိုင်ပါဘူး။ ကလိမ်ကျတာနဲ့လည်း မဆိုင်ပါဘူး။ ခွွေးနေးပွဲခေါင်းဆောင်တွေအဖို့

သဘောတူညီချက်တွေ ရဖို့အတွက် ပတ်ဝန်းကျင်ကောင်းတစ်ခုကို ဘယ်လိုဖွန်တိုးရတယ် ဆိုတာနဲ့ ပတ်သက်ပါတယ်။ ဘာတစ်ခုမှ မရှိရောကနေ တစ်ခုခုကိုရအောင် ဘယ်လို လုပ်ရသလဲဆိုတဲ့ အကြောင်းပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

ဤပုံပြင်ကိုကြည့်၍ အချို့က လိမ်လည်လှည့်ဖျားမှုဟု ဆိုကြသည်။ သို့သော် ကျွန်ုတ်အနေဖြင့် ဌိမ်းရေးရှိရေးအတွက် သဘောတူညီများကို တရာ့ပြီး တရာ့ရအောင် ယူခဲ့ရသည်။ အကြောင်းအကြောင်းများကို တရာ့ပြီး တရာ့ဖွန်တိုးခဲ့ကြရသည်။ ဤကဲ့သို့ မဆောင်ရွက်ခဲ့လျှင်၊ ဤကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ရသည့် သဘောသဘာဝကို နားမလည်လျှင် မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ အဖွဲ့ပေါင်းများစွာနှင့် ညီ နှီးငြုံးနေနေသာ အနေအထားသည် အကောင်းဖက်သို့ ရောက်လာရန် ခက်ခဲခဲ့ပေလိမ့်မည်။

(၇) အရေစွမ်းရန်လိုအပ်မှု (Risk-taking necessary)

ဌိမ်းရေးလုပ်ဝန်းစဉ်တွင် အရေစွမ်းဆောင်ရွက်ရန် လိုပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဌိမ်းရေးလုပ်ဝန်းစဉ်တွင် ပါဝင်သော ခေါင်ဆောင်များ၏ အရေစွမ်းဆောင်ရွက်နိုင်မှုသည် အရေးကြီးသော သင်ခန်းစာတရပ် ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ ၂၀၁၂ ဇန်နဝါရီလတွင် KNU ခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် အရေစွမ်း၍ ပကာမအပစ်ရပ်ရေးကို မဆောင်ရွက်ခဲ့လျှင် ဌိမ်းရေးခုံးဝေးနှီးမှာ ဖြစ်သည်။ NCA ကိုလည်း EAO စွဲမှ အရေစွမ်း၍ မထိုးခဲ့လျှင် ပဋိပက္ခမှာ ပို၍ပင် ဆိုးသွားနိုင်သည့် အနေအထားဖြစ်ပါသည်။

အရေစွမ်းဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဆောင်ရွက်သူအတွက် အလွန်ကြီးမားသော အစွဲရာယ်များရှိတတ် ပါသည်။ သို့သော် အရေစွမ်းမဆောင်ရွက်လျှင်လည်း ပဋိပက္ခပြုလည်းရာမရောက်ဘဲ ရှိတတ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အရေစွမ်းတတ်ခြင်း (သို့) အရေစွမ်းဆောင်ရွက်ခြင်းတို့သည် အရေးကြီးပြီး ဌိမ်းရေးမှ သင်ခန်းစာတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

(ည) အရွှေနှစ်ခြင်းကိုကြောက်ရှုပြင်း (Risk-averse mentality)

အရွှေနှစ်ခြင်းသော (Risk averse) စိတ်ခါတ်မျိုးလည်းရှိပါသည်။ ကျိုစိတ်ခါတ်ကို တော်တော်များများတွေရပါသည်။ မယုံကြည်မှာ ရေရှည်နှင့် ကျယ်ပြန်သော အမြင်များမရှိမှု (သို့) တစ်ဦး၊ တစ်ဖွဲ့တည်း၏ အကျိုးစီးပွားများကို အလေးပေးမှုတို့ကြောင့် အရွှေနှစ်ခြင်းကို ကြောက်ရှုပြင်းနှင့် ရောင်ရားခြင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။

ကျိုစိတ်ခါတ်သည် အကျယ်အပြန်ဖြစ်သော ငြိမ်းချမ်းရေးကို ထိနိုက်နိုင်ပါသည်။ ပဋိပက္ခကို ရောင်တော်သော (သို့) အရွှေနှစ်ခြင်းကို စိုးရိမ်တော်သော အနေအထားကို ကျော်လွှားရန်မှာ စကားများများ ပြောရေးနှင့် စိုးရိမ်တော်သူများနှင့် မကြာခဏတွေ ဆုံးထိနိုင်းရေးများ၊ ကောင်းမွန်သော ဆက် ဆံးရေး ကို ထူးထောင် ရေးနှင့် လက်စ တွဲကျကျ ချုပ်မှု အကောင်အထည်ဖော်မှုများဖြင့်သာ ကျော်လွှားနိုင်ပါသည်။

(င) ပေးထားချက်များကို နားလည်ခြင်း (Understanding the "Pay Htar Chet")

"ပေးထားချက်သည်" လက်ရှိအနေအထားကိုသိလည်းကောင်း၊ ကျော်လွှားရန် ခက်ခဲသော မူဝါဒများကိုသော်လည်းကောင်း၊ အကန်အသတ်များဖြင့် ပြည့်နေသော အချက်များအားလုံးကို ဆိုလိုပါသည်။

ပေးထားချက်များသည် လက်ရှိ ပက်တိဖြစ်နေသော အခက်အခဲများ ဖြစ်သည်။ အစိုးရက ဒါနိမဖြစ်နိုင်၊ တပ်မတော်က ဟိုအချက်ဆိုလက်မခံနိုင်၊ တိုင်းရင်းသားတွေက ဖက်ဒရယ်မပါရင် သဘောမတူနိုင်၊ DDR ဆိုလျှင် လက်မခံချင် စသောအချက်များသည် ဆွေးနွေးညီနှင့်ရေးသမားများအနိုင် ခက်ခဲသော အတားအခါးများ ဖြစ်ပါသည်။

ယင်းတို့ကို နားလည်ရန် လိုပါသည်။ ယင်းတို့ကိုနားမလည်ပါက ကော်လွှားရန်၊ ပေးထားချက်များကို သဘောတူညီချက်များအဖြစ်ပြောင်းရန် အလွန်ခက်ခပါသည်။ ထို့အပြင် ပေးထားချက်ကို ကော်လွှားနှင့်လည်းကတိကဝတ်များပေးတတ်ရာ အဆွဲရာယ်လည်း အလွန်များပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပေးထားချက်များကို နားလည်ခြင်းသည် အရေးကြီးသော သင်ခန်းစာဖြစ်ပါသည်။

(၄) ပေးထားချက်ကိုကော်လွှားခြင်း (Overcoming the "Pay Htar Chet")

ညီနှင့်ခေါ်ခေါ်သူးသမားများ၏ အလုပ်မှာ ပေးထားချက်များကို ကော်လွှားရန်ဖြစ်သည်။ မကော်နိုင်ပါက အဖြေမရနိုင်၊ သဘောတူညီချက်မရနိုင်ပါ။ ပေးထားချက်များကို မကော်လွှားနှင့်ခြင်းသည် နှစ်ဖက်စလုံးက ပိမိတို့၏ ရပ်တည်ချက်များမှ မရွေ့ခြင်းဟု ဆိုရမည်။ ယင်းသို့ မိမိတို့၏ ရပ်တည်ချက်များမှ မရော့ခွဲသော ဆွေးနွေးခြင်း (Positional bargaining) များသည် ပေးထားချက်များဖြစ်၍ မဖြစ်မနေ ကော်လွှားသွားရပါမည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဆိုရင် သဘောတူညီချက်များရရှိခြင်းသည် ပေးထားချက် အကန့်အသတ်များကို ကော်လွှားနှင့်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

(က) ြိမ်းချမ်းရေးလုပ်နှစ်းစဉ် တစ်ခုချင်းစီ၏ ထူးခြားမှုကို နားလည်ခြင်း
(Understanding uniqueness of the peace process)

ပဋိပက္ခတွင် သဘောသဘာဝချင်း တူတတ်သော်လည်း အကြောင်းအရာ၊ နိုင်ငံရေး၊ သမိုင်းနောက်ခံ၊ ပါဝင်သူများ၊ ပဋိပက္ခ၏ အတိမ်အနက်စသည်ဖြင့် ကွဲပြားမှုများရှိပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် တစ်ခုချင်းစီတွင် တမူထူးခြားချက်များ ရှိသည်ဆိုသောအချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ၏ ရုပ်တွေးမှုကို ကြားဝါစရာ (သို့) အပြစ်ဖို့စရာ ပုံစံတစ်ခုမဟုတ်ဘဲ ထူးခြားမှု တစ်ခုဟု နားလည်လျှင် ပြဿနာများအပေါ် အမြင်ပြောင်းသွားနိုင်ပါသည်။ ဤသည်ကို နားလည်လျှင် ကောင်းပါမည်။

(ပ) လူသားတို့၏ ပုံပြင်များ၊ ဥပမာများ (Human story matters)

လူတွေကြောင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ရသည့်အတွက် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးတွင် လူသားများ၏ ကတ်လမ်းများ၊ ပုံပြင်များ၊ အဖြစ်အပျက်များ၊ ဥပမာများသည် အရေးပါလုပါသည်။ တခါတရုံ ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးတွင် နိုင်ငံရေးစကား၊ ြိမ်းချမ်းရေးစကားနှင့် မူဝါဒများကိုချည်းပြောနေ၍ ဖဖစ်၊ နစ်ဖက်အဖွဲ့များနှင့် ပဋိပက္ခကြားမှ ခုကွဲရောက်ရသူ ပြည်သူများ၏ အကြောင်းအရာများ၊ ခုကွဲကြားမှ ရှုန်းထွက် အောင်မြင်သည့် အများအားကျစရာ ကိစ္စရပ်များ၊ ြိမ်းချမ်းရေး အသီးအယွင့်များကြောင့် ပြောင်းလဲသွားသော အခြေအနေများ စသည်တို့ကိုလည်း ပြောပြုတတ်ရန် လိုပါသည်။

ဝန်ကြီးဦးက အောင်မင်း ပြောလဲရှိသည် ြိမ်းချမ်းရေးက ကြာ့င့် မဂ်လာအုံစစ်ဆေးရှိကြီးတွင် ခြေပြတ်၊ လက်ပြတ်များ ကုသမှုမရှိတော့သည့်အတွက် ဆေးကောင်းသားများအရှင်များနှင့် လေ့ကျင့်ရသည့် အဖြစ်အပျက်များသည် အထူးအားက ကာင်းက သာ လူတို့နှင့် ပတ်သက်သည့် ဝမ်းကြောက်ဖွှေယ်

ကတ်လမ်းအဖြစ်အပျက်များ ဖြစ်ကြပြီး၊ ဤမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်မှုတွင် အထူးအရေးပါလှသည်။

(က) “စိတ်ပျက်လက်ပျက် ဖြစ်ခြင်း” သည် ဆွေးနွေးပွဲအတွက် ပြဿနာ
(The problem with frustration)

ရှေ့မတိုး နောက်မဆုတ်ဖြစ်နေချိန် (သို့) ရှေ့မတိုးနောက်မဆုတ်လည်း ဖြစ်နေ၊ တိုက်ပွဲ များက လည်း ဤမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးနေစဉ်ကာလို့ ပေါ်ပေါက်လာနေလျှင် ဆွေးနွေးသူများအနေဖြင့် စိတ်ပျက်လက်ပျက် (Frustrate) ဖြစ်တတ်ပါသည်။ သင်ဘာ တူညီမှု တစ်စုံတရာ မချမှတ်နိုင်ဘဲ ဆွေးနွေးပွဲရည်ကြောလာလျှင်လည်း ဖြစ်တတ်ပါသည်။ ဤသို့ဖြစ်လာလျှင် လူ့သဘာဝအတိုင်း စိတ်မရှုည်၊ သည်းမခံ ဖြစ်တတ်ရာ ဆွေးနွေးပွဲကို ထိနိဂုံးနိုင်သည်။ ထိုအခါမြို့တွင် ဆွေးနွေးပွဲကိုရွှေ့ဆိုင်းခြင်း၊ နားချိန် (break) ပေးခြင်းများ ပြုလုပ်ရပါသည်။

(က) ဆွေးနွေးသူများကို နားချိန်ပေးခြင်း (Give break to the negotiators)

မြန်မာနိုင်ငံဆွေးနွေးပွဲများကို ၂၀၁၁ ကတည်းက စုံသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ဆွေးနွေးပွဲ ပိုများလာသည်၊ စိပ်လာသည်။ NCA ဆွေးနွေးပွဲများ ဆက်တိုက်ဖြစ်လာသည်။ အစိုးရဖက်တွင်လည်း ၇ ရက် လုံးလုံး ပြင်ဆင်ဆွေးနွေးရသည်။ တိုင်းရင်းသားများဖက်တွင် ပို၍ဆိုးသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် အဖွဲ့များ၏ အစိုးရဘက်ထက်ပို၍ အစည်းအဝေးများ၊ ငှါးတို့အချင်းချင်းကြား ညီနိုင်းရမှုများ ပိုများသည်။ ထို့ကြောင့် ပို၍ပင်ပန်းသည်။ နှစ်ဖက်စလုံးတွင် စနော တန်ခိုးနှင့် ဖြစ်ကြရသည်။ နားချိန်မရှိခြင်းခေါင်းထဲမှ ဘာမှမထွက်၊ စဉ်းတား၍မရတော့သော အခြေအနေများနှင့် ကြံ့နိုင်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် တိတိကျကျ Break များ သတ်မှတ်ပေးရန်လိုသည်။ အခါးသော အားလပ်ရက်များ၊ ခရစ္စမတ်ကဲ့သို့သော အားလပ်ရက်များတွင် ဆွေးနွေးပွဲများကို အတတ်နိုင်ဆုံး ရောင်ကြရန်လိုပါမည်။ အားလပ်ရက်ရှုပါက ဆွေးနွေးရ ပိုလွှယ်ပါမည်။

(ii) စိတ်ဆုံး၊ စိတ်မကောင်းဖြစ်နေသူများနှင့်ဆွေးနွေးခြင်းကို ရောင်ကျဉ်ပါ
(Avoid negotiating with those who are angry or upset)

ထိုကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ညိုနိုင်းဆွေးနွေးလျှင် အစည်းအဝေး မစခင်ကတည်းက ပျက်တတ်သည်။ သို့မဟုတ် ဆွေးနွေးပွဲတရာတွင် ဒေါသဖြင့်ပြောဆိုခြင်း (သို့) တဖက်လူက အလွန်အမင်းဝင်းနည်းမှုကို ပြန်ပါက ဆွေးနွေးပွဲကိုရပ်ခြင်း၊ ရွှေ့ဆိုင်းခြင်းများကို ပြုလုပ်သင့်ပါသည်။ ဆက်လက် ဆွေးနွေးပါက အဖြေမရနိုင်သည့် အပြင်ပို၍ဆုံးသွားနိုင်ပါသည်။

အထူးသဖြင့် တရားဝင်ဆွေးနှုံးမှုများ မလုပ်သင့်ပါ။ ဖြစ်နိုင်လျှင် အလွတ်သဘောဆွေးနွေးပြီး ဒေါသပြောအောင်နားထောင်ခြင်း၊ တဖက်သား စိတ်ထဲတွင် သူငှော့ချင်သည့်များ ပြောလိုက်၍ ပေါ့ပါးသွားအောင် နားထောင်ခြင်းသာ ပြုလုပ်သင့်ပါသည်။

ဒေါသထွက်နေသူများနှင့် ဆွေးနွေးလျှင် အပြုသဘောဆောင်သော အဖြေများမရနိုင်ဘဲ၊ ပဋိပက္ခ ပိုလာနိုင်ပါသည်။ ဒေါသပြောမှ ဆွေးနွေးသင့်ပါသည်။

ပထမအကြိမ် TNLA နှင့် ဆွေးနွေးပွဲတွင် TNLA အနေဖြင့် စရိုရှည် လျော်လှမ်းရခြင်း၊ အောက်ခြေအားဖြေအခါး၏၏ ပညာပြမှုကြောင့် အဆင်မပြ ဖြစ်ခြင်းနှင့် လမ်းခရီးတွင် အစာတားရန် အချိန်မရခဲ့ခြင်းတို့ကြောင့် မဆွေးနွေးပါ အချိန်ကပင် ဒေါသထွက်နေခဲ့ပါသည်။ အစိုးရဘက်မှ သဘောပေါက်၍ အလျင်အမြန် ပြန်ပြင်ဆင်သော်လည်း နောက်ကျသွားပြီး ဆွေးနွေးပွဲမပြောလည်ခဲ့ပါ။ နောင်တရီးနှင့် တရုတ်နိုင်ငံ၊ ရွှေလီမြို့တွင် အလွတ်သဘော ဆွေးနွေးသောအခါးပြောလည်ခဲ့ပါသည်။

ကောင်းသားဆန္ဒပွဲများအတွင်း MPC မှ ဝင်ရောက်၍ ဖြေရှင်းညီနှင့်ရာတွင်လည်း တောင်းဆိုမှုပြင်းထန်သော၊ တွေ့ဆုံးနေ့ဗော်၏ သင်သာ သ ဘာ ဝ ကို နားလည်းမှုနည်းပြီး မိမိတို့လို ချင်သည်ကို သာ ခံစားချက်ပြင်းပြင်းဖြင့် တောင်းဆိုတတ်သော ကောင်းသားအဖွဲ့များနှင့် ဆွေးနွေးရသည်ဖြစ်ရာ မပြောလည်ဘဲ ပျက်သွားခဲ့ရသည်။

CNFနှင့် ဆွေးနွေးပွဲတွင်လည်း ကျွန်တော်တို့သင်ခန်းစာအတော်ရွှေ့သည်။ စစ်ရေးကိစ္စ ဆွေးနွေးပွဲတွင် ဖြစ်သည်။ CNF မှ စစ်ရေးတာဝန်ခံများနှင့် တပ်မတော်မှ အရာရှိများ ဆွေးနွေးကြသည်။ ဒေါက်တာမင်းလော်းနှင့် ကျွန်တော်က အကျိုးဆောင်ပေးရသည်။

ယင်းတွေ့ဆုံးဆွေးပွဲတွင် CNF မှ စစ်ရေးတာဝန်ခံက သူ၏ တပ်မတော် အပေါ် မကျေနပ်ချက်များကို လွှတ်ပေါ့ ဆိုသည်နှင့် စပြောတော့သည်။ ပြင်းပြင်း ထန်ထန် ပြောသည်။ တပ်မတော်အရာရှိများလည်း ဘာပြောရမှန်းမသိ အတော် ကြေအောင် ဖြစ်သွားသည်။ နောက်ဆုံး ကျွန်တော်ကဝင်ပြီး စကားလမ်းကြောင်း ပြောင်းမှရပ်သွားသည်။

ဖြစ်ပုံမှာ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် မြန်မာ့တပ်မတော်မှ အရာရှိဟောင်းတိုးဖြစ်ပြီး သူချစ်သော တပ်မတော်မှ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ဖိအားပေးမှုကြောင့် ပိုလ်မှူးဘာဝဖြင့် ထွက်လိုက်ရသဖြင့် အခဲမကျေဖြစ်နေခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ ထိုကြောင့် ပြီမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲနှင့်ရော၍ ပြောဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ထိုကြောင့် အထက်ပါအကြောင်းအနေများနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ညီနှင့်ရာတွင် အဖြေမရတတ်၊ ပြသာနာ ပိုတက်သည်။ ဖြစ်နိုင်ပါက အလွတ်သဘော တစ်ဦးချင်း၊ နှစ်ဦးချင်း ပြောဆိုမှုများသာ ပြုလုပ်သင့်သည်။ အုပ်စုလိုက် တရားဝင်ဆွေးနွေးခြင်း မျိုးကို ရှောင်သင့်သည်။

(၃) အခြားတစ်ဘက်မှ ဝင်ရောက်စဉ်းစားတတ်ခြင်း
(Bringing about empathy in negotiations)

ကျွန်တော်အနေဖြင့် တွေ့ဆုံးနွေးရေးတွင် အခြားတစ်ဘက်မှ ဝင်ရောက် စဉ်းစားတတ်ခြင်း ဒေါ် Empathy အရေးသိမှာကြောင်း မကြာခဏ ရေးသားခဲ့ပါသည်။ Empathy ဆိုသော အဓိပ္ပာယ်မှာ မြန်မာစကားတွင်မရှိဟုလည်း နားလည်ခဲ့ပါသည်။ ထို့သော် Empathy သည် အထူးအရေးပါ လုသည်။

အတွေ့အကြံအရ Empathy ကိုတောင်းဆို၍ မရပါ။ ဖိအားပေး၍လည်း တောင်ရှုက်၍ မရပါ။ Empathy ကို တွေ့ဆုံးနွေးမှုများ၊ ရင်းနှီး မူတည်ဆောက်ခြင်းများ၊ ဆက်ဆံရေး တည်ဆောက်မှုများ၊ လုပ်ငန်းစဉ်ကို တစ်စွဲ၊ တည်ဆောက်ရှုက်ရာမှတဆင့် အားလုံး ပါဝင်လာမှုကို အားပေးမှုများ၊ လုပ်ငန်းစဉ်၏ ပိုင်ဆိုင်မှု Ownership ကို မျှဝေနိုင်မှုများ၊ စပေါင်းအဖြေရှာမှုများ၊ ရရှိလာသောအဖြေများကို စပေါင်းအကောင်အထည်ဖော်မှုများဖြင့် ရရှိနိုင်သည်ကို နားလည်ခဲ့ပါသည်။

တွေ့ဆုံးနွေးရေးတွင် အခြားဘက်မှ ဝင်ရောက်စဉ်းစားတတ်ခြင်းသည် ပြသသာ၏ နှင့်သားကို ရှာဖွေခြင်းဖြစ်သည်။ Empathy ရရှိလာပြီဆိုလျှင် အဖြေရရှိ၊ နီးစပ်လာပြီဟု ဆိုရမည် ဖြစ်ပါသည်။

အတွေ့အကြံအရ မြန်မာနိုင်ပြိုင်းချမှုးရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် Empathy ကို နားလည်ခြင်းထက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုရ ပြောလည်မည်ဆိုသော အမြင်များ ပေါ်ပေါက်လာ၍ ဆွေးနွေးပွဲ ကြာလာသည်နှင့်အမျှ Empathy ဟု ဒေါ်နိုင်သော ဥပမာများ ပေါ်ပေါက်လာရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် Empathy ဖြစ်ပေါ်ရေးသည် မကြာခဏ တွေ့ဆုံးနွေး မှုများပေါ်တွင် မူတည်နေသည်ဟု ဆိုရမည်။

(၉) မူးယဉ်ဆေးဝါးပြဿနာနှင့် ဗြိုဟ်ချမ်းရေး
(Problems of illicit drugs and peace)

မြန်မာနိုင်ငံသည် လက်နက် ကိုင်ပဋိပက္ခနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မူးယဉ်ဆေးဝါး ဖိုက်ပျိုး၊ ထုတ်လုပ်၊ ရောင်းဝယ်မှု အများဆုံး ပြုလုပ်သော နိုင်ငံများစာရင်းတွင် တိပ်ဆုံးကပါဝင်ပါသည်။ မူးယဉ်ဆေးဝါး ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှုကြောင့် အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် တရားစွဲဆိုခံထားရသော တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်များ လည်း ရှိနေပါ။

မူးယဉ်ဆေးဝါးကိစ္စကို ပကာမအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ဆွေးနွေးပွဲများတွင် တင်ပြမှုများရှိပါသည်။ တင်ပြလာသူတို့မှ ရမ်းပြည်ရှိ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အချို့ ဖြစ်ပါသည်။

သို့သော် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲ နှင့် အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးဆွေးနွေးမှု၊ အထူးသဖြင့် NCA ဆွေးနွေးမှုတွင် မူးယဉ်ဆေးအကြောင်း မပါဝါ။ NCA ၏ ကြားကာလအတွင်း ဆောင်ရွက်ရမည့် အစီအစဉ်များ တွင်သာ "၆) မူးယဉ်ဆေးဝါး တိုက်ဖျက်ရေး လုပ်ငန်းများ" ကို ဗြိုဟ်ချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများ ကျင်းပအကောင် အထည်ဖော်နေသည့် ကာလအတွင်း ငင်း နှစ်ဖက်ညီနှင့် ဒီး အောက်ပါကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်သွားရန် သဘောတူသည် ဟု ပါ ရှိပါသည်။ တို့အချက်သည် အထူးစိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းသော ကိစ္စရပ် တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။

အချို့ကဗြို့ကြော်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အသအချို့တွင် မူးယဉ်ဆေးဝါးကိစ္စသည် အရေးကြီးသော စီးပွားရေးအခြေဖြစ်၍ င င်းတို့ ၏ တောင်းဆိုမှုများတွင် မပါဝင်ခြင်းဖြစ်သည် ဆိုသောအချက်ဖြစ်ပါသည်။

မည်သို့ပင်ဆိုစေ ဗြိုဟ်ချမ်းရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်စပ်နေသော်လည်း ဆွေးနွေးပွဲများ တွင် ပါဝင်မှ နည်းပါး သည်ကို သတိပြုမိ ပါသည်။

၄။ တိုင်းရင်းသားများ၏ စိုးရိမ်ချက်၊ ခံစားချက်၊ အကျိုးစီးပွားများကို နားလည်ခြင်း။ (Understanding the concerns, feelings and interests of the ethnic armed groups)

(က) စိုးရိမ်ချက်၊ ကြောက်ရွှေချက်များကို နားလည်ခြင်း။ (Fears and concerns)

တိုင်းရင်းသားများအနေဖြင့် လူနည်းစုဖြစ်သည်။ အင်အားကြီးသော အစိုးရနှင့် ယဉ်ရန် ခက်သည်ဟု နားလည်ကြသည်။ ရင်းတို့တွင် နက်နည်းသော စိုးရိမ်၊ ကြောက်ရွှေများ ရှိသည်။ ယင်းတို့ကို နားလည်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ယင်းစိုးရိမ်များကြောင့် တာဝတံ့ လိုအပ်သည်ထက် ဖိအားပေးလျှင် ဆိုးကျိုးကို ဖြစ်စေသော တုံ့ပြန်မှုများရတတ်ကြသည်။ တနည်းအားဖြင့် လူနည်းစု Mentality ရှိသည်ဟု ဆိုရမည်။ အထူးသဖြင့် ပို၍၍ သေးငယ်သော အဖွဲ့များအနေဖြင့် ပို၍၍စိုးရိမ်မှုရှိသည်။ အဖွဲ့ငယ်သဖြင့် ပို၍၍ဆုံးရုံးမှု များတတ်သည်။ ထို့ကြောင့် အဖွဲ့ငယ်များ၏ ရပ်တည်ချက်များသည် အဖွဲ့ကြီးများထက် ပြင်းထန်တတ်သည်။ ထို Psychoiology ကို မသိနားမလည်ပါက အဖွဲ့ငယ်များနှင့် ဆက်ဆံရေး ပျက်တတ်သည်။

(ခ) တိုင်းရင်းသားများ၏ ဆန္ဒကို နားလည်ခြင်း (Desires)

ပြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် တိုင်းရင်းသားများ၏ ဆန္ဒကို နားလည်ခြင်း သည်လည်း အငြောက်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားအများစုမှာ ကျွန်းတော် နားလည်သလောက် လွှတ်လွှတ်လပ်လပ် အေးအေးချမ်းချမ်းနေလိုကြသည်။ မိမိတို့ အေးသွွှေ့ပြီးရေးကိုဆောင်ရွက်လိုကြသည်။ တစ်ခါတရံဖက်အရယ် ဒီမိုကာရေးဆိုသော နိုင်ငံရေးစနစ်ထက် ငါတို့အောမှာ ပမာဏွှေမရှိရင်ပြီးရောဆိုသည့် ရှိုးရှင်းသော စဉ်းစားချက်များလည်း ရှိကြသည်။ ထို့ကြောင့် ပြိုမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲများတွင် ကြိုကဲသုံး ငါးတို့၏ ဆန္ဒကို ထုတ်ဖော်ပြုဆုံး ဆွေးနွေးမှုများကိုတွေ့ရသည်။

အခြေခံအားဖြင့် တိုင်းရင်းသားများသည် မိမိတို့အောက်ပါလိုကြသည်။ ကျွန်ုတော့ အနေဖြင့် တိုင်းရင်းသားများကို “ခင်ဗျား တို့ရဲ့ နယ်စပ်ကို ကော်ကြည့်ဖို့လိုတယ်။ မြန်မာတစ်ပြည်လုံးထိကို ကြည့်ဖို့လိုတယ်” ဟု မကြာခကာပြောလဲရှိပါသည်။ သို့သော် မိမိတို့ ဒေသအရေးကိုသာ အာရုံစိုက်လိုသော သဘောဆန္ဒများကိုလည်း နားလည်ရန်လိုပါမည်။

(က) အကျိုးစီးပွားများကို နားလည်ခြင်း (Interests)

တိုင်းရင်းသားများ၏ အကျိုးစီးပွားများကို နားလည်ရန်လိုပါမည်။ ကြုံနေရာတွင် အကျိုးစီးပွားများ အားလုံးကို ပုံစံမျိုးစုံဖြင့် တွေ့ရပါမည်။

ပုဂ္ဂိုလ်ရေး၊ အကျိုးစီးပွား၊ အယူအဆ ဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွား၊ နာကျည်းချက်ဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားနှင့် အစွဲအစည်းဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားများဟု အကြမ်းဖျဉ်း ပြောဆိုနိုင်ပါသည်။

အချို့အစွဲ့များ ပုဂ္ဂိုလ်များတွင် တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အထက်ပါ အကျိုးစီးပွားများ အားလုံးကို တွေ့မြင်နိုင်ပြီး အချို့များ အစွဲ့အစည်းအကျိုးစီးပွားကို ပို၍အလေးပေးခြင်း၊ (သို့) အဗြားအကျိုးစီးပွား တစ်ခုခုကို ပို၍ အလေးပေးခြင်း စသည်ဖြင့် ပုံစံပျိုးစုံကို တွေ့နိုင်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ယင်းအနေအထားပျိုးစုံကို နားလည်ခြင်းဖြင့် ဘယ်ပုံသ ယ်နည်းဖြင့် ရေ့ဆက် သွားမည်ကို စဉ်းစားဆောင်ရွက်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

အစွဲ့တွေကလည်းများ၊ အကျိုးစီးပွားတွေကလည်း များ၍ အားလုံးလက်ခံနိုင်သော ဘုံအကျိုးစီးပွားကို ရှာရန်လိုပါမည်။ လွယ်တော့မလွယ်ပါ။

(ယ) EAO များ၏ တွေ့ဆုံးနှင့်မျိုးရေး သဘောသဘာဝကို နားလည်ခြင်း။
(Understanding ethnic negotiators)

အတွေ့အကြံ (Experience) – တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အင်အား စုများသည် တွေ့ဆုံးနှင့်မျိုးရေးများတွင် အတွေ့အကြံ၊ အလွန်များသူများ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းအတွေ့အကြံများကို တိုင်းရင်းသားများအတွေး ဆွေးနွေးပွဲ အတွေ့အကြံများမှ ရရှိလာခြင်း ဖြစ်သည်။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အင်အားစုများအနေဖြင့် အစိုးရနှင့် ဆွေးနွေးရန် ပြင်ဆင်ရသည်။ ငြင်းတို့အကြေားတွင် တူညီသော ဘုံမှတ်အများ၊ ညီးနှင့်မျိုးရေးနှင့် မဟာဗျာများများ ချမှတ်ရသည်။ ယင်းဆွေးနွေးပွဲများ၊ ညီးနှင့်မျိုးရေးများသည် အထူးပြင်းထန်တတ်ပြီး အစိုးရနှင့် ဆွေးနွေးသည်ထက်ပင်ပို၍ ခက်ခဲသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းဆွေးနွေးပွဲများမှ အတွေ့အကြံများကို အစိုးရနှင့် ဆွေးနွေးပွဲများတွင် ကောင်းမွန်စွာ အသုံးချတ်တ်သည်ကို တွေ့ရမည်။

ပြင်ဆင်မှုရှိခြင်း (Preparation) – EAO များအတွင်း အစိုးရနှင့် မဆွေးနွေးပါ ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ရသည်။ အချင်းရင်းအကြိမ်ပေါင်းများတွေ

ညီရသည်။ ဆွေးနွေးရသည်။ ပြင်ဆင်ရသည်။ ဘက်ပေါင်းစုံမှ ဆွေးနွေးရသည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သလို မဟာပျူဟာ နည်းပျူဟာများကို ပြင်ရသည်။

EAO များသည် အစိုးရထက်ပြင်ဆင်မှုရှိပြီး တပ်မတော်ကဲ့သို့ ပြင်ဆင်မှုပြည့်ဝသည့် အဖွဲ့များ ဖြစ်သည်ကို နားလည်ရမည်။

တောင်းဆိုမှုများ (Demands) – EAO များအနေဖြင့် မိမိတို့၏ ရပိုင်ခွင့်များကို တောင်းဆိုရတွင် ရနိုင်သည်ဖြစ်စေ၊ မရနိုင်သည်ဖြစ်စေ မိမိတို့လိုချင်သော အချက်များ အားလုံးကို ထည့်သွင်း တောင်းဆိုကြသည်။ ယင်းတောင်းဆိုချက်များတွင် အခါးမှာ ချက်ချင်းရနိုင်ပြီး အခါးမှာ တဖြည့်းဖြည့်းချင်း ဆောင်ရွက်ရမည့် ကိစ္စများဖြစ်သည်။ ထိုအပြင်လည်း မည်သို့မှ မဖြစ်နိုင်သော အချက်များကိုလည်း တောင်းဆိုကြလေ့ရှိသည်။

တစ်ခါတရု တောင်းဆိုမှုများသည် ရသင့်ရထိက်သည်ဟု ယူဆ၍ Entitlement အနေဖြင့် တောင်းဆိုမှုများလည်း ရှိပါသည်။

ဆိုရသော် အမြင့်ဆုံးကို မြင့်၍ တောင်းဆိုတတ်သည်။ မိမိတို့၏ ရပိုင်ခွင့် အားလုံးကို တောင်းဆိုရမည့်မှာ မိမိတို့၏ အလုပ်ဖြစ်သည်ဟု ခံယူထားကြသည်။ လိုက်လျော့ခြင်း၊ မလိုက်လျော့ခြင်းမှာ အစိုးရ၏တာဝန်သာဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူထားကြသည်။

ဘာသာစကားကျမ်းကျင်မှု (Language proficiency) – တိုင်းရင်းသားများ အနေဖြင့် မြန်မာဘာသာကို မကျမ်းကျင်ဟု ဆိုကြပြောကြသည်ကို မကြာခဏ ကြားဖူး မြင်ဖူးပါသည်။ သို့သော် ပြီမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်နေသော ခေါင်းဆောင်များသည် မြန်မာနိုင်ငံကျောင်းများ၊ တက္က သို့လ်များတွင် ပညာသင်ကြားခဲ့ရသဖြင့် မြန်မာစကား၊ စာပေကို ကောင်းစွာ တတ်ပြောက်ကြသည်။ ဘာသာစကား နှစ်ဖူး (မိမိ၏ ဘာသာစကားနှင့် မြန်မာစာ၊ စကား) မှ ၅ ဖူး၊ ၆ ဖူး အထိ ကျမ်းကျမ်းကျင်ကျင် တတ်မြောက်သူများ ရှိကြသည်။

ဘာသာစကားကို တစ်မျိုးထက်ပို၍ ကျမ်းကျင်သူများသည် တစ်မျိုးတည်း
တတ်သူများထက် ပို၍ ဦးနောက်ကြီးသည်ဟု သိပွဲပညာက ဆိတ္တားသည်ကို
မမေ့သင့်ပါ။ ထိုအပြင် EAO များအကြား အစည်းအဝေးများတွင်လည်း
မြန်မာစကားသုံး ၌ ညီရသည်။

အမြတ်လေ့လာနောင်း (Constant learners) – တိုင်းရင်းသား EAO
များအနေဖြင့် ပြိုမြင်းချမ်းရေး၊ ဖက်ဒရယ်နှင့် င်းတို့ရပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို
အမြဲမပြတ်လေ့လာခြင်း၊ အလုပ်ရုံးဆွေးနွေးပွဲနှင့် ညီလာခံများပြုလုပ်ခြင်းတို့ကို
အဆက်မပြတ် ပြုလုပ်ကာ လေ့လာရေး အမြတ်များ လုပ်နေကြသူများဖြစ်ပါသည်။

ပညာတတ်များ (The educated) – တောထဲတွင် လက်နက်ကိုင်တိုက်
ခိုက်မှုများကြောင့် EAO များကို ပညာမတတ်သူ၊ အသိဉာဏ် နှိမ့်ကျသူများဟု လုံးဝ
တွက်ဆျုံ မရပါ။ EAO များတွင် ပါမောက္ခဘွဲ့ရသူများ၊ အင်ဂျင်နီယာများ၊
ရှေ့နေများ အများအပြားပါဝင်ပါသည်။

စကားပြောကောင်းသူများ (Orators) – အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သလို
တိုင်းရင်းသားများအကြား အဆုံးမသတ်သော ညီနှိမ်းမှုများကို ပြုလုပ်ရခြင်း၊
ပြင်ဆင်ရခြင်း၊ မိမိ၏ တင်ပြချက်များကို အများလက်ခံလာအောင်
ပြောဆိုရခြင်း အတွေ့အကြုံ သင်ခန်းစာနှင့် အလေ့အကျင့်များကြောင့်
တိုင်းရင်းသား EAO များမှ စကားပြောကောင်းသူများ ဖြစ်ကြသည်။

ကျမ်းကျင်သော ညီနှိမ်းရေးမှုဗ္ဗား (Expert negotiators) –
အထက်ပါအချက်များနှင့် မိမိ၏ အတွေ့အကြုံအရ EAO များသည် လွယ်လွယ်နှင့်
အလျော့မပေးတတ်သော၊ ဒီဘက်ကမရလျှင် ဟိုဘက်က ရအောင်တောင်းနိုင်၊
ညီနှိမ်းနိုင်သော၊ ဘယ်လိုမှမရလျှင်လည်း တတ်နိုင်သလောက် ရအောင် ကြံဖန်၍
တောင်းဆိုတစ်ပြညီနှိမ်းတတ်သော ညီနှိမ်းရေးမှုဗ္ဗား (Expert negotiators)
များ ဖြစ်ကြပါသည်။

၅။ ြမြိမ်းချမ်းရေးသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဘုံအနာဂတ် (Peace is our shared future)

(က) ဖက်စပ်လုပ်ငန်း (Joint-venture)

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ြမြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် တစ်ဦးတစ်ယောက်တည်း ပိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ် မဟုတ်ဘဲ အားလုံးပိုင်ဆိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ပါသည်။

ဝန်ကြီး ဦးအောင်မင်း မကြာခကာပြာဆိုသော စကားများတွင် ြမြိမ်း ချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်သည် Joint-venture ၏ ဖက်စပ်လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည် ဟူသော စကားမကြာခကာ ပါဝင်ပါသည်။

လုပ်ငန်းစဉ်အစတွင် ဦးအောင်မင်းက လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ၃ ဗွဲပါရင် ၃ ဗွဲ.လုံးက အောင်မြင်မှု ဆုံးရုံးမှုတွေကို တာဝန်ယူရမယ်၊ ခံစားရမယ်၊ တစ်ဗွဲတည်းကြောင့် ဆိုတာမျိုး မဖြစ်သင့်ဘူး ဟု တိုင်းရင်းသားများကို ပြောလေ့ရှိပါသည်။

တနည်းအားဖြင့် ြမြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို မည်သူကပိုင်သလဲ (Ownership) ကို ပြောဆိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ လုပ်ငန်းစဉ်ကို အားလုံးက လက်တွေ့ရော အလုပ်သဘောအရပါ ပိုင်နိုင်သည်ဟု ယူဆနားလည်လျှင် လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် ပို၍ယုံကြည်မှုရိုလာနိုင်ပြီး အဖြောက်းမြန်မာနိုင်ပါသည်။

ဤကဲ့သို့သော သဘောသဘာဝကြောင့်ပင် တိုင်းရင်းသားများနှင့် ပြောလည်ရင်းနီးမှုများ၊ စုပေါင်းအဖြောက်း အနေအထားများ ရခဲ့သည်ဆိုလျှင် မမှားပေ။

(ခ) ပြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် အဖွဲ့ပေါင်းစုံပါဝင်သော ဆွေးနွေးပွဲ
(Multiparty negotiations)

ပြိုမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများတွင် အင်အားကြီးသာ အဖွဲ့များကို
“အခန်းထဲရှိဆင်ကြီး” (Elephant in the room) ဟု တင်စားလေ့ရှိသည်။
တပ်မတော်ကို အခန်းထဲမှ ဆင်ကြီး ဟု အားလုံးက မှတ်ယူထားပါသည်။

သို့သော်တပ်မတော်သည် ဆွေးနွေးညီနှင့်ပွဲမှ အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့သာ ဖြစ်ပါသည်။
ဆိုလိုသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံ ပြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် အစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသား
လက်နက်ကိုင်များနှင့် ဆွေးနွေးသည် ဖြစ်၍ နှစ်ဖွဲ့ထဲဆွေးနွေးကြသည့် (Bilateral)
ဆွေးနွေးပွဲဟု မြင်ကြပါမည်။

မဟုတ်ပါ။ ကျွန်တော်တို့၏ဆွေးနွေးပွဲသည် အဖွဲ့ပေါင်းစုံပါဝင်သော
Multiparty ဆွေးနွေးပွဲဖြစ်ပါသည်။ ဘက်ပေါင်းစုံပါဝင်ပါသည်။

အစိုးရဘက်တွင် အစိုးရာ လွှတ်တော် တပ်မတော်ဟု သုံးဖွဲ့ပါဝင်ပါသည်။
တဖွဲ့တည်းဟု ထင်စရာ ရှိပါသည်။ မှန်ပါသည်။ ငါးတို့၏ မူဝါဒများ အတော်ပင်
တူညီကြပါသည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ထူးခြားသော အနေအထားကြောင့်
တရီတရံမတူညီသော အနေအထားများကို တွေ့ရပါသည်။ ဆွေးနွေးပွဲသို့
ကွဲပြားသော မူဝါဒများ Mandate များ ရပ်တည်ချက်များ ပါဝင်လာသည်ကို
တွေ့ရတတ်သည်။

တိုင်းရင်းသားများသာက်တွင် ဘုံးရပ်တည်ချက်များရှိသော်လည်း
အဖွဲ့အကြီး အသေးကွားမှု ပထမီနိုင်ငံရေးအနေအထား၊ နိုင်ငံရေးရပ်တည်မှု
အနေအထား၊ အကျိုးစီးပွား ကွားမှု အနေအထားများကြောင့် တစ်ဖွဲ့တည်းဟု
ပြော၍မရပါ။

ထိုကြောင့် နှစ်ဖက်စလုံး၏ အနေအထားသည် Multiparty negotiation
ဖြစ်ပါသည်။ ဤအချက်ကို နားလည်ပါက အဖွဲ့ပေါင်းစုံပါဝင်သော ဆွေးနွေးပွဲများတွင်
ဖြစ်တတ်သော သဘောသဘာဝကို နားလည်ပေလိမ့်မည်။

(က) နှစ်ဖွဲ့တည်းညီနိုင်းသော ဆွေးနွေးပွဲများ ဖြစ်ခြင်း (Bilateral negotiations)

မြန်မာနိုင်ငံပြိုများရေး လုပ်ငန်းစဉ်သည် အဖွဲ့ပေါင်းစုပါဝင်သော ဆွေးနွေးပွဲများဟု ဆိုင်သော တစ်ဖွဲ့ချင်း တွေ၊ ဆုံးဖွေးကာ အပ်စီအခံတိရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှုများမှ စတင်ခဲ့ပါသည်။ အခုထိလည်း ကြုအတိုင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။

တစ်နိုင်ငံလုံးနှင့်ဆိုင်သော ကိစ္စရပ်များကို အဖွဲ့ပေါင်းစုပါဝင်သော ဆွေးနွေးပွဲများတွင် ဆွေးနွေးသော်လည်း တစ်ဖွဲ့ချင်း၏ ထူးခြားသော အကြောင်းအရာများကြောင့် အစိုးရနှင့် သော်လည်းကောင်း၊ တပ်မတော်နှင့်သော်လည်းကောင်း တစ်ဖွဲ့ချင်း ဆွေးနွေးနိုင်သည့် အခွင့်အရေးများ ရှိပါသည်။ ထိုအခွင့်အရေးများကို ပိတ်မထားပါ။ မိမိတို့၏ အတွေ့အကြုံအရ Bilateral ဆွေးနွေးပွဲများသည် အထူးအရေးပါလှပါသည်။ အဖွဲ့ပေါင်းစုံဆွေးနွေးပွဲတွင် ဆွေးနွေး၍ မရသော အချက်များကို ဆွေးနွေးနိုင်သလို အဖွဲ့ပေါင်းစုံဆွေးနွေးပွဲမှ ရှေ့မတိုးနိုင်သော ကိစ္စရပ်များကို တစ်ဖွဲ့ချင်းတွေဆုံးကာ အဖြော်မှုများဖြင့် ကုည်နိုင်ပါသည်။

(ယ) ဆက်ဆံရေးကို ထူထောင်ခြင်း (Building relationships)

မြန်မာနိုင်ငံ ပြိုများရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဆက်ဆံရေးကို ထူထောင်ခြင်း သည် အရေးကြီးဆုံးသော အချက်တစ်ချက်ဖြစ်ပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော ပြိုများရေး လုပ်ငန်းစဉ်သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် မတူညီသူ အားလုံး ဖက်ဒရယ် စနစ်အောက်တွင် အတူတက္က ပြိုများစွာ အတူယဉ်တွေ့နေထိုင်ရေး ဖြစ်ပါသည့် အတွက် ကြိုက်ကြိုက် မကြိုက်ကြိုက် ဆက်ဆံရေးကို ထူထောင်ထားရန် လိုအပ် ခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။

ကောင်းမွန်၏သာ ဆက်ဆံရေးကို ထူးထောင်နိုင်ခြင်းအားဖြင့် ရှေ့မတိုးနောက်မဆုတ် အခြေအနေများကို ပေါင်းပေါင်းနှီးနှီး ညီးစွဲငြင်းခြင်းခြင်းအားဖြင့် ကျော်လွှားနိုင်သည်။ အထက်တွင် တင်ပြသကဲ့သို့ ဘုံးအနာဂတ်ကို ရှာဖွေရေးအတွက် အရေးပါသည်။

အထူးသဖြင့် ဤမြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ခွဲထွက်ခွင့်မပေးထားပါ။ ထို့ကြောင့် အတူတက္ကာ ယဉ်တွဲ နေထိုင်ရေးကိုသာ အားပေးထားပါသည်။ ထို့ကြောင့်ဆက်ဆံရေးထူးထောင်ခြင်းသည် အထူးအရေးပါသော အချက်ဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် ဤမြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် ရှိခဲ့ဖူးငါးသာ ဆက်ဆံရေးဟန်းများကို ပြန်လည် အသက်သွေးခြင်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ဆွေးနွေးပွဲတွင် ပါဝင်သူများသည် တရီးနှင့်က ကျောင်းအတူတူ တက်ခဲ့ဖူးသူ၊ မိတ်ဆွေဖြစ်ခဲ့ဖူးသူများ ပါဝင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲတွင် ပြန်လည်တွေ့ဆုံးပြီး

ယခင်ရှိခဲ့ဖူးသော ဆက်ဆံမူများကို ပြန်လည်ထူထောင်နိုင်ခဲ့သည်ကို တွေ့မြင်ရသည်။

ထိမျှသာမက ဌီမံးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် မိတ်ဆွေသစ်များဖွဲ့သော လုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်သည်။ ယခင်က မတွေ့ဖူးသော၊ မရင်းနှီးဖူးသောအာဖွဲ့များ၊ ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် တွေ့ကြီးရသည်၊ မိတ်ဆွဲဖွဲ့ရသည်ဖြစ်ရာ ဌီမံးချမ်းရေးအတွက် အရေးပါသော အချက်ဖြစ်ပါသည်။

(c) ဆက်ဆံရေးများကို တို့မြှင့်ခြင်း (Deepening the relationships)

NCA အတွက် ပါဝင်ဆွေးနွေးကြသူများ အချင်းချင်းကြားတွင် မူလက ရှိခဲ့သော မယုံကြည်ထိများသိ အရှင်ကြောလာသည်နှင့်အမျှနည်းပါးဘွားခဲ့ပါသည်။ ဌီမံးချမ်းရေး ဖြစ်စဉ်ကြောင့် ယုံကြည်မှုနှင့် နားလည်မှုအပေါ် အခြေခံသော ဆက်ဆံရေးများ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ အချို့ဆိုလျှင် အတိတ်က ငင်မင်ရင်နှီးမှုများ အသစ် ပြန်ဖြစ်လာခဲ့ကြသော်ပင် ရှိပါသည်။ အချို့ကတော့ ရန်သူဟောင်းများက မိတ်ဆွေများ ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ ဌီမံးချမ်းရေးကို တိန်းသိပ်းထားရန်အတွက် ထိုက္ခာသို့သော ဆက်ဆံရေးများ မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပါသည်။ ယခုအခြေအနေမှ ဆက်ဆံရေး တိုးပွားလာခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ထိုကြောင့်ရရှိပြီးသော ဆက်ဆံရေးများကို ပိုမိုတိုးမြှင့်လေးနှင်းအောင်ဆောင်ရွက်ရန် လိုသည်ဟုမြင်ပါသည်။

(d) နှစ်ဦးနှစ်ဖက် အပြန်အလှန်နားလည်မှုတည်ဆောက်ရေး (Creating mutual understanding)

ကျွန်တော်အနေဖြင့် ဌီမံးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် နှစ်ဖက်စလုံးအတွက် အပြန်အလှန် အကျိုးမှုသော ရှူးမတိုးနောက်မဆုတ်သာ အနေအထား (Mutually hurting stalemate) ထက် နှစ်ဦးနှစ်ဖက် အပြန်အလှန် နားလည်မှုတည်ဆောက်ရေး (Mutual understanding) ကို ဦးတားပေးသော လုပ်ငန်းစဉ်ဟု နားလည်ပါသည်။

ကြိုအချက်သည်လည်းအထူးအရေးပါလှပါသည်။ နိုင်ငံရေးအနေအထားအရရော၊ ပြိမ်းချမ်းရေး၏ ပေးထားချက်ဖြစ်သည့် ခွဲမထွက်ရေး အနေအထားများကြောင့် တဖက်နှင့်တဖက် ပျက်စီးမှုအတား နားလည်မှုတည်ဆောက်ရေးကိုဖြစ်စေပါသည်။

ဈေးနွေးနေစဉ် တိုက်ပွဲများဖြစ်ပေါ်နေမှာ၊ အကျိုးစီးပွားရေးကွာဟာမှုများကြောင့် အပြန်အလှန် ဖျက်စီးမှ နှင့် ရှုံးမတိုးနောက်မဆုတ် အနေအထားများကိုရောက်သွားတတ်သော်လည်း တည်ဆောက်ထားသည့် အပြန်အလှန်နားလည်မှုကြောင့် အဆုံးစွန်းသို့ ရောက်မသွားဘဲ ဈေးနွေးပွဲသို့ ပိုးတည်သည့် အနေအထားကိုသာ တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။

(၈) ဌိမ်းချမ်းရေး "မြို့" များကို ဖယ်ရှားပါ (Remove the fog of war)

ဒေါက်တာမင်းကော်လီးက စစ်ပွဲများတွင် တဖက်နှင့်တဖက်ရန်သူများဟု သတ်မှတ်ကာ အပြတ်ချေမှန်းရန် ကြီးတားကြေသဖြင့် တဖက်၏ရည်ရွယ်ချက်ကို တဖက်က ကောင်းစွာ သိမြင်နားလည်ကြသည်။ သို့သော် ဌိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင်မှ ရည်ရွယ်ချက်များ မရှင်းပါ။ ထို့ကြောင့် ရှင်းအောင်လုပ်ကြရမည်။ ဌိမ်းချမ်းရေး၏ မြို့များကို ဖယ်ရှားရမည်ဟုဆိုပါသည်။

မှန်ပါသည်။ ဌိမ်းချမ်းရေးတွင် အကျိုးစီးပွားပေါင်းစုံ၊ ပြဿနာပေါင်းစုံ၊ အဖွဲ့ပေါင်းစုံ ရှိနေသည့်အတွက် ယင်းတို့၏ စစ်တွင်းကာလ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ဌိမ်းချမ်းရေးကာလရည်ရွယ်ချက်များမတူကြပါ။ ထို့ကြောင့် ဒေါက်တာမင်းကော်လီးက တစ်လီး၏ရည်ရွယ်ချက်ကို တစ်လီးကာသိရှိနိုင်ရန် အရေးကြီးသည့် လျှို့ဝှက်သော သတင်းများကို လိုအပ်လျှင် လိုအပ်သလို မျှဝေရမည်ဟု ဆိုပါသည်။ သို့သော် ယင်းသို့ပြုလုပ်လျှင် အငြင်းပွားမှုများ၊ သတင်းအချက်အလက်များအပေါ် အလွှာသုံးတားလုပ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သဖြင့် ကာကွယ်သည့် အနေဖြင့် တိကျသော စည်းကမ်းများ၊ Protocol များကို ချမှတ်ထားရမည်ဟု ဆိုပါသည်။

မှန်ပါသည်။ တစ်ဖက်တွင် ဌိမ်းချမ်းရေး၏ ရည်မှန်းချက်အား နှစ်ဖက် စလုံးက သိရန်လိုသလို၊ တစ်ဖက်တွင်လည်း တွေ့ဆုံးညွှန်းရေးတွင် သတင်းအချက်အလက်များသည် အထူးအရေးပါလှသည်။ ထို့ကြောင့် ချင့်ချိန်၍ ဆောင် ရွက်ရပါသည်။

(၉) ရင်းနှီးသော စွေးနွေးပွဲများ

(Collegial negotiations)

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ယဉ်ကျေးမှုကြောင့်လား၊ တစ်လီးနှင့်တစ်လီးနားလည်မှာ ရင်းနှီးမှ ရယူလို၍လားတော့ မသိပါ။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ စွေးနွေးပွဲများသည် ရင်းနှီးသော မိတ်စွေများအတွင်း စွေးနွေးသော စွေးနွေးပွဲများကဲ့သို့ဖြစ်ပါသည်။

ဧရွားဒေါ်ဗျားပွဲတိုင်းတွင် ယဉ်ကျေးစွာ ဧရွားဒေါ်ဗျားမျှများ၊ ရှင်းပြသောစကားလုံးများ၊ အထူးပြင်းထန်သော စကားလုံးများကို မသုံးကြပါ။ လက်တွေ ကိုယ်ထိ လက်ရောက် စောက်ခြင်းများ၊ စုပ်စွဲပြောဆိုခြင်းများ မရှိကြပါ။

ဤအချက်သည်လည်း ဖို့မီးချမ်းခရားက ဧရွားပွဲ များအတွက် ယဉ်ကျေးမှုအရ အရေးပါသော အချက် ဖြစ်ပါသည်။

၆။ အလွတ်သဘော တွေဆုံးနွေးရေးများ (Informal talks)

(က) အလွတ်သဘော တွေ့ဆုံးနွေးပွဲများ (Informal Talks)

အလွတ်သဘော တွေ့ဆုံးနွေးပွဲများသည် မြန်မာနိုင်ငံပြိုးချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွက် အရေးပါဆုံးသော ဆွေးနွေးပွဲများဖြစ်သည်။

ဤဆွေးနွေးပွဲများသည် ပြိုးချမ်းရေးအစိုင်းတွင် အထူးအရေး ပါသကဲ့သို့ပင်၊ အလယ်၊ အဆုံးများ၏လည်း အရေးပါလှသည်ကို တွေ့ရသည်။

အစိုင်းတွင် ယုံကြည်မှုနည်းပါးသဖြင့် တွေ့ဆုံးနွေးပွဲများသည် တရားဝင် တွေ့ဆုံးနွေးမှုများ ဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများ မဟုတ်ဘဲ အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးများအတွက် ဆွေးနွေးကြခြင်း ဖြစ်သည်။ မကြာခကာ တွေ့ဆုံးသည်နှင့်အမျှ နားလည်မှု၊ ရင်းနှီးမှုများ ရလာခဲ့သည်။ ထိမှတ်ဆင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို ညိုနှင့်ခဲ့ကြသည်။ တဖက်လိုလားချက်ကို တဖက်သို့ပေးပို့တင်ပြခဲ့ကြသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ကိုယ်စားလှယ် အနည်းယယ်ဖြင့် အလွတ်သဘောဆွေးနွေးရာမှ ကိုယ်စားလှယ် အများအပြားပါဝင်သော တရားဝင်ဆွေးနွေးပွဲများသို့၊ ရောက်ရှိလာဖိုး တရားဝင်သင့်ဘာတူ လက်မှတ်ထိုးပွဲများ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

အလွတ်သဘော ဆွေးနွေးပွဲများသည် တရားဝင်ဆွေးနွေးပွဲများ ဖြစ်သည်။ သို့သော် တရားဝင် လက်မှတ်ထိုးပွဲများတော့ အလွတ်သဘော ဆွေးနွေးပွဲများတွင် ဖြစ်လေ့မရှိပါ။

အလွတ်သဘော ဆွေးနွေးပွဲများကို ပုံစံမျိုးစုံဖြင့်ခေါ်ကြသည်။ MPC အနေဖြင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်များနှင့် နာရီပေါင်းထောင်ချိ၍ အလွတ်သဘောတွေ့ဆုံးမှုများကို ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။

ပြိုးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အလွတ်သဘောဖြစ်စေ တရားဝင်ဆွေးနွေးပွဲများဖြစ်စေ အရေးပါလှသည်။ တိုက်နေမည့်အတား စကားပြောနေသည်က

ပို၍ကောင်းသည်။ သို့သော် ကိုယ်စားလှယ် အများစပါဝင်သော တရားဝင်ဆွဲးနေ့ဗြီများ လုပ်နိုင်ရန်အတွက် အလွတ်သဘော ဆွဲးနေ့ဗြီများဖြင့် တဖြည်းဖြည်း တည်ဆောက်ရသည်။ ပြင်ဆင်ရပါသည်။ ကွဲပြားအားမှုများကို ညီရပါသည်။

အလွတ်သဘော ဆွဲးနေ့ဗြီများတွင်လည်း နှစ်ဖက်စလုံးက ပါဒီယို မှတ်တမ်းများ၊ အသံဖမ်းစက်များ ချထားတတ်ရာ တခါတရံအလွန်အရေးကြီးသော သတင်းအချက်အလက်များကို ဖလှယ်ရန် လိုအပ်လာလျှင် ယင်းပါဒီယိုများ၊ အသံဖမ်းစက်များကို ပိတ်ပစ်ရသည်။

NCA ဆွဲးနေ့ဗြီတလျောက်လုံးတွင် MPC အနေဖြင့် NCCT နှင့် အလွတ်သဘော အကြိမ်ပေါင်းများစွာ နေရာမရွေး၊ အချိန်မရွေး ဆွဲးနေ့ဗြီခဲ့သဖြင့် ရင်းနှီးမှု၊ နားလည်မှုများရခဲ့ကာ NCA ကို အပြီးသတ်ဆွဲးနိုင်ခဲ့ပါသည်။

သို့သော် NCCT ကိုဆက်ခဲ့သော SD ၏ အဆင့်မြင့်ညီနှင့်ရေးအဖွဲ့သည် အလွတ်သဘော ဆွဲးနေ့ဗြီကို လက်ခံဘဲ SD အဖွဲ့အားလုံးပါဝင်သော ဆွဲးနေ့ဗြီနှင့်ပွဲများ ကိုသာ လက်ခံခဲ့သဖြင့် SD နှင့် အဖြေမရခဲ့ပါ။

အလွတ်သဘော ဆွဲးနေ့ဗြီသည် အကျိုးကျုံးမှုစွာဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ယုံကြည်မှ တည်ဆောက်ရန် လွယ်သည်။ Empathy ၏ တဖက်၏၏သက်မှ တဖက်က ဝင်ရောက်စဉ်းစား နိုင်သည်။ ဆွဲးနေ့ဗြီကြီးများကဲ့သို့ လူအများကြီးမပါ၊ ပါဒီယာစိတ်ဝင်စားမှုလည်း မများသည့် အတွက်၊ အလွတ်သဘော ဆွဲးနေ့ဗြီများတွင် ပွင့်လင်းစွာ ဆွဲးနေ့ဗြီသည်။ နောက်ဆုံး အဖြေရရန် အကူအညီ ပေးနိုင်သည်။

သို့သော် အလွတ်သဘော ဆွဲးနေ့ဗြီများသည် လူအနည်းစုက ဆောင်ရွက်ရသည်ဖြစ်ရ အားလုံး ပါဝင်မှုကို မရနိုင်။ ထို့အပြင် အဖြေတရရရန် အကြောကြီး ဆွဲးနေ့ဗြီသည့် သဘောရှိသည်။ တခါတရံလျှို့ဝှက် ဆွဲးနေ့ဗြီဟု စွပ်စွဲခံရတတ်သည်။ အဖြေရမရ ဆိုသည်လည်း အာမ မခံနိုင်ပါ။

သို့သော MPC နှင့် ဝန်ကြီးဦးအောင်မင်းအတွက်မှ အလွတ်သဘော ဆွေးနွေးပွဲများ မြန်မာနိုင်ငံ ပြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွက် အရေးအပါဆုံး ဖြစ်ခဲ့သည်ဟုဆိုရမည်။

(ခ) လူနှစ်ဦး (သို့) သုံးဦးသာပါဝင်သော အလွတ်သဘော ဆွေးနွေးပွဲများ
(Informal talks involving only three or four representatives)

MPC ကာလတရေးရှားကိုလုံး အလွတ်သဘော တွေ့ဆုံးရေးများကို အားပေး ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယင်းတို့အနက် အအောင်မြင်ဆုံးမှာ တပ်မတော်နှင့် KNU မကြေခကာ တွေ့ဆုံးမှုများ ဖြစ်သည်။

ယင်းတို့ကို အထက်ပိုင်းတွင် ၃ + ၃ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်တိုင်း ဒေသကြီးတွင် ၄ + ၄ ဟူ၍ လည်းကောင်း ခေါ်သည်။

ဆွေးနွေးစရာရှိပါက တစ်ကိုယ်မှ ဖုန်းဆက်ချိန်းဆိုပြီး လွတ် လပ်ပွင့်လင်းစွာ ဆွေးနွေးကြခြင်းဖြစ်သည်။ ၃ + ၃ တွင် တပ်မတော်မှ ခုတိယပိုလ်ချုပ်ကြီးအဆင့်နှင့် KNU ဘက်မှ ပဟိုအလုပ်အမှုဆောင် ကော်မတီဝင်အဆင့်များ ဆွေးနွေးကြဖိုး၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး တပ်မတော်ဘက်မှ တိုင်းမူးနှင့် KNU ဘက်မှ ပဟိုကော်မတီဝင်များ (သို့) ဒေသဆိုင်ရာ ခရိုင် တာဝန်ခံများ ပါဝင်ဆွေးနွေးကြပါသည်။

ထိုကဲ့သို့ ၃ + ၃ (သို့) ၄ + ၄ ဆွေးနွေးပွဲများမှ တဆင့် KNU နှင့် တပ်မတော်တို့ ယုံကြည်မှုများ တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့သည်။ အခက်အခဲများ ဖြေရှင်း ရန်ခက်ခဲသော အနေအထားများကို ကော်လွှားနိုင်ခဲ့ကြသည်။ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် မှုများလည်း ဖို့လာသည်ကို တွေ့ရသည်။

ဤကဲ့သို့ ၃ + ၃ (သို့) ၄ + ၄ ဆွေးနွေးမှုများကို ပြိမ်းချမ်းရေးတွင်သာမဟုတ် နိုင်ငံရေးကိစ္စများတွင်လည်း သုံးနိုင်မည်။ သုံးရန်လည်း MPC မှ တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ KNU ၏ ဥပမာကို ယူရန် အားဌားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၊ ဥပမာ – RCSS-SSA တို့ကိုလည်း တိုက်တွန်းခဲ့သည်။

(က) စကားများများပြောနိုင်လိုအပ်ခြင်း
(More talks required)

ဒေါက်တာမင်းအောင်ဦးက သူ၏သင်ခန်းစာတရာ့အဖြစ် စကားလုံး ဝမပြောခြင်းထက် စကားပိုပြောခြင်းက ပို၍ကောင်းသည်ဟု ဆိုပါသည်။

တွေ့ဆုံးစွေးနွေးနှင့် နိုင်ယာလော့ အကြောင်းကို မိမိကိုယ်တိုင်ရေးသားပြောဆိုနေခဲ့သူ တစ်ယောက် အနေဖြင့် အထက်ပါအချက်ကို ကျွန်တော်လုံးဝ သဘောတူပါသည်။ စကားများများ ပြောကြရန် အမြဲတိက်တွေ့နဲ့ပါသည်။

၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ နိုင်ဘာလက တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့ ၅ ဖွဲ့နှင့် ၁၉၇၅ ကြီးအောင်မင်းတို့ တွေ့ဆုံးပြီး တိုင်းနိုင်ငံ၊ ချင်းရိုင်မြို့တွင် ညစာစားကြစဉ်က ဒေါက်တာကျော်ရင်လိုင်နှင့် ကျွန်တော်က KIO မှ ဒေါက်တာလဗျာနှင့် အဗြားတိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်တစ်ဦးအား အစိုးရနှင့် ဖြစ်နိုင်လျှင် တစ်လတစ်ကြိမ်ခန့်တွေ့ဆုံးစွေးနွေးနိုင်ရန် တိုက်တွေ့နဲ့သည်ကို အမှတ်ရမိပါသည်။

စကားလုံးဝ မပြောမချင်း တွေ့ဆုံးစွေးနွေးမှု မလုပ်မချင်းသည် ရန်ဘက်သဘောဆောင်၍ စကားများများ ပြောခြင်းသည် မိတ်ဆွေသဘောဆောင်ပါသည်။ များများတွေ၊ များများပြော၊ များများညီခြင်းအားဖြင့် ယုံကြည်မှု ပိုမိုရရှိနိုင်ပြီး အဖြော်လည်း ရလွယ်ပါသည်။

တွေ့ဆုံးစွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ခြင်းသည် စစ်တိုက်ခြင်းထက် ရေးချုပ်ပါသည်။ ဘက်ပေါင်းစုံ အကုန်အကျ သက်သာမည်ဟု ဆိုရမည်။ ကွယ်လွန်သူ အစွဲရေးသမ္မတရှိမွန်ပံ့ရက်စိက ပြောဖူးသည်။ “၅ မိန်လောက် စစ်တိုက်တာနဲ့ ၅ နှစ်လောက် တွေ့ဆုံးစွေးမှုတွေ့ရဲ့ ကုန်ကျစရိတ်က အတူတူပဲ” ဟူ၍။

ထိုကြောင့် ပဋိပက္ခကို ပြောလည်လိုလျှင် များများတွေ၊ များများပြောရန်လိုပါမည်။

(ယ) အတွင်းလုပ်နိုင်းရေးသမားများ
(Insider-negotiators)

ဤကားရပ်သည် ပဋိပက္ခဖြစ်ရင်းရေးတွင် ယခင်က ကျယ်ကျယ်ပြန်ပြန် အသုံးမပြုခဲ့သော စကားရပ် ဖြစ်သည်။ ကိုယ်တိုင်ကလည်း စောင်းပြန်နိုင်းရေးသမားဖြစ်သလို၊ စောင်းပြန်နိုင်းရေးတွင် ထဲထဲဝင်ဝင်ပါနေသူ၊ အရေးကြီးသော သတင်းအချက်အလက်များကို သိရှိထားသူဟု ဆိုနိုင်သည်။

Insider-negotiator များသည် နှစ်ဖက်စလုံး၏ စဉ်းစားချက်များကို နားလည်သည်။ အတားအဆီးများ၊ ပေးထားချက်များကို နားလည်သည်။ ငြင်းတို့တွင် အတွေအကြံ၊ ကျမ်းကျင်မှုများ ရှိကြသည်။ ရှေ့မတိုး နောက်မဆုတ် အခြေအနေများကို ကျော်လွှားနိုင်ရန် နှစ်ဖက်စလုံးကို အားပေါ်နိုင်သည်။

ငြင်းတို့သည် ဘက်တိုင်းတွင် ရှိနေတတ်သည်။ ဘက်တစ်ဘက်တွင် ရှိနေသော်လည်း အခြားတဖက်ကိုလည်း အဖြော်အောင် ကူညီတတ်သည်။

တဖက်၏ဘက်မှ ဝင်ရောက်စဉ်းစားတတ်ရန်၊ အပေးအယူလုပ်နိုင်ရန်နှင့် ရုပ်များ ရအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ကြသည်။

ထိုကြောင့် တွေ့ဆုံးနေ့ဗျားရေးများတွင် Insider-negotiator များသည် အရေးကြီးလှသည်။

MPC သည် အစိုးရဖွဲ့စည်းထားငော်လည်း အဖွဲ့ဖြစ်သော လည်း မကြေခကာဆိုသလို Insider-negotiator အဖြစ် အဖြော်အောင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သော အတွေအကြံများရှိခဲ့သည်။

(c) တက်ကြောနားထောင်တတ်ခြင်း
(Active listening)

ဤအချက် သည်လည်း အရေးကြီးပါသည်။ သို့သော အလေ့ အကျင့်လိုပါသည်။ စားပွဲရိုင်းပေါ်မှာ တက်တက်ကြောနားထောင်တတ်ရင်

အမှားနည်းအမှန်၊ အချက်အလက် နဲ့ လုပ်ကြဖန်တီးမှုများ၊ အချိန်ဆွဲမှုများ၊ ပွင့်လင်းမှု များ၊ အမှန်တကယ်အကျိုးစီးပွားနှင့် ထင်ကောင်ထင်မှား ဖြစ်စေတဲ့ အချက်များကို ခွဲနိုင်မှာ ဖြစ်ပါသည်။ အသေအချာဂရုစိုက်ပါက ပြဿနာနှင့် လူများကိုပင် ခွဲနိုင်ပါသည်။

တွေ့ဆုံးညီးနှင့် ရေးဟာ အထူးအားစိုက်၊ အာရုံစိုက်ရတဲ့ လုပ်ငန်း စဉ်တစ်ခြားဖြစ်ပါသည်။ တက်တက်ကြကြ နားထောင်တတ်ခြင်းဖြင့် အဖြော် နီးစပ်အောင်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါမည်။

(o) နိုင်မှာမှန်င့် ပြောင်းလွယ်ပြောင်လွယ်ရှိမှု (Firmness and flexibility)

တွေ့ဆုံးနေ့ဗော်များသည် နိုင်မှာမှန်င့် ပြောင်းလွယ်ပြောင်လွယ်ရှိမှုများ ပေါင်းစပ်ထား သည်ဟု ဆိုကြသည်။ ယင်းအချက်နှစ်ခုကို မျှတွေ့ သုံးရသည်ဟု ဆိုကြသည်။

ဝန်ကြီးဦးအောင်မင်းကိုအထူးပေါ့ပြောင်းသောနေ့ဗော်သူတစ်ယောက်ဟု ဆိုကြသည်။ အချို့က အလျှော့ပေးလွန်းသည်ဟု မြင်ကြသည်။

ဦးအောင်မင်းအနေဖြင့် အလျှော့ပေးသင့်သော အချက်များကို အလျှော့ပေးခဲ့သည်။ ပြောင်းလဲပြောင်လွယ် ရှိရမည်များကို ပြောင်းလွယ်ပြောင်လွယ် ဖြစ်အောင် လက်ခံခဲ့သည်။

သို့သော် နိုင်မှာပြတ်သားရမည့် ကိစ္စများကိုလည်း နိုင်နိုင်မှာမှ ရပ်တည်ခဲ့သည်။ NCA မည်သူထိုးခွင့်ရှိသည်၊ မထိုးနိုင်လျှင် ထိုးနိုင်သူနှင့် ရှုံးဆက်သွားမည်ဟူသော အစိုးရမှတ်အကိုပြတ်ပြတ်သားသားကိုင်တွယ်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရမည်။

ဤသည်လည်း သင်ခန်းစာတစ်ခြားဖြစ်ပါသည်။

(၈) အကျိုးဆောင်များ၏ အခန်း ကဏ္ဍကိုအသိအမှတ်ပြုခြင်း (Recognition of the role of the facilitators)

အထက်တွင် တစ်ပြခဲ့သလို မြန်မာနိုင်ငံ၏ ြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် အဖွဲ့ဝါယာများ ဖြစ်ပွဲများ ဖြစ်ပါသည်။

အကြောင်းအရာကလည်းစုံ အဖွဲ့ကလည်းများ၊ ပြဿနာကလည်းများ၊ ယုံကြည်မှုကလည်း နည်းသဖြင့် တွေ့ဆုံးနေ့မှုများ ပြုလုပ်ရာတွင် အကျိုးဆောင်များကို ထားရသည်။ အကျိုးဆောင် တစ်ဖက်စီလျင် တစ်ဦး (သို့) နှစ်ဦးထားကြရသည်။

ညီနှစ်ဦးရေးမှူးများအနေဖြင့် အကျိုးဆောင်များ၏ အခန်းကဏ္ဍကို အသိအမှတ်ပြုထားကြရန် လိုပါသည်။ ငြင်းတို့သည်တွေ့ဆုံးနေ့ရေးရှုံးဆက်သွားစေရန် အတူးအရေးပါသော ပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်ကြပါသည်။

သို့သော်မြန်မာနိုင်ငံ ြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အကျိုးဆောင်များမှာ လွှတ်လပ်သော အကျိုးဆောင်များ မဟုတ်ပါ။ ငြင်းတို့အနေဖြင့် လွှတ်လပ်စွာ အကျိုးဆောင်ရန်ခက်ခဲပါသည်။

အစဉ်းအဝေး မပြောလည်ချိန်တွင် အကျိုးဆောင်များအနေဖြင့် မိမိအဖွဲ့နှင့် ဆွေးနွေးခြင်းများ အကြံပြုချက်များကို ပြုလုပ်သလို ဆွေးနွေးနေစဉ်ကာလအတွင်း မိမိတို့ဘက် သို့ အကြံပြုခြင်းများကိုလည်း ပြုလုပ်ကြပါသည်။ သို့သော် အကျိုးဆောင်ခုံသို့ ပြန်ရောက်သည်နှင့် ဘက်မလိုက်ဘဲ နှစ်ဖက်စလုံးအတွက် အကျိုးဆောင်နှင့်ရန် ကြိုးစားကြပါသည်။

ဤသည်မှာ အခြားနိုင်ငံများနှင့်မတူဘဲ ထူးခြားသည့် အနေအထား တရပ်ဖြစ်ပါသည်။

(၉) ညီနှစ်းရေးသည် အပေးအယူပြုလုပ်ခြင်း (Negotiation is about trade-off)

တွေ့ဆုံးက နဲ့ ရေးများတွေ င တောင်းဆိုမှု များမှာ တစ်စွဲ ကိစ္စလုပ်သည်မဟုတ်၊ နှစ်စွဲကိစ္စလုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ NCA ၏ တောင်းဆိုချက်အများစုံမှာ တိုင်းရင်းသားများ၏ တောင်းဆိုချက်အပေါ် အခြေခံထားခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် အစိုးရဘက်မှ အပေးအယူပြုလုပ်သည်။ ပြင်သင့်တာကို ပြင်သည်။ မိမိတို့၏ မူဝါဒနှင့် မကိုက်သော အချက်များကို ပယ်ဖြီး၊ ကိုက်ညီသည် များကို ထည့်သွင်းသည်။ တိုင်းရင်းသားများဘက်မှုလည်း ထပ်မံတောင်းဆိုမှု အလျှော့ပေးမှု အပေးအယူလုပ်မှုများရှိသည်။ အစိုးရဘက်မှုလည်း အတတ်နိုင်ဆုံး လိုက်လောခဲ့သည်။ ထိုအချက်သည် တွေ့ဆုံးခွေးနွေးများတွေ့ အပေးအယူလုပ်နိုင်မှု၏ အရေးပါပုံကို ထင်ဟပ်စေပါသည်။

မည်သည့်ဘက်ကမှု၊ မည်မှုပင်တောင်းဆိုပါစေ ရာနှုန်းပြည့် မည်သူမျှမရနိုင်ပါ။ အပေးအယူလုပ်၍ သငောဘတ္တညီချက်ရယူမှုဖြင့် အဖြေရာရပါသည်။

သို့ဖြစ်ရာ အဖြေမရသေးသော ဆွေးနွေးမူများသည် နှစ်ဖက်စလုံး
လက်ခံနိုင်သော အပေးအယူ မဖြစ်သေး၍ ဆက်ညီနေရသည့် သဘောဟု
နားလည်ရပါမည်။

(၅) တွေ့ဆုံးဆွေးနွေးသည် ဘက်တိုင်းတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသည် (Negotiations all around)

ညီနှစ်းရေးများသည် အစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များ
အကြားတွင်သာ ဖြစ်ပေါ်နေသည် မဟုတ်ပါ။ ဘက်တိုင်း၊ အဖွဲ့တိုင်းတွင်
ဖြစ်ပေါ်နေပါသည်။

ညီနှစ်းရေးတွင် ပါဝင်သော အဖွဲ့တိုင်း မိမိတို့ အဖွဲ့များအတွင်း
ညီနှစ်းရပါသည်။ မိမိတို့၏ မူဝါဒများကို တစ်ဖက်က လက်ခံရေးအတွက်
အဖွဲ့တွင်းညီနှစ်းမူများ (Internal negotiations) များကို ပြုလုပ်ရသည်။
ထိုမှတ်ဆင် မဟာမိတ်များ၊ ဘက်များနှင့် ညီရသည်။

အစိုးရဘက်တွင် အစိုးရ၊ လွှာတ်တော်၊ တပ်မင်္ဂလာက်တို့က
တစ်ဖွဲ့ချင်းသော်လည်းကောင်း၊ အားလုံးပေါင်း၍ သော်လည်းကောင်း ညီရသလို၊
တိုင်းရင်းသားများသာက်တွင်လည်း ပုံစံအပူးစုံဖြင့် အမြှေညီနှင့် ဆွေးနွေးနေရပါသည်။

ထို့အပြင် အမှန်တကယ် ဆွေးနွေးပွဲဖြစ်သော အခါ၌လည်း
စားပွဲရိုင်းတွင်လည်းကောင်း၊ ပြင်ပတွင်လည်းကောင်း၊ ထမင်းစားချိန်၊
ကော်မီသောက်ချိန်၊ ဆေးလိပ်သောက်ချိန်၊ အိမ်သာ၌ အပေါ့သွားချိန်
အထိညီနေရပါသည်။

ထို့ကြောင့် တွေ့ဆုံးဆွေးနွေးရေးများ ပုံစံပျိုးစုံဖြင့် နေရာတိုင်း၊
အချိန်တိုင်းတွင် ဖြစ်နေတတ်သည်ကို နားလည်ရပါမည်။

၇။ ပြိုးချမ်းရေးတည်ဆောက်ရန်အဖွဲ့အစည်းများတည်ထောင်ခြင်း (Institution Building for Peace)

- (က) ပြိုးချမ်းရေးကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်အဖွဲ့အစည်းများ
တည်ဆောက်ရန်လိုခြင်း

(The need to build peacemaking institutions)

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြိုးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို အစိုးရအဆက်ဆက်မှ
ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ သို့သော်တိကျသော ပြိုးချမ်းရေး တည်ဆောက်မှုအဖွဲ့အစည်း
(Institution) များကို စနစ်တကျ တည်ဆောက်ခဲ့ခြင်းမရှိပါ။ သမွာတိုးသိန်းစိန်
လက်ထက်ကျမှုသာ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ပေါ်ပေါက်လာပုံမှာလည်း ချက်ချင်း
မဟုတ်ဘဲ တဆင့်ချင်း ပေါ်ပေါက်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဦးသိန်းစိန်အစိုးရမှ ပြိုးချမ်းရေးစီတာဝါဌီး တိုင်းရင်းသားများနှင့်
ဆွေးနွေးရန် အဖွဲ့နှစ်ဖွဲ့ခဲ့သည်။ Ad Hoc ပုံစံသာ ဖြစ်ပါသည်။ RCSS-SSA၊ KNU
နှင့် အဗြားအဖွဲ့ငယ်တဒ္ဒါနှင့် တစ်ဖွဲ့ချင်းစီ အပတ်အစတ်ရပ်စဲရေးတာချုပ်
ချုပ်ဆိုပြီးသော အခါမှုသာ ပြိုးချမ်းရေးဖြစ်စဉ်ကို စနစ်တကျ Institution များ
ထူထောင်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည်ဟု နားလည်လာခဲ့သည်။

ထို့ကြောင့် UPCC နှင့် UWPC ၏ ပြည်ထောင်စုပြိုးချမ်းရေး
ပဟိုကော်မတီနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ရေး ကော်မတီထို့ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။
ထိုအပြင် UPWC ကို ကူညီရန် MPC ကိုလည်း ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။

ထို့ကြောင့် MPC ကို သမွာတနှင့် သမွာတရုံးဝန်ကြီးများ၏ အောက်တွင်
ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ အကျယ်အပြန့် ပါဝင်ခဲ့ကြပါသည်။

ထို့ပြင် ပညာရှင်များ၊ ကျမ်းကျင်သူများနှင့် ဖွဲ့ခဲ့ပါသည်။ MPC တွင်
စုစုပေါင်း အင်အား ၁၂၀ ခန့်ရှုခဲ့ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိအလွန်များပြားသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တွေ့ဆုံးနိုင်းရန်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဆက်စပ်သောကိစ္စများကို ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်ရန်၊ UPCC၊ UPWC နှင့် MPC တို့ကို မဖွဲ့ခဲ့လျှင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးတွင် တစ်ဖွဲ့ချင်း အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ထက်ပို၍ ရှုံးဆက်ရန် ခက်ခဲ့ပေလိမ့်မည်။

- (ခ) ပူးရှိကရေးတိန်းချုပ်မှုနှင့် ကြိုးနီးစိန်နည်းသော အင်စတီကျိုးရှင်းများ တည်ဆောက်ရန် လိုအပ်ခြင်း
(The need for less bureaucratic peacemaking institutions)

ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် မိမိတို့၏ အတွေ့အကြုံအရ လိုအပ်လျှင် လိုအပ်သလို အလျင်အမြန် တုံ့ပြန်ရသည်ဖြစ်ရာ ပူးရှိကရေးတိနည်းသော ကြိုးနီးစိန်နည်းသော အဖွဲ့အစည်းမျိုး ဖွဲ့စည်းရန်လိုသည်။

အလျင်အမြန် တုံ့ပြန်ရမည်ဆိုရာ၌ ရှုံးတွင် မထင်မှတ်ဘဲ ဖြစ်သော တိုက်ပွဲများ၊ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ လိုအပ်ချက်များ၊ ဆွေးနွေးပွဲဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်မှုများ၊ မမျှော်လင့်ဘဲ ရှုတ်တရက် ခရီးထွက်ရမှုများနှင့် အခြားအရေးပေါ်ကိစ္စများကို ချက်ချင်း တုံ့ပြန်နိုင်ရန်အတွက် ကြိုးနီးစိန်မရှိဘဲ ဆောင်ရွက်စီမံထားရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဦးသိန်းစိန် အစိုးရသည် စစ်အစိုးရလက်ထက်မှ ပူးရှိကရေးတို့ ဆက်ခံရသည်ဖြစ်ရာ ကြိုးနီးစိန် အလွန်များပါသည်။ ဤသည်ကို ကျော်လွှားနိုင်ရန် MPC ကို “One Stop Service” ဝန်ဆောင်မှု အဖွဲ့အဖြစ် ဖန်တီးခဲ့ရပါသည်။

MPC သည် ဆုံးဖြတ်ချက် ချိန်င်သော အဖွဲ့အစည်း မဟုတ်ပါ။ မူဝါဒများကိုလည်း မချေမှတ်နိုင်ပါ။ အကြံပေးနိုင်ပါသည်။ အစိုးရ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် မူဝါဒများ ရရှိအောင်၊ တိုင်းရင်းသားများနှင့် ညီနှိုင်းရသော အဖွဲ့ဖြစ်ပါသည်။

MPC သည် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရနှင့် ဝန်ကြီးဦးအောင်မင်းတို့၏ ထူးစွားသော ဖန်တီးမှ ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရတစ်ပိုင်း အဖွဲ့အစည်း (Semi-government)

ဖြစ်ပါသည်။ ပြမ်းချမ်းရေးကို ဦးဆောင်နေသော အစိုးရအား လိုအပ်သော အကြံ့ဌာက်များကို ပေးနိုင်သည့် ပြမ်းချမ်းရေးတွင် တိုက်ရှိက်ပါဝင်နေသော ဝန်ကြီးများ၊ အထူးသဖြင့် ဦးအောင်မင်းအား မဖြစ်နိုင်လျှင် မဖြစ်နိုင်ဟု ပြောဆို ဝေဖန်နိုင်မှုများ ရှိခဲ့ပါသည်။ ဤက္ကာ္မာပေါ်တွင် MPC ကဲ့သို့ အဖွဲ့အစည်းမရှိဟုလည်း UN က ပြောဖူးပါသည်။

လုပ်ဆောင် မူ တိုင်းကို သက်ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးများအား တာရေး၏ တောင်းဆိုနေရလျှင် အလုပ်ပြီးတော့မည် မဟုတ်ပါ။ ထိုကြောင့် သမွတာမှ ဝန်ကြီး ဝန်ကြီးမှ MPC သို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ (Delegation) ကို ပေးထားခဲ့ပါသည်။

ဝန်ကြီးဦးအောင်မင်းအနေဖြင့် MPC ၏ နေ့စဉ်လုပ်ငန်းဆောင်တာနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုကို တာမှ ဝန်စွဲက်ဖောင်း၊ ပါဝင်ခြင်းမရှိပါ။ ငါးအနေဖြင့် နိုင်မာသော ခေါင်းဆောင်မှု ယုံကြည်မှုနှင့်၊ MPC ဒါရိုက်တာများအပေါ် ယုံကြည်မှုတို့ဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် မူဝါဒများကိုသာ ကိုင်ဆောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

ဥပမာဆိုလျှင် မိမိနှင့်ဒေါက်တာမင်းအောင်ဦးမှ ဦးဆောင်ကာ ပြမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ပတ်သက်၍ သံတမန်များနှင့် နိုင်ငံတာကာ INGO များကို တစ်လ တခါ (သို့) နှစ်လတော့၊ တခါတာရု အရေးပေါ်လျှင် ပေါ်သလိုဆွေးနွေးတင်ပြမှုများ၊ Briefing များကို Key stakeholders briefing ဟုသော ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ရှင်းပြုပါသည်။ ရှင်းပြနိုင်ရန် အချင်းချင်းတိုင်ပင်ပြီး ဝန်ကြီးထံသို့ ငါး၏ ကိုယ်ရေးအရာရှိမှုတစ်ဖုန်းဆက်အကြောင်းကြားခြင်း၊ Email ပို့ခြင်းဖြင့် အလွယ်တကူ ဆောင်ရွက်နိုင် ပါသည်။

MPC သည် ဗျာရှိကရီနည်းပါးမှု၊ ကြိုးနီးနှစ်နည်းပါးမှုကြောင့် အထူးအောင်မြင်ခဲ့သည်ဟု ဆိုရမည်။

(က) ညီနိုင်းရေးမှုဗျားနှင့် စီမံခန့်ခွဲသူများအကြား အပြန်အလုန်နားလည်မှု
(Cooperation between the management and the negotiators)

ဌီမီးချမ်းရေးဆောင်ရွက်သည့် အဖွဲ့အစောင့် ညီနိုင်းသူများနှင့် စီမံခန့်ခွဲသူ
(Management) တို့အကြား အပြန်အလုန်ညီနိုင်း ထိန်းကြောင်းမှုများ၊ Balance
များ လိုအပ်ပါသည်။

MPC တွင် တရာ့တရာ့ ဖွဲ့စည်းပုံအနေအထားကြောင့်ဖြစ်စေ၊
ယုဂ္ဂိုလ်ရေးကြောင့်ဖြစ်စေ စီမံခန့်ခွဲသည့် Management နှင့် မကြာခက
ကြောဆိုရသည့်များရှိပါသည်။

အခြေခံမှာ မရှင်းလင်းသော TOR (လုပ်ငန်းလမ်းညွှန်) တရာ့ကြောင့်ဟု
ဆိုနိုင်ပါသည်။

MPC ၏ အလုပ်အမှုဆောင်ဒါရိုက်တာများ အခြားဒါရိုက်တာများနှင့်
တာဝန်ချင်းမတူပါ။ အထူးသြင့် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းကို တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရသော
ဒါရိုက်တာများနှင့် စီမံခန့်ခွဲရေးဌာနတို့ မတူကြပါ။ ထိုအခါ နားလည်မှုလွှဲခြင်း၊
ဝန်ထမ်းများအပေါ် မည်သူက ပို၍တာဝန်ရှိရသည် စသည်ဖြင့် မရှင်းလင်းမှုများအပေါ်
အခက်အခဲများ ကြံ့တတ်ပါသည်။

MPC ၏ Management သည် အထူးကောင်းမွန်သော်လည်း နိုင်ငံရေး
ဒါရိုက်တာများ၏ အခက်အခဲကို နားမလည်း ဝင်ရှုပ်သည်ဟု မြင်းမြှေး
ဘက်မှ လည်း မြင်းမြှေးမှု လည်း မြင်းမြှေးမှု မြင်းမြှေးမှု မြင်းမြှေးမှု မြင်းမြှေး
အဆင်ပြောစေရေးအတွက် စီမံဆောင်ရွက်ရသည်ဖြစ်ရာ အထူးတင်းကြပ်မှုများ
ရှိသည့်အတွက် ပြဿနာများ ကြံ့ခြားပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဌီမီးချမ်းရေး တည်ဆောက်သော အဖွဲ့များအနေဖြင့်
Management အပေါ်နှင့် နိုင်ငံရေး ဒါရိုက်တာများအကြား Balance လိုအပ်ခြင်း၊
တိကျသော လုပ်ငန်းလမ်းညွှန်များ ချမှတ်ထားရန် လိုပါမည်။ MPC တွင်
ယင်းလိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းနိုင်သော်လည်း လိုက်နာမှု အားနည်းချက်များ
ရှိခဲ့ပါသည်။

(ယ) **တိတ်ပြုခံမှုကို အားပေးသော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သင့်ခြင်း**
(Encouraging creativity and innovation)

ဌီမီးချမ်းစေရေး တည်ဆောက်မှု သည် အခက်အခဲများစွာကို
ကျော်လွှားသည်ဖြစ်ရာ သမဂ္ဂါးကျ စဉ်းတားတွေးခေါ်နည်းများဖြင့်သာမက
ဆန်းသစ်တည်ထွင်သော တွေးခေါ် စဉ်းတားနည်းများ၊ လုပ်ဆောင်ချက်များ
လိုအပ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဌီမီးချမ်းရေး တည်ဆောက်သော အဖွဲ့အစည်းတွင်
တိတ်ပြုခံမှုနှင့် ဖန်တီးမှု (Creativity and innovation) များကို အားပေးရန်
လိုပါမည်။

အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းမှာ အစကဗာတည်းက အဖွဲ့တွင် ပါဝင်သူများအား
ထိုးထွင်းတိတ်ထွင် ကြံးခနိုင်ရန် ခွင့်ပြုထားခြင်း၊ အားပေးခြင်းများကို
ဆောင်ရွက်ထားသင့်ပါသည်။

ထိုးထွင်းတိတ်ပြုခံမှုကို အထိခိုက်ဆုံးအချက်မှာ အဖွဲ့အစည်းအတွင်း
ကြောက်ရုံးများကို ဖန်တီးထားခြင်း၊ ကြောက်ရုံးမျှဖြင့် ထိန်းချုပ်ထားခြင်းများဖြစ်
ပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်လျှင် ဖန်တီးမှု မရရှိနိုင်ရှုံးသာမက လုပ်ကိုင်ရည်စွမ်းအား
ကျဆင်းခြင်းနှင့် ထုတ်လုပ်မှုကျဆင်းခြင်းတို့ကိုပါ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဖန်တီးတိတ်မှုကို အားပေးသော တန်ဖိုးထားသော ဌီမီးချမ်းရေး
ရေး တည်ဆောက်မှု အင်စတီကျူးရှင်းများကိုလည်း တည်ဆောက်ရန်လိုပါမည်။

(c) **လုပောက်သော ဘဏ္ဍာရေး (Sufficient funding)**

ဌီမီးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် အောင်မြင်ရန်အတွက် အဖက်ဖက်မှ
ပြည့်စုံနေရန်လိုပါသည်။ ယင်းတို့အထဲတွင် ဘဏ္ဍာရေးပြည့်စုံမှုသည်လည်း
အဓိကကျပါသည်။

ဝန်ကြီး ဦးအောင်မင်း ဖြစ်မီးချမှတ်ရေးလုပ်သောအခါ သမ္မတထံသွား၍ ရန်ပုံငွေတောင်းဆုံးပါသည်။ သမ္မတမှုပြိုမီးရေး ရန်ပုံငွေအဖြစ် သိန်းတစ်ထောင် သတ်မှတ်ထားရာ ဦးအောင်မင်းမတိုင်မီ ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ပထမပြိုမီးရေး ဆွေးနွေးမှ အဖွဲ့မှ သိန်းခုနှစ်ရာကို သုံးသွား၍ လိုချင်ပါက သိန်းသုံးရာ ကျွန်ုင်သေး သည်ဟု ပြောဆိုခဲ့ပါသည်။

သိန်းသုံးရာ စသည်တို့သည် ခရီး သုံး၊ လေး ကြိမ်သွားရုံဖြင့် ကုန်သွားနိုင်ရာ အလွန်နည်းသော ငွေကြေးဟု ဆိုရပါသည်။

ဆွေးနွေးပွဲများ၊ ခရီးရည်များ ညီလာခံကြီးများအတွက် လုံလောက်သော ငွေကြေးရှုရပါမည်။ တစ်နှစ်စာ၊ ဖြစ်နိုင်လျှင် ၃ နှစ်မှ ၅ နှစ်စာ ရုံပုံငွေများကို ရရှိနိုင်အောင် ပြင်ဆင်ထားရပါမည်။ အစဉ်းအဝေးလုပ်ခါနီး ရုံပုံငွေဘယ်ကရမလဲ ရှာနေရလျှင် အလုပ်မဖြစ်ပါ။

MPC အနေဖြင့် လုံလောက်သော ရုံပုံငွေ ကို ဥပေါ်ပသမဂ္ဂနှင့် နီပွဲနှင့် ဖောင်အေးရှင်းတို့မှ ရပါသည်။ MPC၏ရုံးဝန်ထမ်း၊ လစာနှင့် ရုံးလည်ပတ်မှုအတွက်ကို EU မှ ထောက်ပံ့ပေးထားပြီး နီပွဲနှင့် ဖောင်အေးရှင်းမှ ခရီးစဉ်များ၊ ဆွေးနွေးပွဲများအတွက် အကုအညီပေးပါသည်။ EU နှင့် နီပွဲနှင့် ဖောင်အေးရှင်း၏ ရုံပုံငွေများကို တပြီးစ်နက် သုံးနိုင်သလို သီးမြားလည်း သုံးနိုင်ပါသည်။

MPC၏ တစ်နှစ်စာ ကုန်ကျစရိတ်ကို ကြိုတင်တွက်ချက်ပြီး ကြိုတင်ညီနှင့် တောင်းယူရပါသည်။ အပြန်အလုန်အကြိမ်ကြိမ် ညီးနှင့် ဆောင်ရွက်ရပါသည်။

ရုံပုံငွေကို MPC သို့ EU မှ တိုက်ရိုက်မပေးပါ။ UN အဖွဲ့အစည်းတရာ့ဖြစ်သော UNOPS မှတစ်နှင့် ပေးပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရုံပုံငွေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲများကို EU၊ UNOPS တို့နှင့် လည်းကောင်း နီပွဲနှင့် ဖောင်အေးရှင်းတို့နှင့် လည်းကောင်း ဆွေးနွေးရပါသည်။ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ အောက်တွင် ရုံပုံငွေကို စနစ်တကျသုံးရပါသည်။ ငွေစာရင်းကို ပြည်တွင်းပြည်ပ အဆင့်ဆင့် အစစ်ခံကာ သုံးစွဲခဲ့ရပါသည်။

MPC တည်ရှိစဉ် ကာလတေသန၏ပုံးတွင် အစိုးရ၏ ရုပုံငွေကို သုံးခွဲခြင်း နည်းပါသည်။ မှတ်မိသလောက် ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ အနိုင်ရီလတွင် ပထမအကြံမြှင့် ပြီမ်းချမ်းရေး ညီလာခံအတွက်သာ အစိုးရ၏ရုပုံငွေကို အသုံးပြုခဲ့ပါသည်။ တခါတရုတွင် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးများတွင် ကျင်းပသော ပြီမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲများအတွက် တိုင်းဒေသကြီးများ၏ ဘတ်ဂျက်မှ ကျခံမှုများတော့ဖြင့် ရှုခဲ့ပါသည်။

စစ်ပွဲများသည် ရေးကြီးပါသည်။ ပြီမ်းချမ်းရေးသည်လည်း ရေးမချိပါ။ ရုပုံငွေမနိုတ် ပြီမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ရန် မလွှယ်ပါ။ ထို့ကြောင့် လုပ်လောက်သော ရုပုံငွေကို အစိုးရမှဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ အလှုပူရှင်များထံမှ ဖြစ်ပေါ်ကြိုတင်ရယူဆောင်ရွက်ထား ရန်လိုပါမည်။

(၁) အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ လက္ခဏာများနှင့် ပြည်စုခြင်း
(Having all characteristics of a peacemaking institution)

ပြီမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်သည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတွင် လိုအပ်သော စွဲစည်းမှုများ၊ လက္ခဏာများကို ပြည့်စုံအောင် ဖန်တီးထားရပါမည်။

ဥပမာ – MPC တွင် အထူးအကြံပေးများ၊ ဒါရိုက်တာများနှင့် Management များကို စနစ်တကျ စွဲစည်းထားပါသည်။

၁။ အထူးအကြံပေးများ (Special advisers)

၂။ အမှုဆောင်ညွှန်ကြားရေးများရုံး

၃။ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေး ညီးနှီးအကောင်အထည်ဖော်ဆောင် ရွက်မှု အစီအစဉ် (Ceasefire Negotiation and Implementation Program)

၄။ ပြီမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲများ အစီအစဉ် (Peace Dialogue Program)

၅။ သုတေသနနှင့် အစီအစဉ်ထောက်ပံ့ရေးရုံး (Research and Program Support Office)

၆။ ဥပဒေအထောက်အကျိုးရုံး (Legal Support Office)

၇။ ပြည်ပဆက်ဆံရေးနှင့် လူထုဆက်သွယ်ရေး အစီအစဉ် (Outreach and Public Diplomacy Program)

၈။ အုပ်ချုပ်မှု အထောက်အကျိုးလွှာ (Administration Support Office)

၉။ ပြိုမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်မှုလုပ်ငန်းများ ညီနှင့်ရေး အစီအစဉ် (Peace Building Operation Coordination Program)

၁၀။ Geospatial Activities and Resources

၁၁။ Mine action

အထက်ပါဖွံ့စည်းပုံကြည့်ခြင်းအားဖြင့် MPC တွင် အပစ်အခတ်ပို့ရေး၊ နိုင်ငံရေးဆွဲ့နွေ့ဗွဲ့၊ outreach၊ သုတေသနစစ်ဆည်ဖြင့် ပြိုမ်းချမ်းရေးအတွက် အထူးလိုအပ်သော အဖွဲ့များ၊ ဌာန များဖြင့် စနစ်တကျ ဖွံ့စည်းထားသည်ကို တွေ့ရမည့်ဖြစ်ပါသည်။

ထို့အပြင် အဖွဲ့အစည်းအတွင်း၊ ရှင်းလင်းသော ဆက်သွယ်ရေး လမ်းကြောင်း၊ အမိန့်ပေးပုံနှင့် တာဝန်ပေးပုံ အဆင့်ဆင့်တို့လည်း ရှင်းလင်းဆောင်ရွက် ထားရန်လိုအပ်ပါသည်။

(ဆ) လုံလောက်သော အင်အား လိုအပ်ခြင်း
(Sufficient manpower)

မြန်မာနိုင်ငံ ပြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် MPC တွင် အထက်တွင် ဖော်ပြုခဲ့သလို စုစုပေါင်းအင်အား ၁၂၀ ခန့်ရှိပါသည်။ ဤလိုအပ်ချက်ကို အသေအချာ ကြိုတင်စဉ်းစားပြီးမှ ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ထိုအပြင် MPC၏အထက်တွင် ဝန်ကြီးခု-ဝန်ကြီးနှင့် တပ်မတော်အရာရှိများ စုစုပေါင်း ၁၃ ဦး ပါဝင်သော ညီနှင့်ရေးကော်မတီတရပ်လည်းရှိရာ စုစုပေါင်း ပြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်သူ ၁၃၀ ခန့်ရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

၂၀၁၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် မိမိတို့ MPC ကရင်လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် တပ်မတော်အရာရှိကြီးများ ကိုလုပ်သီယာနိုင်ငံသွားရောက်လည်ပတ်စဉ်တွင် ကိုလုပ်သီယာအစိုးရကို မေးမြန်းကြည့်ရာ လက်နက်ကိုင်အင်အားစု နှစ်ခုခန့်နှင့် ဆွေးနွေးနေသည့် အစိုးရတွေဆုံးဆွေးနွေးရေးဘက်တွင် ဆွေးနွေးညီနှင့်ရေးမှုးများအပါအဝင် စုစုပေါင်း ၇၀ ခန့်ရှိသည်ဟု သိခဲ့ရပါသည်။ ထိုကြောင့် MPC နှင့် အစိုးရစုစုပေါင်း ၁၃၀ မှာ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အမှန်တကယ်လိုအပ်သော အင်အား ဖြစ်သည်ဟု ယူဆမိပါသည်။

(က) Teamwork ၏ အရေး ပါ မှ (Teamwork matters)

ပြိုမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲတွင် Teamwork သည် အထူးအရေးပါလှသည်။ လက်တွေညီညီ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အထူးလိုပါသည်။

ညီနှင့်ကဆွေးနွေးရေးမှုးများအနေဖြင့် အချင်းချင်း မကြာခက တွေဆုံးနွေးနွေး၊ ညီနှင့်ခြင်း၊ မဟာပျိုဟာ နည်းပျိုဟာများ ခုမှတ်ခြင်း၊ သတင်းအချက်အလက် ဖလှယ်ခြင်းများကို ဆောင်ရွက်သည်။ ပြဿနာများကို စုပေါင်းဖြေရှင်းရပါသည်။

ညီနှင့်ရေးမှုးများအနေဖြင့် တို့ထွင်ဖန်တီးမှုကို အားပေးခြင်း၊ တန်ဖိုးထားခြင်းများကို လည်း ဆောင်ရွက်ရပါသည်။

လူပေါင်းစုံ၊ အတွေအကြောင့် ကျမ်းကျင်မှု ပေါင်းစုံဖြစ်ရာ အားလုံးကို တူအောင်မလုပ်နိုင်ပါ။ MPC ဒါရိုက်တာများအကြားတွင် အမြဲတမ်း ငြင်းချွဲကြရပါသည်။ တရာ့တရာ့ကားလည်း များပါသည်။ မဆန်းပါ။

ဘယ်အကြောင်းအရာကို MPC သည် ဝန်ကြီးဦးအောင်မင်း၏ ဦးဆောင်မှုနှင့် ဦးစိုးသိမ်းကဲသို့သော ဝန်ကြီးများ၏ ဦးဆောင်မှုအောက်တွင် Teamwork အထူး ကောင်းမွန်ခဲ့ပါသည်။

တခါတရံ အချင်းချင်း နောက်ကျောပါးနှင့်ထိုးမှုများရှိသော လည်း အပြန်အလှန် ထိန်းကျောင်းမှု၊ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ဆွေးနွေးညီးနှင့်မှုများနှင့် ပြေလည်စေခဲ့ပါသည်။

MPC ၏ အားသာချက်မှာ ဒါရိုက်တာနှင့် အကြံပေးများအားလုံးသည် အမြဲတမ်းမည်သို့ ဦးဆောင်ရမည်၊ စည်းရုံးရမည်ကိုသိသော၊ စဉ်းစားနေသော Life-long advocate များ ဖြစ်နေသောကြောင့်လည်း Teamwork ကို အလှယ်တကူ ဖန်တီးနိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(၅) ကျစ်လစ်နိုင်မာသော ညီနှင့်ရေးအဖွဲ့ (A consolidated team)

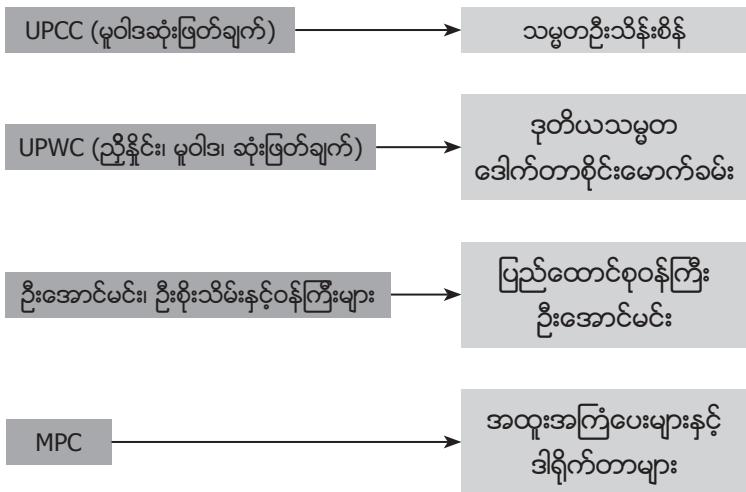
အစိုးရကိုယ်တား (မူဝါဒနဲ့ အညီ) ဆုံးဖြတ်ချက်ချဖို့ အခွင့်အကာရှိတဲ့ အခိုက စွဲစပ် အေးနေးသူရဲ့လက်ထဲမှာ စွဲစပ်အေးနေးရေးအာကာရှိနေရပါမယ်။ အဲဒီပုဂ္ဂိုလ်ကို အထောက်အကူပြု ပေးမယ့် ကျစ်လျှစ် နိုင်မာတဲ့ အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ ရှိနေဖို့ လိုအပ်ပါသည်။

(၆) ရှင်းလင်းသောအမိန့်ပေး၊ တာဝန်ပေးမှုနှင့် ဆက်သွယ်ရေး (Clear chain of command, responsibility and communication)

ပြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ရှင်းလင်းသော ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှု၊ အမိန့်ပေး၊ တာဝန်ပေးမှုများနှင့် ဆက်သွယ်ရေးတို့ အထူးလိုအပ်ပါသည်။ ပြိုမ်းချမ်းရေး ညီနှင့်သူများအနေဖြင့် မည်သည့် Channel က ဆုံးဖြတ်ချက် များပါသည်။ မည်သည့်ကိစ္စဖြစ်ပေါ်က မည်သူကို ဆက်သွယ်ရမည် စသည်တို့ကို ရှင်းလင်းစွာ ဆောင်ရွက်ထားရမည် ဖြစ်ပါသည်။

UPCC၊ UPWC နှင့် MPC တို့၏ အမိန့်ပေး၊ တာဝန်ပေးမှုနှင့် ဆက်သွယ်ရေးတို့မှာ ရှင်းလင်း လုပါသည်။ UPCC ၏ ပြည်ထောင်စုပြိုမ်းချမ်း၊ ရဲးကော်မတီကို သမ္မတက ဦးဆောင်ပြီး အဖွဲ့ဝင် ၁၁ ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းပြီး UPWC ၏ အကောင်အထည်ဖော်ရေး ကော်မတီကို ခုတံယ သမ္မတက ဦးဆောင်ပြီး အဖွဲ့ဝင် ၅၁ ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။

အောက်ပါပုံကြည့်လျှင် သိနိုင်ပါသည်။

ဤပုံကြည့်လျှင် ဦးအောင်မင်းက UPCC၏ ဥက္ကဋ္ဌ သမွတ္တိုးသိန်းစိန်ကို တိုက်ရှိက် အစီရင်ခံရပါသည်။ အရေးကြီးသော ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ မူဝါဒများကို ရယူရပါသည်။ ထိုနောက် ဦးအောင်မင်းက UPWC၏ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်လည်းကောင်း၊ အစိုးရ၏ ညီနှင့်ရေးတာဝန်ခံ (Chief negotiator) အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ညီနှင့်ရပါသည်။ ထိုညီနှင့်ရေးအတွက် လိုအပ်သော ပြင်ဆင်မှု အားလုံးကို MPC မှ ကူညီဆောင်ရွက်ရပါသည်။

ယင်းအချက်များ မရှင်းလင်းခဲ့လျှင် ပြသာနာအတော်များမည် ဖြစ်သည်။ သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့များအနေဖြင့်လည်း လုပ်ရကိုင်ရအလွန်ပင် ခက်မည်။ တိုင်းရင်းသားများနှင့် ဆက်သွယ် ဆက်ဆံရေးများလည်း ဆက်နိုင်ပါသည်။

ထိုကြောင့် ရှင်းလင်းသော တာဝန်ပေးမှု၊ ဆက်သွယ်ဆက်ဆံမှုတို့သည် အရေးကြီးသော အချက်များ ဖြစ်ပါသည်။

၈။ ညီနှင်းရေးမှူး၏ သံနှိပ်ကြန် (Commitment of the chief negotiator)

(က) ညီနှင်းရေးမှူး၏ သံနှိပ်ကြန် (Commitment of the chief negotiator)

မြန်မာနိုင်ငံ ပြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် MPC ကဲ့သို့ လူအင်အား ရုပိုင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် MPC ကဲ့သို့ လူအင်အား အပြည့်ဖြင့် ပြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းကို တစ်ပတ် ၇ ရက်လုံးလုံး မနားမနေ လုပ်ဆောင်မှုသည် အထူးအရေးကြီးလုပ်သည်။ သို့သော် MPC ကို ဦးအောင်သော ဝန်ကြီး ဦးအောင်မင်းနှင့် ဦးစိုးသိမ်းတို့လို ပုဂ္ဂိုလ်မျိုး မရှိလျင် အခက်အခဲ ကြံနှင့်ပါသည်။ အထူးသာဖြင့် Chief negotiator လည်းဖြစ်၊ MPC ၏ ဥက္ကဋ္ဌလည်း ဖြစ်သော ဦးအောင်မင်း၏ ပြိုမ်းချမ်းရေးအပေါ် ထားရှိသော စွဲ၊ လုံးလာ၊ ဝိရိယန်းနှင့် သံနှိပ်ကြန်တို့သည် ပြိုမ်းချမ်းရေးအတွက် အထူးအရေးပါခဲ့ပါသည်။

ဦးအောင်မင်းအနေဖြင့် ပြိုမ်းရေးစလုပ်ချိန်မှစ၍ အေားအလုပ်တာဝန်များ ဥပမာ – ရထားဝန်ကြီး တာဝန်များကို စုဝန်ကြီးထံသို့ လွှဲပြီး ပြိုမ်းချမ်းရေးသို့ ခြေစုံပစ်၍ ဝင်ခဲ့ပါသည်။ သမ္မတရုံး ဝန်ကြီး (၄) ဖြစ်လာပြီးနောက် မြန်မာနိုင်ငံ ပြိုမ်းရေးနှင့် နိုင်ငံရေး ပြပိုင်ပြောင်းလဲရေး တို့ကို အစွမ်းကုန်ကြီးစားခဲ့ပါသည်။

ဈေးနွေးပွဲမရှိသော အချိန်၊ ခရီးမထွက်သော အချိန်များ၏ နေပြည်တော်၏ ရုံးထိုင်၍ ပြိုမ်းချမ်းရေးနှင့်ပတ်သက်၍ လာမေးမြန်းတွေ၊ ဆုံးမူးကို လက်ခံတွေဆုံးကြပါသည်။

သောကြာနေ့ ညွှန်ခြင်းတွင် ရန်ကုန်သို့ ဆင်းလာပါသည်။ စနေနေ့မနက် ၇ နာရီခွဲ ဆိုလျင် MPC သို့ ရောက်ရှိပြီး အကြံပေးများ၊ ဒါရိုက်တာများနှင့် နံနက်တာစားပြီး အလုပ်အကြောင်း ပြောဆိုဈေးနွေးပါသည်။ ၉ နာရီ လောက်ရောက်လျှင် ညည်သည်များ ရှိလျင်တွေပြီး အစည်းအဝေးရှိလျင်မူ တက်ပါသည်။ တန်းဇွန်နေ့လည်း ဤအတိုင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ အစည်းအဝေးမရှိပါက တန်းဇွန်နေ့ နေပြည်တော်သို့ ပြန်ပါသည်။

ဆွေးနွေးဖွဲ့ကာလတော်မျာ်၏ ဤအတိုင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဂုဏ်ငုံး ငြိမ်းချမ်းရေး အတွက် ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ဆွေးနွေးပွဲကာလ တလော်ကိုလုံး ပျက်ကွက်သည်မရှိပါ။ အစအဆုံး တက်ပါသည်။ အားလုံးပြီးမှ ပြန်လေ့ရှိပါသည်။

ဤကဲ့သို့သော အချိန်၊ အလုပ်၊ အလုပ်အပေါ် စိတ်ဝင်စားမှု၊ ရာနှုန်းပြည့် လုပ်ဆောင်မှု များသည် Chief negotiator တစ်ဦးအတွက် အရေးကြီးသော Commitment များ ဖြစ်ပါသည်။ ငှုံးတို့သည် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် အောင်မြင်မှု၏ အမိကသူ့ချက်များ ဖြစ်ပါသည်။

(၁) ညီနှိပ်းရေးမှုး၏ ခေါင်းဆောင်မှု (Chief negotiator's leadership) ခေါင်းဆောင်မှု

ဦးအောင်မင်းသည် ထိရောက်သော စွဲစပ်ညီနှိပ်းရေးမှုးတစ်ဦးသာမက ခေါင်းဆောင်ကောင်းတစ်ဦးလည်းဖြစ်ပါသည်။ MPC သို့လာရောက်လည်ပတ်သော ပည့်သည့်များက ဦးအောင်မင်းအကြောင်း မေးလေ့ရှိပါသည်။ ကျွန်ုတ်တို့က ဦးအောင်မင်းနှင့် အလုပ်လုပ်ရာတွင် ပျော်ရွှေ့မှုရှိကြောင်း ပြန်ပြောလေ့ရှိပါသည်။ ဤအချက်မှာ အပိုပြောခြင်း မဟုတ်ပါ။

ဦးအောင်မင်းအနေဖြင့် တာဝန်များကို ကောင်းမွန်စွာ လွှဲပေးနိုင်သည်။ စစ်တပ်အတွင်း အတွေ့အကြုံများကြောင့်လားဟု ထင်မိပါသည်။ ဦးအောင်မင်းအနေဖြင့် MPC နေ့စဉ်အလုပ်များကို ဝင်ရှုပ်ခြင်း၊ ချုပ်ခြယ်ခြင်း၊ အမိန့်အာကာပြုခြင်းများ လုံးဝမရှိဘဲ အရေးကြီးသော မူပါဒဆိုင်ရာများ၊ တိုင်းရင်းသားများနှင့် ဆွေးနွေးပြောလည်ရေး တို့ကိုသာ အာရုံစိုက်ပါသည်။ ယင်းအစီအမံသည် ဦးအောင်မင်းအတွက်ရော MPC အတွက်ပါ အထူး အဆင်ပြေပါသည်။ MPC ရုံးအဖွဲ့များ အနေဖြင့်လည်း လွှဲတဲ့လွှဲတဲ့လပ်လပ် အလုပ်လုပ်နိုင်သည်။ သက်ဆိုင်ရာ ဒါရိုက်တာများနှင့် အပ်ချုပ်ရေးပိုင်းမှ သင့်တော်သော စီမံမှန်င့် ထောက်ပံ့မှုများကိုသာ ပေးခဲ့ရပါသည်။

ဦးအောင်မင်းအနေဖြင့် ဆွေးနွေးပွဲများရှိသော နေ့များတွင် MPC သို့ နံနက် ၇ နာရီခွဲခန်း ရောက်ရှိလာပြီး MPC ဒါရိုက်တာများနှင့် ဆွေးနွေးပါသည်။ ၈ နာရီခန်းတွင် အြားဝန်ကြီးများ၊ ပိုလ်ချုပ်ကြီးများ ရောက်ရှိလာချိန်တွင် MPC ဒါရိုက်တာများအနေဖြင့် ဦးအောင်မင်းနှင့် ဆွေးနွေးမှုကို ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် သို့မှသာ ဦးအောင်မင်းအနေဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရဘက်မှ ညီနှင့်သူများနှင့် တိုင်းရင်းသားများနှင့် မဆွေးနွေးမီ နောက်ဆုံးညီနှင့်မူများ လုပ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင်ဆွေးနွေးပွဲကာလအတွင်း MPC ၌ ညာစာစားပွဲများ၊ ဇည်ခံပွဲများ ကိုလည်း ပြုလုပ်လေ့ရှိရာ ဦးအောင်မင်းအနေဖြင့် ယင်းဇည်ခံပွဲများပြီးသည်အထိ နေပြီးမှ ပြန်လေ့ရှိပါသည်။

ယုံကြည်မှတည်ဆောက်ခြင်း၊ ဆက်ဆံရေးများကို ထူထောင်ခြင်း၊

ညီနှင့်ရေးမှုး တစ်ဦးအနေဖြင့် ယုံကြည်မှတည်ဆောက်ခြင်းများ၊ ဆက်ဆံရေး ထူထောင်ခြင်းများ၊ ပိုမို၏ ဆန်းကျင်ဘက်များကို ပိုမိုတို့၏ မူဝါဒများကို လက်ခံလာအောင် ဆောင်ရွက်ရှုက်ရခြင်းများကိုလည်း ဆောင်ရွက်ရပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ညီနှင့်ရေးမှုးတစ်ဦး အနေဖြင့် ညီနှင့်ရန်သာ မဟုတ် ဆွေးနွေးပွဲအတွင်း ကိစ္စများသာမဟုတ် အြားအရေးကြီးသာ ကိစ္စများကိုလည်း အလေးပေးဆောင်ရွက်ရသည်ဆိုသော အချက်ဖြစ်ပါသည်။

၉။ ပြိုမ်းရှုမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် (The peace process)

(က) လုပ်ငန်းစဉ်အရေးပါမှု (Process matters)

ပြိုမ်းရှုမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အားလုံးလက်ခံနိုင်သော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ရန် လိုပါသည်။ လုပ်ငန်းစဉ်သည် ရှင်းလင်းမှုရှိခြင်း၊ ပွင့်လင်းမြှင့်သာမှုရှိခြင်းတို့ကို လိုအပ်ပါသည်။

Process ကို အားလုံးလက်ခံပြီးပါက အားလုံးလိုက်နာရန် လိုပါသည်။ အားလုံး လက်ခံသော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ရန် ညွှန်ပေးပါသည်။

(ခ) အသေအချာ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားသောဆွေးနွေးပွဲများ (Structured Dialogue)

ပြိုမ်းရှုမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများကို စနစ်တကူ အင်သအချာ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားရန် လိုသည်။ Structured dialogue များ ဖြစ်ရမည်။ ကြိုအချက်သည် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများ ဖြစ်ပေါ်စေရန်အတွက် နှင့် အတူးအရေးပါလှသည်။

ဆွေးနွေးပွဲများကို မည်သို့ဖွဲ့စည်းမည်၊ မည်သည့် စည်းကမ်းများ ခုမှတ် ထားမည်။ လိုအပ်ပါက ဘယ်တော့ပြီးဆုံးမည် အစရှိသွေ့ဖြင့်ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားရန် လိုမည်။ ထို့ပြင် ပါဝင်သူများ၊ ဆွေးနွေးမည့်အကြောင်းအရာများ စသည်တို့ကိုလည်း စနစ်တကျဖွဲ့စည်း ထားရမည်။

ထို့အပြင် ဖြေရှင်းရှုမရင်သာ အင်ခြေ အနေများ၊ ရေ့မတိုး နောက်မဆုတ်အခြေအနေများ၊ တို့က်ပွဲများ ပြန်ဖြစ်လျှင် ဖြေရှင်းရန် နည်းလမ်းများ၊ စသည်တို့ကိုလည်း ထည့်သွင်း စဉ်းစားရပါမည်။

စစ်အဖိုးရ လက်ထက်တွင် အပစ်အဆတ်ရပ်စဲရေးကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးပွဲကို ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်း မရှိသဖြင့် ဒိုင်ယာလေ့စ်နှင့်ပတ်သက်၍ ကိုးကားစရာမရှိခဲ့ပါ။ သို့သော ဦးသိန်းစိန် အဖိုးရ လက်ထက်တွင် အပစ်အဆတ်ရပ်စဲရေးတာချုပ်များကိုတရားဝင်ချုပ်ဆိုခြင်း NCA ကိုနိုင်ငံတော်အဆင့် လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း၊ ထို့အပြင် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများကို ဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံရေးမူဝါဒဘာင် ပြင်ဆင်ညီနှင့်ခြင်း စသည်တို့ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

ယင်းတာချုပ်နှင့် မူဝါဒဘာင်များသည် Structured dialogue ၏ အခြေခံဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲ မူဝါဒဘာင်သည် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများကို မည်သို့ ဆောင်ရွက်မည်၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမည် စသည်တို့အပြင် ပါဝင်မှုများ၊ ဆွေးနွေးမည် အကြောင်းအရာများ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ညီနှင့်ထားသော Structured dialogue ဖြစ်ပါသည်။

(က) လွှတ်တော်ပြင်ပမှ လုပ်ငန်းစဉ်

(Peace process happens outside the parliamentary framework)

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များ အနေဖြင့် ဤမီးချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်ကို လွှတ်တော်ပြင်ပမှ လုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် မှတ်ယူဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ လွှတ်တော်တွင်း၌ ငံးတို့၊ ကိုယ်စားပြုမှု မရှိ၍ လွှတ်တော်တွင်းဆွေးနွေးပွဲကို လက်မခံကြပါ။

၂၀၁၃ ခုနှစ်က ဖြစ်ပါသည်။ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ ဦးသူရရွှေမန်းက ဤမီးချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ပတ်သက်၍လည်းကောင်း၊ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်များ၏ တရားမဝင် အခွန်ကောက်ခံမှုနှင့် သော်လည်းကောင်း၊ ပြင်းပြင်းထန်ထန် ပြောဆိုခဲ့ပါသည်။ လိုအပ်ချက်အရ လွှတ်တော်၏ အမြင်ဘက်မှ ပြောဆိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ထိအချက်ပေါ် မူတည်၍ တိုင်းရင်းသားများ တော်တော်လိုင်သွားပါသည်။ ဦးသူရရွှေမန်းတော့ သိမည်မထင်ပါ။ သို့သော် MPC အနေဖြင့် တိုင်းရင်းသားများနှင့် ပြိုးချမ်းရေး လုပ်ငန်းပြန်စနိုင်ရန် ၃ လခန်း အချိန်ယူလိုက်ရပါသည်။

ထို့ကြောင့် ပြိုးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် လွှတ်တော်ပြုပန္နေးနွေးပွဲများ ဖြစ်သည်။ လွှတ်တော်ပြုပန္နေးသာ ဆွေးနွေးရမည်ဟု နားလည်ပါသည်။

အမှန်တကယ်တွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များအနေဖြင့် မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ကိုယ်တေးပြုမှု မရှိလျှင် မိမိတို့၏ ကိုယ်တေးပြုမှုကို တွေးသူတစ်ဦးအား ပေးအပ်ရန် ခက်ခဲ လိမ့်မည်။

(ယ) NCA အပေါ် အလုံးစုံ သွှေ့ကြာန်ထားရှိမှ
(Total commitment on NCA)

တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်စတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA) သည် မြန်မာနိုင်ငံ ပြိုးချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်၏ အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်သည်။ NCA ကို အစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်များအကြား ၂၂ လ ကြာအောင် ဆွေးနွေးခဲ့ရသည်။ အခက်အခဲများစွာ ကြံခွဲရသည်။

NCAသည် သမိုင်းဝင်စာချုပ်ဖြစ်သည်။ ရန်းပြည့်ပြည့်စုံသည်တော့မဟုတ်၊ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အပေးအယူလုပ်၍ ချုပ်ဆိုခဲ့ရသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ကြိုအပေါ်တွင် မကျေနပ်မှုများ လက်မှတ်မထိုးဘဲ ထွက်ထိုင်နေမှုများရှိခဲ့သည်။

NCAတွင် အသေးစိတ်အချက်အလက်များပါဝင်သည်။ နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး၊ လမ်းပြေမြေပုံ၊ အရပ်သားကာကွယ်ရေးအစရှိသော အရေးကြီးအချက် အားလုံးပါဝင်သည်။

ဆိုရသော အပစ်အဆင်ရပ်စဲရေးဘဏ္ဍာပြုဟု ဆိုသော်လည်း နိုင်ငံရေးအခြေခံများစွာ ပါရှိသည်။ သာမန် အပစ်အဆင်ရပ်စဲရေး ဘဏ္ဍာပြုမဟုတ်၊ နိုင်ငံရေးက ဆွဲနေ့ဗွဲများဖြစ်ရန်၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကို အပစ်အဆင်ရပ်စဲပြီး ငြိမ်းချမ်းစွာ ဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် အခြေခံဖြစ်သည်။

NCA မရှိလျှင် နိုင်ငံရေးဆွဲနေ့ဗွဲအတွက် ခက်ခဲမည်။ NCA မရှိလျှင် အပစ်အဆင်ရပ်စဲရေးကို စနစ်တကျဆောင်ရွက်ရန် ခက်ခဲမည်။

NCA သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်သည်။ NCA မှတပါး အခြားမရှိပါ။ NCA မရှိလျှင် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် ပြန်စမလား (သို့) နောက်ပြန်ဆိတ်မလား ဟူသော မေးခွန်းကို မေးရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤအချက်ကို မလိုလားပါက NCA ကိုသာ အမိကထား လုပ်ဆောင်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ အမိကအုတ်မြစ်ကို အားလုံးက လေးလေးနှင့် သံနှီးကြန်ဖြင့် လုပ်ဆောင်ရန်လိုပါသည်။ လိုအပ်ပါကလည်း လက်မှတ်ထိုးထားသူ အားလုံး၏ NCA အပေါ်ထားရှိသော သံနှီးကြန်ကို မကြောခကာ ထုတ်ဖော်ပြောကြားရန် လိုပါမည်။

(c) လက်မှတ်မထိုးစီ ခြို့ယူ

(Dilemma before signing an agreement)

ဆွဲနေ့ဗွဲများ အောင်အောင်ပြင်မြင် ငြိုးမြောက်သော်လည်း လက်တွေ့လက်မှတ်ထိုးရေး တွင် အခက်အခဲများ ဖြစ်တတ်ပါသည်။ ဆွဲနေ့ဗွဲများ အောင်မြင်သော်လည်း ဆွဲနေ့ဗွဲများ၏ ရလဒ်မှာ အပေးအယူဖြေလုပ်ပြီးမှ ရသောအဖြေများဖြစ်၍ အဖွဲ့တိုင်းအတွက် အကောင်းဆုံး အဖြေများ မဖြစ်နိုင်ပါ။ ထို့ကြောင့် သဘောတူပြီးသော်လည်း လက်မှတ်ထိုးရေးတွင် အခက်အခဲ များ ဖြစ်တတ်ပါသည်။

KNU၊ RCSS-SSA၊ ABSDF နှင့် အခြား အပစ်အဆတ်ရပ်စံရေး စာချုပ်များအတွက် ဆွဲးနွေးပြီးသော်လည်း လက်မှတ်ကို တရာ့တရာ့ ချက်ချင်းမထိုးနိုင်ကြပါ။ ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းများ၊ အချင်းချင်းညီနှင့်မူများ ပြုလုပ်ကြပါသည်။ အချို့မှာ လက်မှတ်ထိုးရန် တွန်နောက်တို့ကြပါသည်။ NCA စာချုပ် လက်မှတ်ထိုးရေးတွင် ကြန်ကြာနေမှုသည်လည်း ဤအတိုင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။

NCA အတွက်မူ မည်သူတွေထိုးမလဲ၊ မထိုးဘူးလဲဆိုသော အချက်များ၊ NCA ထက်ပို၍ လိုချင်သောကြာင့် ထပ်မံတောင်းဆိုမှုများ၊ စွပ်ခွဲမှုများ၊ ဖျက်ပို့ရှုက်ဆီးလုပ်ပို့သူများ၊ စသည်ဖြင့် အမျိုးစီးဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။ အခြားနိုင်ငံရေးနှင့်ပုဂ္ဂိုလ်ရေးကိစ္စများသည်လည်း လက်မှတ်ထိုးရေးတွင် ဒီဟဖြစ်စေသော အချက်များဖြစ်ပါသည်။

ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးတွင် ဤအချက်သည် သဘာဝကျပါသည်။ မည်သူကိုမှု အပြစ်တင်၍မရပါ။ NCA ကဲ့သို့သော စာချုပ်ကို လက်မှတ်ထိုးမည်ဆိုလျှင် ကြီးများ၍ လေးနှက်သော သံနိုင် Commitment ရှိရပါမည်။ ထိုသို့ မလုပ်ခင် စဉ်းတားခြင်း၊ ဆန်ကျင်ခြင်းမှာ သဘာဝကျပါသည်။

ဤသင်ခန်းစာအရ ရှေ့လျှောက်တွင် ပေါ်လာနိုင်သော စာချုပ်စာတမ်းများ လက်မှတ်ထိုးခြင်းများတွင်လည်း မထိုးမိဖြစ်ပေါ်တတ်သော ပြဿနာများကို ရင်ဆိုင်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

(၁) သဘောတူညီချက် စာချုပ်များ၏ သဘောသဘာဝများ

(The nature of agreements)

စာချုပ်စာတမ်းများတွင် စကားလုံးများ၊ Term များရှင်းလင်းပြတ်သားရပါမည်။ တိကျသော အဓိပ္ပာယ်များရှိသော စကားလုံးများကို လည်းသုံးရပါသည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော် အဆင့်ချုပ်ဆိုသော စာချုပ်စာတမ်းများသည် ပို၍တိကျရှင်းလင်းသော သဘောများရှိပါသည်။

သို့သော NCA တွင်မှုအချို့သော စကားလုံးများ၊ Term များသည် မရှင်းမလင်း Vague ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နေနိုင်သည်။ အချို့သော စကားလုံးများသည်လည်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြစ်နေနိုင်ပါသည်။ အချို့သော အချက်များသည် မဖြစ်မနေသဘောတူခဲ့ကြသော်လည်း လက်တွေ့တွင် ချက်ချင်း အကောင်အထည်ဖော်ရန် ခက်ခဲနော်းမည်။

ဤသို့ဖြစ်ရခင်းမှာ NCA ကိုရရှိရန် ညိုရသည့်အခါ နှစ်ဖက်သဘောတူမှ ဖြစ်နိုင်ခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးပွဲများ၏ သဘောသဘာဝမှာ အပေးအယူပြုလုပ်ရခင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် မြန်မာဘာသာစကား၏ စကားလုံးကြွယ်ဝါယာတို့ကြောင့်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထိုသဘောသဘာဝများကို နားလည်ရန်လိုပါမည်။

(၈) အလျင်အမြန်လုပ်သင့်သဟား ဖြည့်ဖြည့်ရင်းသွားသင့်သဟား
(Whether the process should be rushed or not)

အချို့ကပြောကြပါသည်။ သဘောတူညီမှုကို အလျင်အမြန်မပြုလုပ်သင့်၊ အချိန်ယူရှု ပြင်ဆင်သင့်သည်ဟု ဆိုကြပါသည်။ မှန်ပါသည်။ သို့သော အချိန်ယူလွန်းလျှင်လည်း ပြဿနာဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဟိုမရောက်ဒီမရောက် ဖြစ်တတ်သည်။ ထိုကြောင့် အချိန်ယူသင့်၊ မယူသင့်ကို အချိန်အခါ အနေအထားနှင့် လိုက်ရန်စဉ်းစားရပါမည်။ အချိန်အခါကိုလိုက်ရှု အလျင်အမြန်လုပ်ရမည့် ကိစ္စများလည်းရှုတတ်ပါသည်။

(၉) အချိန်အထားနှင့် နောက်ဆုံးသတ်မှတ်ချိန် (Timeline and Deadline)

အချိန်အထားရှုရန်လိုအပ်သည်။ သို့သော်တစ်တရာ့ လက်တွေ့တွင် ရှုထားသော Timeline များ မကြာခေါ် ပြောင်းတတ်ပါသည်။ တစ်တရာ့ Timeline အတိုင်း မဖြစ်ဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်ရသော အကြေအနေများရှိသလို၊ ရွှေ့သွားမည့်အတိုင်း ဆောင်ရွက်ရသည်များလည်း ရှုပါသည်။

ကန်သန့်ထားသောကာလ ကန်ဆုံးချိန် (Deadline) ထားသင့်၊ မထားသင့်ဆိုသည်ကိုလည်း ဆွေးနွေးခဲ့ကြဖူးပါသည်။ အချို့သော ပညာရှင်များက Deadline မထားရန် ဆွေးနွေးသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ကျွန်တော်အနေဖြင့်မူ NCA ၏ အတွေအကြံအရ Deadline ထားရှိသင့်သည်ဟု ယူဆပါသည်။

ထို့အပြင် ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် ကျင်းပခဲ့သော ပထမအကြံမ် UPC တွင်လည်း ပြိုမျိုးရေးဆွေးနွေးခဲ့များကို ဤနှစ်မှ ၅နှစ်အတွင်း အပြီးဆောင်ရွက်ရန် အကြံပြေထားသည်ကို အမှတ်ရကြလိမ့်မည်။ တနည်းအားဖြင့် Deadline ထားခြင်းဟုဆိုရမည်။

ထို့ကြောင့် Deadline လိမလိကိုလည်း စဉ်းစားသင့်ပါသည်။

- (၅) ဌိမ်းချမ်းရေးနှင့် အမြိုးသား ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး သံနှီးကြာနှင့် ရှူ့မတိုးနောက်မဆုတ် အခြေအနေများကို ပယ်ဖြတ်မှုများ
 (The deed of commitment to peace and national reconciliation
 as deadlock breaking mechanism)

ဌိမ်းချမ်းရေး ဆွဲးနွေးပွဲကာလတလျောက် ရှူ့မတိုးနောက်မဆုတ် အခြေအနေများ၊ Deadlock များ ဖြစ်တတ်ရာ မည်သို့ ကျော်လွှားသွား သင့်သည်ဆိုသော ဖြေရှင်းမှုပုံများ အများအပြား ရှိသည်။ အခြေခံအားဖြင့် ကျွန်တော်တို့အနေဖြင့် အလွတ်သဘော ဆွဲးနွေးပွဲများ၊ နှစ်ဦးနှစ်ဖက် ပူးပေါင်းဖြေရှင်းနည်းများ၊ အသီးသီး တာဝန်ယူမှုများဖြင့် ဖြေရှင်းခဲ့ပါသည်။

ပိမိတို့၏ အတွအကြံအရ ဖြေရှင်းခဲ့သော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုမှာ Deed of Commitment for Peace and National Reconciliation ၏ ဌိမ်းချမ်းရေးနှင့် အမြိုးသား ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးသံနှီးကြိန် (သို့) ကတိကဝတ် ဖြစ်ပါသည်။

ဖြစ်ပုံမှာ ၂၀၁၅၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် NCA ဆွဲးနွေးပွဲ ပြီးခါနီးသို့ ရောက်သွားသော်လည်း လိပ်ခဲတည်းလည်း အခြေအနေ ဖြစ်နေခဲ့ပါသည်။ ထိုအခြေအနေကို ကျော်လွှားနိုင်ရန် တိုင်းရင်းသားများဘက်မှ အထက်ပါ ကတိကဝတ်ကို ဖော်ဆောင်ရန် အကြံပြုခဲ့ပါသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ လက်ရှိရှု့ မတိုးနောက်မဆုတ် အခြေအနေကို ကျော်လွှားရန်၊ သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့များနှင့် ဌိမ်းချမ်းရေးအပေါ် ကတိကဝတ်ကို စိုင်မှာစေရန်နှင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဧရားကောက်ပွဲမတိုင်မီ NCA ထိုးနိုင်ရန်တို့အတွက် ဖြစ်ပါသည်။

ဤကတိကဝတ်ကြောင့် NCA သဘောတူညီချက်မှုကြမ်းကို ၂၀၁၅ မတ်လတွင် ရရှိခဲ့သည်ဟု ဆိုလျှင် မမှားပေ။ ထို့ကြောင့် ဤအချက်ကိုလည်း ရှူ့မတိုးနောက်မဆုတ် အခြေအနေများအတွက် သင်ခန်းစာတရပ်ဟု မှတ်ယူမိပါသည်။

၁၀။ ပြမ်းချမ်းရေးသည်နိုင်ငံရေး (Peace is politics)

(က) ပြမ်းချမ်းရေးသည် နိုင်ငံရေး (Peace is politics)

ပြမ်းချမ်းရေးသည် နိုင်ငံရေးဖြစ်သည်။ ပြမ်းချမ်းရေးသည် နိုင်ငံရေးကဲ့သို့ ရုပ်ထွေး ပွဲလီလုပါသည်။ ဖြောင့်ဖြောင့်တန်းတန်း မရှိ။ ထို့ကြောင့် ဖြောင့်ဖြောင့်တန်းတန်း စဉ်းစားလျှင် အဖြမထွေက်၊ တစ်ဖက်ထဲအတွက် စဉ်းစားလျှင် အဖြမထွေက်နိုင်ပါ။

ဒါ ကျောင်းသား ဂေါင်းဆောင်ဟောင်း ကိုမှုးသီးဖွန်က ကျွန်တော့ကို ပြောဖူးသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရေး အကြောင်းကို နားလည်ချင်လျှင် irrationally ဖြစ်သင့်ဖြစ်ထိုက်သည်၏ ပြောင်းပြန်ကိုစဉ်းစားရမည်ဟု ပြောဖူးပါသည်။ တရာ့တရာ့ပြမ်းချမ်းရေးသည်နိုင်ငံရေးဖြစ်၍ rationally (သို့) ဖြစ်သင့်ဖြစ်ထိုက်သည်ဟု အတည့်စဉ်းစားလျှင်မှားနိုင်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ပြမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းကို ပြမ်းချမ်းရေးသက်သက်ကြီးစဉ်းစား ၅၇၂မဆောင်ရွက် သင့်ပေ။ နိုင်ငံရေးအမြှင့်ဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်သင့်သည့် အချိန်များရှိခဲ့ပါသည်။ ရှေ့တွင်လည်း ဆက်ရှိလို့မည် ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံရေး၏ရှုံးရှုံးထွေးနွေးပွဲနှင့် ဆွေးနွေးဖွံ့ဖြိုးပြင်ပရှိ Stakeholders များ၏ နိုင်ငံရေးကို အလေးပေးခြင်း (Paying attention to key stakeholder outside the negotiation room)

နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲ၌ စားပွဲဝိုင်းတွင် ပါဝင်သူများ၏ နိုင်ငံရေးကို အလေးထားရပါမည်။ ထိုအပြင် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးဝိုင်းတွင် ထိုင်မနေသော်လည်း ဆွေးနွေးပွဲ၏ လားရာနှင့်ရလဒ်ကို ဖန်တီးပေးနိုင်သော အဓိက ကတ်ကောင်များ၏

နိုင်ငံရေးကိုလည်းအတတ်နိုင်ဆုံး မျက်ခြေမပြတ် စောင့်ကြည့်ရန်၊ နားမလည်ပါက နားလည်အောင် ကြီးပမ်းရန်လိုပါမည်။

ဥပမာ သမ္မတ ဦးသိန်းစိန်၊ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်၊ အတိုက်အခံ ခေါင်းဆောင် ဒေါ်အောင်ဆန်းဂုဏ်ပြု တို့၏ နိုင်ငံရေးများ၊ ဆွေးနွေးရိုင်းတွင်လည်း တရာ့မှုမပါ၊ ရန်ကုန်၊ နေပြည်တော် စသည့် နေရာများသို့လည်း တရာ့မှ မလာဖူးသော EAOs ခေါင်းဆောင်များလည်း ရှိပါသည်။ ငါးတို့၏ နိုင်ငံရေးကိုလည်း သိရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဆွေးနွေးပွဲစကားရိုင်းတွင် ထိုင်ဆွေးနွေးနေကြသော ကိုယ်တာဂျယ်များ၏ နိုင်ငံရေးကို အနည်းနှင့်အများ သိနိုင်သော်လည်း ဆွေးနွေးရိုင်းတွင် မပါသူများ၏ နိုင်ငံရေးက ပို၍ခုန်းမှန်းရ ခက်သည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေ မျက်ခြေမပြတ်ရန် လိုပါသည်။

(က) နိုင်ငံရေးသည် အဖြူအမဲ

(Politics can be black and white and so can peace)

နိုင်ငံရေးသည် အာကာဖြစ်သည်။ အဖြူအမဲ မကြာခကာ ဖြစ်တတ်သည်။ ပြိုမျိုးရေး သည်လည်း ထို့အတူပင်။ ထို့ကြောင့် ဤသည်ကို ကြည့်ဖိုး စိတ်မပျက်သွားရန် လိုသည်။

(ဟ) ပထဝါနိုင်ငံရေးကို အကေးပေးခြင်း

(Paying attention to geopolitics)

မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားရာနေရာများမှာ နယ်စပ်ဒေသများ ဖြစ်သည်။ ယင်းနယ်စပ်များသည် အလွယ်တကူဝင်ထွက်နိုင်ခြင်း၊ မောင်ခိုကုန်ကူးမှုနှင့်လက်နက် အဝင်အထွက်များ ရှိပါသည်။ ဒေသတွင် ပြိုင်ဆိုင်မှုတော်းသော နိုင်ငံများလည်း ရှိနေပါသည်။

ထိုကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ ပတ်လည်ရှိ ဘင်္ဂလားအောင်၊ အနီးသာ၊ တရာ်၊ လာအိန္ငာ့ထိုင်းတို့၏ပထဝါနိုင်ငံရေးများ၊ အကျိုးစီးပွားများကိုနားလည်ရန်လိပါသည်။

အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခတွင် ပါဝင်နေသော တိုင်းရင်းသား အင်အားဂုဏ်များ၊ အချို့များ တဖက် အိမ်နီးနားချင်းနိုင်ငံများတွင် ငြင်းတို့လူမျိုးများရှိခြင်း၊ အချို့များ မိမိတို့အောင် အခြေစိုက်ပြီး အခြားနိုင်ငံကို ရန်ပြုခြင်း၊ လက်နက်နှင့်ထောက်ပံ့ရေး တို့အတွက် အိမ်နီးချင်း နိုင်ငံများကို အားကိုးခြင်းတို့ကြောင့် အလွန်ရှုပ်ထွေးသော ပထဝါနိုင်ငံရေးကိုဖြစ်ပေါ်ပေါ်သည်။

ထိုအပြင် သမိုင်းတာလျောက် ယင်းနိုင်ငံများသည် မြန်မာနိုင်ငံ လက်နက် ကိုင်ပဋိပက္ခအား တစ်နည်းတဖြင့် ပါဝင်ပတ်သက်ခဲ့သည့် သမိုင်းများလည်းရှိသလို ယခုထက်ထိပင် မရှင်းလင်းသော အနေအထားများရှိနေပါသည်။

ထိုကြောင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးတွင် ပထဝါနိုင်ငံရေး၏ အဆွဲရှုယ်များ နှင့် အားသာချက်များကို အမြှတ်မီး ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားရန် လိပါသည်။

(c) ရွေးကောက်ပွဲများနှင့်ပြုးချမှတ်ရေး (Elections and peace)

ရွေးကောက်ပွဲများသည် အကြောင်းအလဲကိုဖြစ်စေသည်။ မူဝါဒအဖြောင်းအလဲကိုဖြစ်စေသည်။ ခေါင်းဆောင်မှု အဖြောင်းအလဲကိုဖြစ်စေသည်။ ထိုကြောင့် ပြုးချမှတ်ရေးအတွင်း ရွေးကောက်ပွဲများ၏ ပြုးချမှတ်ရေးအပေါ် ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည့် ကောင်းကျိုး၊ ဆိုးကျိုးများကို ကြိုတင်သိမြင်နားလည်ရန် လိမည်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ပြုးချမှတ်ရေး ရွေးကောက်ပွဲကောင်းကြည့်ရန် လိပါမည်။

ဥပမာ - တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များတွင် ရွှေးကောက်ပွဲဖြင့် ခေါင်းဆောင်မှုကို ရွှေးချယ်သော အဖွဲ့အများအပြား ရှိပါသည်။ ခေါင်းဆောင်ကို ရွှေးကောက်ပွဲနှင့် မရွှေးသော အဖွဲ့များလည်း ရှိပါသည်။

ခေါင်းဆောင်ကို ရွှေးကောက်ပွဲဖြင့် မရွှေးသောအဖွဲ့များ၏ လားရာကို အလွယ်တကူ စန်းမှန်းနိုင်ပါသည်။ ရွှေးကောက်ပွဲမရှိ၍ တည်ဖြစ်သော ခေါင်းဆောင်မှုကို ပေးနိုင်သည့်အတွက် ယင်းအဖွဲ့များအကြောင်းကို ခန့်မှန်းနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ယင်းခေါင်းဆောင်မှုအနေဖြင့် ပြိုမြုံးချမ်းရေးအပေါ် ထိတ်ဝင်စားမှုရှိမရှိကို မှန်းဆနိုင်ပါသည်။

သို့သော် ရွှေးကောက်ပွဲဖြင့် ဒီမိုကရေစီနည်းအရ ခေါင်းဆောင်မှုကို ပေးနိုင်သည့် အဖွဲ့များအတွက်မှ အပြောင်းအလဲဖြစ်နိုင်သည့်အတွက် ခန့်မှန်းရာက်ပါသည်။

သို့သော် ရွှေးကောက်ပွဲဖြင့် ဒီမိုကရေစီနည်းအရ ခေါင်းဆောင်မှုရွှေးသော အဖွဲ့များတွင် မှုကောင်းသော ခေါင်းဆောင်အပေါ် မှုတည်၍ ကောင်းကျိုး ဆိုးကျိုး ဖြစ်တတ်ပါသည်။ ခေါင်းဆောင်က ပြိုမြုံးချမ်းရေးကို လိုချင်ပါက ပြိုမြုံးချမ်းရေးကို ဦးစားပေးပြီး၊ ယင်းကောင်းဆောင် ရွှေးကောက်ပွဲတွင် ရုံးခေါ်သာ အခါ ပြိုမြုံးချမ်းရေးအတွက် မရေ့မရာဖြစ်ရသည်။

၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာရွှေးကောက်ပွဲသည်လည်း မြန်မာနိုင်ငံပြိုမြုံးချမ်းက ရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ပတ်သက်၍ မရေ့ရာမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ရသည်။ NCA ဆွေးနွေးနေစဉ် ရွှေးကောက်ပွဲ မဲဆွဲယုံမှုများ၊ ပြိုင်ဆင်ရေးများ ပေါ်လာ၍ လည်းကောင်း၊ လက်ရှိအစိုးရအနေဖြင့် ရွှေးကောက်ပွဲရုံးနိုင်စွဲ အဖော်အထားများ ပေါ်လာ၍လည်းကောင်း မသေခာ၊ မရေ့ရာမှုများနှင့် ပြည့်နေခဲ့ပြီး ပြိုမြုံးချမ်းရေး ဘယ်ပုံသွားမလဲဆိုသော ခန့်မှန်းရာက်သည့် အနေအထားများ ကြံခွဲရသည်။

လက်မှတ်မထိုးထားသော အဖွဲ့များအနေဖြင့်လည်း နောင်အဖိုးရသည် ပို၍တရားဝင်မူရှိ၍ နောင်အစိုးရနှင့် ဆွေးနွေးလျှင် ပိုကောင်းမည်ဟုသော စဉ်းတားချက်များရှိခဲ့သည်။ အဖွဲ့အချို့မှာ ဤအတိုင်း ရပ်တည်ခဲ့ကြသည်။

ထို့ကြောင့် ဤမိုးချမ်းကရေးကို ငါးဖောင် သူ များအငောက်ဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲများသည် ဤမိုးချမ်းရေးနှင့် နိုင်ငံရေး၊ ပုံစံများ အကောင်းအဆိုး ပြောင်းနိုင်သဖြင့် ကြိုတင်နားလည် ထားရန်လိုပါသည်။

(၁) နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုသစ် (The new political culture)

သမွာတော်းသိန်းစိန်၊ ဝန်ကြီးဦးအောင်မင်းတို့အနေဖြင့် နိုင်ငံရေး ယဉ်ကျေးမှုအသစ် အကြောင်း မကြာခကာ ပြောဆိုကြပါသည်။ နိုင်ငံရေး ယဉ်ကျေးမှုသစ်တွင် (၁) ပြိုင်ဆိုင် ယဉ်ပြိုင်ရမည့် နိုင်ငံရေး (၂) ဒီဇိုကရေး (၃) အားလုံးပါဝင်မှု (၄) လွတ်လပ်စွာသဘောကွဲလွှဲခြင်း (၅) အပြန်အလှန်လေးစားမှု၊ တစ်ဦး၏ ရပ်တည်ချက်ကို တစ်ဦးက လေးစားမှုနှင့် (၆) ပဋိပက္ခများ ကို ပြောရင်းရန် နိုင်ယာလေ့ခဲ့ ၏ တွေ့ဆုံးနွေးရေး ကို အသုံးပြုရေးတို့ ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုအသစ်သည် ကျွန်ုတ်အတွက် သင်ခန်းစာတရုပ် ဖြစ်ပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့် ဆိုသော် မြန်မာနိုင်ငံ ဤမိုးချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပိုစိအားကောင်းစေရန် နိုင်ငံရေးပြဿနာကိုနိုင်ငံရေးနည်းဖြင့် ပြောရင်းနိုင်ရန်အတွက် တွေ့န်းအားပေးမှတာချာ အကြော်အရွယ်မြစ်တစ်ခု ဖြစ်နေသောကြောင့်ပင်။ ဤသည်မှာ ဤမိုးချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ် နိုင်မာရေးအတွက် ဖြစ်ပေါ်တတ်သော နိုင်ငံရေးအယူအဆဖြစ်၍ ဂင်းတို့ကို လိုအပ်လျှင် လိုအပ်သလို ထုတ်ဖော်နိုင်ရန် လိုပါသည်။

၁၁။ ရလဒ်များသည် အရေးကြီး၏ (Results matter)

(က) မှားခြင်း၊ မှန်ခြင်းထက် အဖြေရရန် အရေးကြီး (Perhaps not about right or wrong but about getting results)

ငြိမ်းချမ်းရေးဆွဲနှင့် အဖြေရရေးသည် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ လိုအပ်သော လက်တွေ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မည့် ရလဒ်များ မရမချင်း ပြဿနာသည် ပြီးဆုံးမည်မဟုတ်။

အဖြေမရလျှင် တိုက်ပွဲများ ပြန်ဖြစ်နိုင်ခြင်း၊ ဟိုမရောက်မီမရောက် အခြေအနေများသို့ ရောက်ရှိခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် ဟိုမရောက်၊ မီမရောက် (သို့) ရွှေ့မတိုး နောက်မဆုတ် အခြေအနေ (Stalemate) သည် ဘက်ပေါင်းစုံမှ Stakeholder များကို အထူး စိတ်ပျက်လက်ပျက် (Frustate) ပေါ်သည်။ စိတ်သွစ်နေသော၊ မကျေနှုန်းနိုင်သော ဆွဲနွေးသာက် ပုဂ္ဂိုလ်များသည် အဖြေသော့မဆောင်ဘဲ၊ အပျက်သော့ဆောင်သော ဆွဲနွေးမှုများကို ပြုလုပ်တတ်ရာ ပဋိဖပ္ပကိုပို၍ ကြီးထွားပေါ်သည်။

တခါတရုံအဖြေသည် မိမိအတွက် မဟုတ်သော်လည်း မိမိ၏ ဆန့်ကျင်သာက်အဖွဲ့များ၏ ညီညာတိရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှ ထွက်မသွားရေးတို့အတွက် အရေးကြီးရာ ဆွဲနွေးပွဲများမှ ရလဒ်ရအောင် ဆောင်ရွက်ရန်လိုပည်။

ထို့ကြောင့် အထက်တွင် ဖော်ပြန့်သလို အမှားအမှန်ထက် အဖြေရရေးသာ အဓိကဖြစ်သည်ကို နားလည်းရန်လိုပါမည်။

(ခ) အမှားအမှန်ခွဲရတ်ခြင်း

(Difficult to verify who is right and who is at fault)

ပြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဘက်ပေါင်းစုံအကြောင်းအရာ ပေါင်းစုံနှင့် မိမိတို့လိုချင်သော အဖြေများပေါင်းစုံဖြစ်နေရာ အမှားအမှန်ကို ခွဲရခြင်းပါသည်။

ရှေ့တန်းတိုက်ပွဲမှားတွင် တဖက်နှင့်တဖက် ဘယ်သူက စပစ်သည် ဘယ်သူက ပို၍အပြစ်ရှိသည်ဟုသော အချက်ကို JMC ၏ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ပူးတွဲ တောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များပင် အတည်ပြုရန် ခက်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် တစ်ဖက်ဖက်က မှားသည်၊ မှန်သည်ဟု စွဲပွဲရန် ခက်ပါသည်။

ထို့အပြင် သူ့အပြစ် ကိုယ့်အပြစ်ရှိရာ ကိုယ့်အပြစ်က မှန်ပြီး၊ သူ့အပြစ်ကမှားသည်ဟု ဆိုလျှင်လည်း ပြဿနာက ပြောညီမည်မဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် မှားခြင်း၊ မှန်ခြင်းထက် အားလုံး ဘုံးသဘောတူညီနိုင်မှုများကိုသာ ညီရန်ဖြစ်ပါသည်။ အမှားအမှန်အဝေါ် ပြင်းခံနေလျှင် အဖြေမရပါ။

(ဂ) တဖြည်းဖြည်း လက်တွေဆန်ဆန် ထိုးတက် ပြောင်းလဲခြင်း

(Progressive realization)

ပြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အလျင်အမြန် တုပ္ပန်ခြင်းများ ရှိသော်လည်း အရေးကြီးသော အချက်များကို ကျော်လွှားရခြင်း၊ နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများကို အောင်မြင်အောင် ကျင်းပခြင်း၊ ဖက်ဒရယ်စနစ်သို့ ရောက်အောင် ရှိတက်ခြင်း စသည်တို့သည် ချက်ချင်း လက်ငင်း ရရှိအောင်မြင်နိုင်သော ကိစ္စများ မဟုတ်ပါ။ ယင်းတို့ကို အချင်းယူ၍ ညီရသည်။ ထိုသို့ ညီနိုင်ရန် အတွက်လည်း ယုံကြည်မှုကို တည်ဆောက်ရသည်။ ပါးစပ်မှ ကတိပေးသည့်အတိုင်း၊ စာချုပ်ထဲတွင် ပါသည့်အတိုင်း လက်တွေ့တွင်လည်း လိုက်နာဆောင်ရွက် ရသည်။

ထို့ကြောင့် ပြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် တဖြည်းဖြည်း လက်တွေဆန်ဆန် ထိုးတက်ပြောင်းလဲခြင်း (Progressive Realization) ဆိုသည့်မှုကို အားလုံးက

လက်ကိုင်ထားကြသည်။ သို့သော် နေးနေးကျွေးကျွေး တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုကို
သော်လည်းကောင်း၊ အလျင်အမြန် တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုကိုလည်းကောင်း
ဖြစ်ထွန်းရမည်ဆိုသော စိတ်ကူးယဉ်ဆန်ဆန် တောင်းဆိုမှုများကို မဆိုလိုပါ။
လုပ်ငန်းစဉ်များ တဖြည်းဖြည်း လက်တွေဆန်ဆန် အနှစ်ကော့၊ အရသာပါ
တိုးတက်မှုများကို ဆိုလိုပါသည်။ ထို့ပြင် ယင်းမှုကို လက်ကိုင်ထားပြီး တိုးတက်မှုကို
တိုင်းတာသည့် (Indicator) များနှင့်လည်း တိုင်းတာခြင်းကို ပုံမှန်တိုးတက်မှု
ဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

**(ယ) ကောင်းမွန်သော ညီနှင့်ရေးမှူးများကာသာ ကောင်းမွန်သော ရလဒ်ကို
ရရေးနှင့် (Only good negotiators can bring about viable results)**

ဆွေးနွေးပွဲကာလတကျောက်တွင် တစ်ဖက်မှတစ်ဖက်သို့ သွယ်ထိ
က်၍ဖြစ်စေ၊ တိုက်ရိုက် ဖြစ်စေ၊ “ဟိုလူပါရင် မဆွေးနွေးဘူး၊ ဒီလူပါရင်
ကျွန်းတော်တို့ဘက်က မကြိုက်၊ ဟိုလူနည်း မဆွေးနွေးလိုကြ” ဟု
ပြောဆိုတတ်သည့်များ ရှိပါသည်။

တစ်ဖက်ဖက်က ခန့်ထားသော ညီနှင့်ရေးမှူးများ ဖြစ်၍ ရွေးချယ်စရာ
လမ်းများများ မရှိပါ။ ထို့ကြောင့် တစ်ဖက်က ခန့်ထားသူများနှင့် သာ
ဆွေးနွေးရပါမည်။ အမှန်တကယ် အလွန်ဆိုဝါးပြီး ရိုင်ပြွား ဆက်ဆံတတ်သော
ညီနှင့်ရေးမှူး ဆိုလျှင်လည်း လိုအပ်သလို ဖယ်ရှားနိုင်ရန် စဉ်းစားရပါမည်။

ဆွေးနွေးပွဲ ကာလအတွင်း တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းမှ
MPC နှင့် အစိုးရသာက်မှ ညီနှင့်သူတစ်ချို့အား မကြိုက်ကြောင်း ပြောသည်ကို
ကြုံဖြူးပါသည်။ မကြိုက်ဟုဆိုသူများမှာ ညီနှင့်ဆွေးနွေးရာတွင် ကျော်ကျင်သူ၊
ညီနှင့်တတ်သူများ ဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားတို့ဘက်မှ လည်လွန်းသူဟု
ယူဆခံရသူများလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ထာနည်းအားဖြင့်ဆုံးရသော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များအနေဖြင့်
စောင်ညီနှင့်ရာတွင် ညုံးဖျင်းသူ၊ အတွေ့အကြံမရှိသူများနှင့် ညီလိုသည့်

ပုံစံများဖြစ်နေမလား (သို့) အတွေ့အကြံမရှိသူနင့် ညီလျင် ပို၍ ရနိုင်မည်ဟု ယူဆနေကြသလား ကျွန်ုတ်မခန့်ကြန်းပါ။

တဖက်တည်းက ကောင်းနေလျှင် ရလဒ်ကလည်း တဖက်သထုတ်နိုင်သည်။ ဘာစီလိုနာ ဘောလုံးအသင်းနှင့် မြန်မာနေရာင်နယ်လိုင်မှ ကလပ်အသင်းတစ်ခုတို့ ကေားသလိုတစ်ဖက်သတ်ဖြစ်နေမည်။ ကြည့်မကောင်းပါ။ ထို့သို့ ရလဒ်ရလာလျှင် အကောင်အထည်ဖော်ရ ခက်မည်။

နှစ်ဖက်လုံးက ကောင်းမွန်သော ညီနှစ်းရေးများများ ရှိလျှင် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရ မကြိုက်နှစ်သက် သော်လည်း အဖြေရအောင် အသေအချာ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ရလာသော အဖြေသည်လည်း လက်တွေ့ဆန်လိမ့်မည်။

ထို့အပြင် ညီနှစ်းရေးမှု ၁၂ကောင်းများ အနေဖြင့် အဖြေရရန် ပူးပါဝါးမောင်ရွှေကုန်လည်း ထိုပူးပါဝါးမောင်ရွှေကုန်လည်း ပင် အဖြေကောင်းများ ရလာနိုင်သည်။

ထို့ကြောင့် နှစ်ဖက်စလုံးတွင် ကောင်းမွန်။ ကျွမ်းကျင်သော ညီနှစ်းရေးများများ ရှိရေးသည် ကောင်းမွန်သော ရလဒ်များ ထွက်လာရေးအတွက် လိုအပ်ချက်တစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။

၁၂။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှင်း (Transparency)

(က) ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှင်း (Transparency)

ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် တွေ့ဆုံးဆွဲးနေးရေးသည် အရေးပါသည်။ မိမိတို့၏ လုပ်မောင်ရွှေကုန်ချက်၊ အကောင်အထည်ဖော်ချက်များကို အားလုံးက စောင့်ကြည့်နေကြသည်။ အစိုးရက တဖက်ကို စောင့်ကြည့်နေသလို တစ်ဖက်ကလည်း အစိုးရကို စောင့်ကြည့်နေသည်။ ပြည်သူများကလည်း

တော်ကြည့်နေသည်။ အိမ်နီးနားချင်း နိုင်ငံများကလည်း တော်ကြည့်နေကြသည်။ သံတာမန်များနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ အားလုံးလည်း တော်ကြည့်နေသည်။ အထူးသဖြင့် မီဒီယာကလည်း တော်ကြည့်နေသည်။

ထို့ကြောင့် အတတ်နိုင်ဆုံး ပွင့်လင်းမြင်သာမူရှိရန် လိုပါသည်။

(e) မီမံသာက်အခြေအနေကို အမြှေရှင်းပြန်လိုအပ်
(Engage proactively with all stakeholders)

ပြိုးချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဘက်ပေါင်းစုရို၍ အဖြေတစ်ခုတည်းကိုပင် ပုံစံအမျိုးမျိုးနှင့် ပုံဖော်တာတိကြသည်။ ဖြစ်နေသည်များနှင့် မီဒီယာပြေဆိုများမှာ မတူညီပေါ်ပြစ်နေသည်များနှင့် သံတာမန်များနားလည်များသည် ထပ်တူမကျမှုများ ရှိနေတတ်ပေါ်သည်။

ထို့အပြင် ဘက်ပေါင်းစု၏ အမြှေရှင်းကို နေရာတိုင်းမှ ကြားနိုင်သဖြင့် အခြေအနေမှန်ကို မသိဘဲ ရှိနေတတ်သည်။

ဤအခြေအနေမျိုးတွင် မီမံသာက်မှ ပြောစရာရှိသည်ကို ပြောရသည်။ မီဒီယာကို ရှင်းလင်းရသည်။ MPC တွင် ကျွန်တော်နှင့် ဒေါက်တာမင်းအောင်းမှ ဦးဆောင်၍ Key stakeholder briefing ကျင်းပ၍ သံတာမန်များ၊ UN နှင့် INGO များကို ပြိုးချမ်းရေး၏ နောက်ဆုံး အခြေအနေများကို ပွင့်လင်းစွာ ရှင်းပြလေ့ရှိပါသည်။

ဤသို့ ရှင်းပြရာတွင် လိမ်းညာပြေဆိုခြင်းကို ရောင်ကြည်ပါသည်။ မိမိဘက်က ပြောသင့်ပြောထိုက်တာကို ပြောပါသည်။ မည်သူ့ကိုမှ အပြုံးပတ်ပါနှင့်။ မီမံသာက်က ပြောကြားသင့်သည်များကို ပြောကြားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မီမံမပြောပါက အခြားတဖက်၏ ပြောဆိုမှုများကိုသာ အမှန်ဟု ယူဆလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် ကိုယ့်ဘက်က ပြောစရာရှိသည်ကို အခွင့်ရတိုင်း ပြောပြန်လိုပါမည်။

(က) လျှို့ဝှက်ချက်မရှိ (There is no secret)

ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် လျှို့ဝှက်ချက် အလွန်ရှားပါသည်။ လျှို့ဝှက်ထားရသာ ကိစ္စများလည်း နည်းပါသည်။ ကိစ္စတစ်ခုသည် နာရီပိုင်း၊ ရက်ပိုင်း၊ လပိုင်းလောက် အထိသာ အခြေအနေပေါ် မူတည်၍ လျှို့ဝှက်ထားနိုင်ပါသည်။ ထိုထက်ပို၍ လျှို့ဝှက်ထား၍ မရပါ။

ဘက်ပေါင်းစံရှိသည့်အတွက် အချက်တစ်ချက်ကိုသိလျှင်၊ ကြားလျှင် ယင်းအစကို ဆွဲထုတ်လိုက်သည်နှင့် လျှို့ဝှက်ချက်များ ပေါ်ပေါက်လာရပါသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးကို ထဲထဲဝင်ဝင်သိသူတို့ အနေဖြင့်လည်းကောင်း အဖွဲ့ပေါင်းများစွာ ပါဝင်နေသဖြင့် အစိုးရာ လွှာတ်တော်၊ တပ်မတော်၊ EAO များ (သို့) နိုင်ငံရေးပါတီများထဲမှ နှစ်စွဲလောက်ကို စကားပြောကြည့်လျှင် လျှို့ဝှက်ချက်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဆွေးနွေးပွဲ၏ ရလဒ်များကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဆွေးနွေးပွဲတွင်းအဖြစ်အပျက်များကို သိနိုင်သည်။

ထိုကြောင့် တစ်ညီးနှင့်တစ်ညီး သတင်းပေါက်ကြားမှုအတွက် အပြစ်မ တင်သင့်ပေ။ ဆွေးနွေးပွဲတွင် ပါဝင်သူများ၍ အားလုံး၏ ပါးစပ်ကို ပိတ်ထားရန် ခက်ပါသည်။ ထိုကြောင့် ပြိုမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲတွင် မိမိဘက်မှ လျှို့ဝှက်ချက်ဟု ယူဆဖြီးထိန်းသိမ်းထားသော်လည်း အပြင်တွင် အားလုံးသိနေသည့် အဖြစ်မျိုးနှင့် ကြံ့ရတတ်သည်။

ၤ။ သတိရှုပ်တတ်ရန်လိုပါမည်။

**(b) ပြင်ပဆက်ဆံရေးနှင့် လုပ်ထားသွယ်ရေး ၏အရေးပါမှု
(Criticality of outreach)**

ပြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းတွင် အများပြည်သူပါဝင်လာရေး၊ လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ရလဒ်အပေါ် လက်ခံလာရေးတို့သည် အထူးအရေးပါလာပါသည်။ ထိုကြောင့် အများပြည်သူ သိအောင်၊ နားလည်အောင် ရှင်းပြောင်းများ၊ ပြိုမ်းချမ်းရေး ဂိုလ်ပွဲများ၊ ပြိုမ်းရေးကို ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

MPC အနေဖြင့် အထူး Outreach ကဏ္ဍတစ်ခုအနေဖြင့် နိုင်ငံအာမ်းတွင် လုပ်ထားသွေးစွဲများကို ကျင်းပကာ လုပ်ထုအား ပြိုမ်းချမ်းရေးနှင့် ပတ်သက်သော ပညာပေးမှု၊ ရှင်းလင်းတင်ပြုများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ဆောင်ရွက်ရာတွင် MPC အရာရှိများသာမဟုတ် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဝန်ကြီးများပါ ပါဝင်၍ ရှင်းလင်းတင်ပြုများ၊ အပြန်အလုန်ဆွေးနွေးမှုများဖြင့် ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ပေသည်။

(c) အများကိုဝန်ခံပါ (Admit the mistakes)

ပုံးပွဲဖြေရှင်းရေးတွင် မိမိတို့ရရှိခဲ့သော သင်ခန်းစာတစ်ရပ်မှာ အများကို ဝန်ခံခြင်း၊ မိမိတွင် တိုက်ရှိက် တာဝန်မရှိသော်လည်း ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ပြဿနာများကို

တာဝန်ရှိသူတစ်ဦးအနေဖြင့် တာဝန်ယူသင့်ပါသည်။ ဤသို့ပြုလုပ်ရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ တင်းမာမှုများ လျှော့ချရေးနှင့် ပဋိပက္ခရောင်ရှားရေးတို့အတွက် ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ မြစ်ကြီးနား၌ KIO နှင့် အစိုးရတို့ ဆွေးနွေးခဲ့ကြပါသည်။ ဆွေးနွေးပွဲမဖြစ်မီ တိုက်ပွဲများအကြီးအကျယ် ပြန်ဖြစ်တော့မည်ဟုသော စိုးရိမ်ချက်များ အထူးဖြစ်ပေါ်နေပါသည်။ ကြုံဆွေးနွေးပွဲ မအောင်မြင်လျှင် သေချာပေါက် အကြီးအကျယ်တိုက်ပွဲဖြစ်တော့မည်ဟု၍ အစိုးရ၊ တပ်မတော်နှင့် KIO တို့အားလုံးမှ ပြောဆိုနေကြပါသည်။ အများပြည်သူကဗျာလည်း ထိုသို့ပင် နားလည်ထားပါသည်။

ဆွေးနွေးပွဲမစင်ကတည်းက KIO ဘက်မှ အစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များ အပေါ် စွဲပွဲပြောဆိုမှုများ ပြုလုပ်မည်ဟု သတင်းများထွက်ပေါ်နေပါသည်။ ထိုသတင်းကား အမှန်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် တပ်မတော်ဘက်မှုလည်း KIO ဘက်သို့ ပြန်လည်ရေးပြောဆိုရန် အချက်အလက်နှင့် ပြင်ဆင်ထားခဲ့သည်။

ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးတွင် တစ်ဖက်နှင့်တစ်ဖက် စွဲပွဲပြောဆိုပါက အဖြေမရနိုင်၊ ပဋိပက္ခသာ ပိုကြီးထွားနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် KIO ဘက်မှ စွဲပွဲချက်များနှင့် တပ်မတော်ဘက်မှ ပြန်လည်စွဲပွဲချက်များ မပြုလုပ်နိုင်အောင် စဉ်းစားကြရပါသည်။ ဆွေးနွေးပွဲ နောက်မဆတ်ရေးနှင့် ရှေ့တိုးရေးကိုသာ အာရုံပြုစဉ်းစားကြရပါသည်။ ဝန်ကြီးဦးအောင်မင်းနှင့် တိုင်ပင်ကြပါသည်။ ဦးအောင်မင်းက သူမှာအဖြေရှိသည် ဟုပြောပါသည်။

ဆွေးနွေးပွဲပြုလုပ်သောနေ့တွင် KIO ဘက်မှ ဖိုင်တွေ တသိုကီးနှင့် ရောက်လာပါသည်။ တပ်မတော်ဘက်မှုလည်း ပြင်လာပါသည်။ တရာတ်နှင့် UN အထူးကိုယ်တော်ယူယ်များအပြင် အခြားတိုင်းရင်းသား ခေါင်းဆောင်များလည်း လေ့လာသူအဖြစ် စန်းမထဲတွင် ရောက်ရှိနေပါသည်။ ဆွေးနွေးပွဲများစွဲ့ အပြန်အလှန် နှုတ်ခွန်းဆက်စကား ပြောဆိုပြီးသည်နှင့် ပိုလ်ချုပ်ဂုဏ်မောက်

သယ်ဆောင်လာသော ဖိုင်တွဲကြီးကို ကြမ်းပြင်မှ စားပွဲပေါ်သို့ တင်လိုက်ပါသည်။ အားလုံးက ပွဲတော့ ကြမ်းတော့မည်ဟု ထင်မိပါသည်။

ပိုလ်ချုပ်ဂွန်မောက စတင်ရှု ပြောစာများရှိသည်။ အစိုးရ (တပ်မတော်) ဘက်မှ ချိုးဖောက်မှုများကို ပြောရမည်ဟုဆိုပါသည်။

ထိုသို့ ပြောအပြီးတွင် ဝန်ကြီးဦးအောင်မင်းက ဖြစ်ပျက်ခဲ့သော ပြဿနာအားလုံးတွင် တာဝန်အရှုံးဆုံးသူမှာ သူသာဖြစ်ကြောင်း၊ သူ့အားနည်းချက်ကြောင့်သာ ဖြစ်ရကြောင်း ဝန်ခံပြောဆိုလိုက်ပါသည်။ ထိုကြောင့် KIO မှာ ဘာပြောရမှန်းမသိ ဖြစ်သွားပြီး၊ ပြဿနာများကို မပြောတော့ဘဲ ရရှု.ဆက်သွားဖို့ဖြစ်သွားပါသည်။ ပိုလ်ချုပ်ဂွန်မော် ရရှု.မှ ဖိုင်များလည်း မူလနေရာဖြစ်သော ကြမ်းပြင်ပေါ်သို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိသွားပါသည်။

ပဋိပက္ခတွင် ဘက်နှစ်ဖက် (သို့) နှစ်ဖက်ထက်ပို၍ ရှိသည်ဖြစ်ရာ များသောအားဖြင့် နှစ်ဖက်စလုံးတွင် ပြဿနာရှိတတ်သည်။ ဤအချက်ကို ဦးအောင်မင်းအနေဖြင့် ကောင်းစွာ နားလည်ပါသည်။ သို့သော်ဖြစ်ပျက်ခဲ့သော ပြဿနာကို သူတာဝန်မယူဘဲ အပြန်အလှန် စွဲပို့စွဲကြမည်ဆိုလုပ် ဆွေးနွေးပွဲပျက်မည်၊ ရလဒ်ကတော့တိုက်ပွဲ ပြန်ဖြစ်မည်။ ပြည်သူတွေ ခုက္ခရောက်မည်ဖြစ်သည်။

ထိုကြောင့် တင်းမှုများ လျှော့ချရန်၊ ပိမိတ် အပြစ်ကို ဝန်ခံခြင်း၊ ပိမိအပြစ် မဟုတ်သော်လည်း တာဝန်ရှိသူ တစ်ဦးအနေဖြင့် တာဝန်ယူခြင်းများကို ပြုလုပ်ရပါသည်။

၁၃။ ပြည်တွင်းဖြစ် ပြိုမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ် (Homegrown process)

(က) ပြည်တွင်းဖြစ် ပြိုမ်းချမ်းရေး ဖြစ်စဉ် (Homegrown process)

မြန်မာနိုင်ငံပြိုမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်သည် မည်သည့်နိုင်ငံခြား တိုင်းပြည်၊ နိုင်ငံခြားသား များ၏ အကူအညီကို မယူဘဲ မြန်မာနိုင်ငံသားများကိုယ်တိုင်စတင် ခဲ့သည်။

ဤအချက်သည် မြန်မာနိုင်ငံပြိုမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွက် အဂျာန်ပင် အရေးကြီးလှသောအချက် ဖြစ်ပါသည်။

အထက်တွင်ဖြောဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ဘယ်သူကဘဲစစ်၊ ဘယ်သူပဲ အကောင်အထည်ဖော်ဖော်အားလုံးက လက်ခံသောအဖြေရန် အရေးကြီးပါသည်။

သို့သော် မိမိကိုယ်တိုင် စ၍၊ မိမိကိုယ်တိုင် အကောင်အထည်ဖော်သော homegrown processပြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းဆိုသည် ပြင်ပမှဝင်ရောက်စွက်ဖက်သော (သို့) ညို့နိုင်းပေး (Mediate) လုပ်ပေးသော လုပ်ငန်းစဉ်ထက်များစွာ တန်ဖိုးရှိပါသည်။

ပညာရှင်တစ်ဦးက ပြောဖူးသည်။ အပြင်လူဝဝိုး ဖြန်ဖြေပေးခြင်းသည် ပဋိဌ္ဇာဝဆေး (Anti-biotic) သောက်ခြင်း နှင့်တူသည်ဟု ငှိုးက ဆိုထားပါသည်။

မိမိပြသောနာကို မိမိကိုယ်တိုင်ဖြောရင်းခြင်းသည် ကိုယ်ခံစွမ်းအားဖြင့် ဖြောရင်းနိုင်သဖြင့် ပဋိဌ္ဇာဝဆေးသောက်ရန် မလိုတော့ခြင်း ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ပြိုမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်မှာ မိမိတို့ ပြည်တွင်း အင်အားစုများ၏ လုပ်ငောင်ချက်များဖြင့်သာ အောင်မြင်မှု ရရှိခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

မိမိပြသောနာကို မိမိတို့ ကိုယ်တိုင်ဖြောရင်းခြင်းသည် တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှု ပိုမိုကြီးမားခြင်း၊ ပင်ပင်ပန်းပန်း ဆောင်ရွက်ရသည့်အတွက် အဖြေအပေါ် တန်ဖိုးထားခြင်း၊ အခြားအားကိုးစရာမရှိ၍ မိမိတို့ ပြသောနာကို မရရအောင် ဖြောရင်းရန် ကြီးစားခြင်း၊ အပြင်လူမပါသည့်အတွက် တစ်ဖက်နှင့် တစ်ဖက်ရင်းနှင့် ပိုရလာသည့်အတွက် ဆွေးနွေးပွဲများအတွက် သာမက နောင်တွင်ပေါ်လာမည့်

အကောင်အထည်ဖော်ရေး ကိစ္စအတွက်ပါ ကောင်းမွန်ခြင်း၊ ယူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ပိုမိုလာခြင်း၊ ရွှေမတိုးနောက်မဆုတ် အခြေအနေများကို စုပေါင်းကျော်လွှားနိုင်ခြင်း စသည်ဖြင့် ကောင်းကျိုးများစွာကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

ထိုကြောင့် Homegrown လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဖြစ်နိုင်လျှင် တလျောက်လုံး ထိန်းသိမ်းထားရန် လိုအပ်ပါမည်။

(ခ) လိုအပ်ပါက ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ပေးသုံးပါ
(Make use of the mediator as and when necessary)

Homegrown လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုသော်လည်းပထားနိုင်ငံရေးအရာလည်းကောင်း၊ အနွဲများသာကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရှုပ်ထွေးသာ အနေအထားအရသော လည်းကောင်း၊ တစ်ဖွဲ့နှင့် တစ်ဖွဲ့ ပုံစံကွဲပြားမှု ရှိသောကြောင့်သော်လည်းကောင်း လိုအပ်ပါက Mediator ကို သုံးနိုင်ပါသည်။ ယင်းသို့ အကုအညီတောင်းဆုံးရာတွင် လုပ်ငန်းစဉ်ကြီး တစ်ခုလုံးအတွက် မဟုတ်ဘဲ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအတွက်သာ သုံးသင့်ပါသည်။

MPC လုပ်ငန်းတလျောက်တွင် Mediator ဟု အပြည့်အဝ မခေါ် နိုင်သော်လည်း ရင်နှီးသော နိုင်ငံပြားမှ မိတ်ဆွေများ၊ သံတမန်များ၊ နိုင်ငံတကာ ြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှု အနွဲအစည်းများကို လိုအပ်လျှင် လိုအပ်သလို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ရင်းပြီး အကုအညီ တောင်းဆုံးမှုများ ရှိပါသည်။ ဤအချက်မှာ အဖြေရရေး အတွက် Homegrown Process ဟု လက်ကိုင်ထားသော်လည်း လိုအပ်ပါက ပျော်ပြောင်းမှန့်င့် မဟာပူးဟာ နည်းပူးဟာ ပျော်ပြောင်းမှုတို့ကို လိုအပ်ကြောင်း ထောက်ပြုသည့်အချက်ဖြစ်ပါသည်။

(က) ကြားဝင် ဆောင်ရွက်ပေးသူ ဘက်မလိုက်ရေး
(Impartiality of the mediators)

ကြားဝင် ဆောင်ရွက်ပေးသူ ဘက်မလိုက်ရေး အနည်းဆုံး အများ ဘက်မလိုက်မှုရှိသည်ကို တွေ့ခဲ့ရပါသည်။ ဘက်မလိုက်ရန် အရေးကြီးပါသည်။

ဘက်မပါဝင်းစုံရှိ သည့်အတွက် ကြားဝင် ဆောင်ရွက်သူ အပေါ် အမြင်မျိုးစုံရှိနိုင်ပါသည်။ ဟိုအဖွဲ့က ကောင်းသည်၊ ဒီပုဂ္ဂိုလ်က အစိုးရဘက်၊ တိုင်းရင်းသားဘက်လိုက်သည် စသည့် အမြင်များ ရှိလာနိုင်ပါသည်။ သာမန်ကိစ္စများမှာ ပြဿနာမတက်နိုင်သော်လည်း အရေးကြီးသော ကိစ္စများတွင် ပြဿနာတက်နိုင်ပါသည်။

ကြားဝင် ဆောင်ရွက်သည့်အပေါ် ယုံကြည်မှုမရှိပါက မည်သို့မျှမင်း အောင်မြင်ပါ။

အဓိကအချက်မှာ ကြားဝင် ဆောင်ရွက်သူများ အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အထက်က ဆိုခဲ့သည့် လူ။၊ ရှိက်မှုနည်းပါးခြင်း၊ တဖွဲ့နှင့်တဖွဲ့ရင်းနှီးမှု ရှိခြင်း၊ အမြှေတမ်း စကားပြောနေကြခြင်း၊ အဖွဲ့များခြင်း တို့ကြောင့် ကြားဝင် ဆောင်ရွက်ပေးသူတိုး (သို့) တစ်ဖွဲ့၏ ကောင်း၊ ညံ့မှုတို့သည် ခကာအတွင်း ဘက်ပေါင်းစုံက သိသွားနိုင်ပါသည်။

အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြင်ပမှုသော်လည်းကောင်း၊ ပြည်တွင်းမှုသော်လည်းကောင်း ပိုင်းဝန်းကျေညီနေကြသော အဖွဲ့များ အနေဖြင့် တဖက်၏ မကောင်းကြောင်းများ၊ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စများကို ပြောဆိုခြင်းမှ ရောင်းရှားရန် လိုပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါက ကြားဝင်သူတို့အပေါ် တစ်ဘက်ဘက်မှ ယုံကြည်မှု ပျက်ပြားသွားလျှင် ပြီမ်းချမ်းရေးကို ထိခိုက်နိုင်ပါသည်။

(ယ) ပြင်ပမှ ကျမ်းကျင်မှုကိုရယူပါ (Utilize expertise from outside)

ပြိုများချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်သည် အကျယ်အပြန်ဖြစ်၍ ကျမ်းကျင်မှုနှင့် နည်းပညာများ အထူးလိုအပ်သော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။

ပို့ပက္ခဖြေရှင်းရေးတွင် Homegrown ဆိုသော်လည်း ကျမ်းကျင်မှု၊ နည်းပညာနှင့် ကြားဝင် ဆောင်ရွက်ရေးများကို တစ်ခါတရံ ရယူရပါသည်။

MPC အနေနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး၊ လုံခြုံရေး၊ တွေ့ဆုံးဆွေးနွေးရေးတို့ အတွက် ပြင်ပမှ ကျမ်းကျင်သူများကို ဖိတ်ခေါ်ခဲ့ပါသည်။ ငါးတို့၏ အကူအညီများကို ရယူခဲ့ပါသည်။

MPC ကိုအစိုးရ၏အဖွဲ့ဖွေနားလည်သဖြင့် တရာ့တရံတိုင်းရင်းသားအဖွဲ့များ၏ စဉ်းစားချက် တိတိကျကျမှုရနိုင်ပါ။ ထိုအချိန်မျိုးတွင် ပြင်ပမှ ပညာရှင်များအနေဖြင့် ဘက်ပေါင်းစုံကို တွေ့ဆုံးပြောဆုံးနိုင်သည့်အတွက် အားလုံး၏ အမြင်ကို သိတား ကြားထားပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကြောင့် ပြင်ပကျမ်းကျင်သူ များသည် အရေးကြီးလုပ် ပါသည်။

ထိုအပြင် တွေ့ဆုံးဆွေးနွေးရေးလုပ်ငန်းသည် အချိန်ကုန်လှပန်းဖြစ်သော လုပ်ငန်းတရာ့ ဖြစ်ပါသည်။ သုတေသနလုပ်ရန်လည်း အချိန်မရှိပါ။ ထိုကြောင့် ပြင်ပမှ အဆင်သင့် ပြုလုပ်ပြီးထားသော ကျမ်းကျင်မှု၊ သုတေသနပြုမှုများကို အသုံးချရန်လိုပါမည်။

(c) နိုင်ငံတကာ ဥပမာများ၏ အရေးပါမှု

(Criticality of the lessons learned from other conflicts)

MPC သည် ကျမ်းကျင်သူများနှင့် ဖွွဲ့စည်းထားသော်လည်း နယ်ပ ယ်အားလုံးကို ခြုံငံရန် မလွယ်ကူပါ။ ထိုကြောင့် ပြင်ပအကူအညီ ယူရသည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတကာ ဥပမာများကို ယူရပါသည်။ ငါးတို့သည် ပြိုများရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အရေးကြီးလုပ်ပါသည်။

ပဋိပက္ခများမှာ တနောက်ရန်တော်ရာ တနိုင်ငံနှင့်တနိုင်ငံ မတူကြသည့်အတွက် ပုံတော်ရာ၏ မရပါ။ သို့သော် နိုင်ငံတော် အတွေ့အကြံများကို မြင်ဖြစ်ပါ။ တွေ့ဖူးခြင်း၊ ကြားဖူးခြင်းများသည် ပဋိပက္ခ ဖြေရှင်းရေးတွင် အရေးပါ သော သင်ခန်းစာများ ဖြစ်ကြပါသည်။

၁၄။ ကတိအတိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း (Delivering on promises)

(က) ကတိအတိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း (Delivering on promises)

မြန်မာနိုင်ငံ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခတွင် ယုံကြည်မှု နည်းပါး ကြပါသည်။ အေား နိုင်ငံများတွင်လည်း ကြုံသိပ်ဖြစ် မည်ဟု ခန့်မှန်းမိပါသည်။

ယုံကြည်မှု နည်းသည့် အတွက် ပေးထားသည့် ကတိအတိုင်း ဆောင်ရွက်ရပါမည်။ ပြောထားသည့် အတိုင်း လုပ်ရပါမည်။ မလုပ်နိုင်ပါက ပြန်လည်ဆွေးနွေးပြောဆိုခြင်း၊ လိုအပ်ပါက တောင်းပန်ခြင်းများကို ပြုလုပ်ရပါမည်။

မြန်မာနိုင်ငံ အစိုးရအဆက်ဆက်တွင် ကတိကဝတ်များ ပျက်ပြားခဲ့သည်ဟု ယူဆထားသောကြောင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များက အစိုးရနှင့် တပ်မတော် အပေါ် ယုံကြည်မှုနည်းပါး ပါသည်။

ထို့အတူပင် အစိုးရနှင့် တပ်မတော်ဘက်မှုလည်း တိုင်းရင်းသားလ က်နက်ကိုင်များ အပေါ်တွင် အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ယုံကြည်မှုနည်းပါသည်။

ထို့ကြောင့် ကတိကဝတ်များ ပေးပြီးလျှင် နစ်ဖက်စလုံးက အသေအချာ ကတိတည်ရန် လိုပါသည်။

(ခ) အပိုးရအပြောင်းအလဲနှင့် ကတိကဝတ် (Change of government and promises)

တက်လာသော အဖိုးရသစ်သည် ယခင်အဖိုးရ၏ ကောင်းမွှေ့၊ ဆိုးမွေ့ကို လက်ခံရပါသည်။ အဖိုးရသစ်လက်ထက်တွင် ယခင်အဖိုးရ၏ လုပ်ရပ်များကို မကြိုက်လျှင် ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ ပြင်ဆင်ခြင်းများကို ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

သို့သော ဌီမျှမြောင်းချမှုများကို နောက်အဖိုးရမှ အတတ်နိုင်ဆုံး စောင့်ထိန်းရန်နှင့် ဖြစ်နိုင်ပါက ပို၍ကောင်းမွန်အောင် ဆောင်ရွက်ရန် ရှိပါသည်။ မဖြစ်နိုင်သည့်များကို လည်း မည်သည့်အဖိုးရကမှ ကတိမပေးသည့်အတွက် မဖြစ်နိုင်သည့်များလည်း မပါ ပါ။

အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် တိုင်းရင်းသားတို့ ဘက်မှ မြန်မာအဖိုးရများ ပြောင်းတိုင်း တိုင်းရင်းသားများအပေါ် ထားရှုသည့် ကတိကဝတ်များ ပြောင်းသည် ဟုသော အမြင်ရှိပါသည်။ ဤသို့ဆိုလျှင် အဖိုးရပြောင်းတိုင်း ကတိကဝတ် ပြောင်းလျှင် ယုံကြည်မှ ပျက်နိုင်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် အဖိုးရသစ်အနေဖြင့် ယခင်အဖိုးရမှ ပေးခဲ့ဖူးသော ကတိ ရှိ မရှိ၊ ရှိလျှင်လည်း လုပ်ပေးနိုင်၊ မလုပ် ပေးနိုင် ပြန်လည်သုံးသပ်သင့် ပါသည်။ ယခင်အဖိုးရမှ ပေးခဲ့သည့် ကတိဖြစ်၍ မိမိတို့နှင့် မဆိုင်ဟု ယူဆလျှင် ဌီမျှမြောင်းချမှုများလုပ်ငန်းစဉ်ကို ထိခိုက်နိုင်ပါသည်။

(ဂ) ကတိပျက်သမိုင်းများ (History of broken promises)

တိုင်းရင်းသားတို့ဘက်မှ မြန်မာနိုင်ငံ အဖိုးရအဆက်ဆက်တွင် ပေးခဲ့သော ကတိများကို ဖျက်ခဲ့သည်ဟု ပြောဆိုကြပါသည်။ ပြဿနာ မပြောလည်တိုင်း ကတိပျက် သမိုင်းများကို ပြောကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဌီမျှမြောင်းချမှုများ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်သောသူများအနေဖြင့် အထူးသဖြင့် အဖိုးရဘက်မှ

ကတိပျက်သမိန်များကြောင့် ယုံ ကြည်မှ ပျက်ဖြားနိုင်သည်ဟုသော အမြင်ကို အမြဲခေါင်းထဲထည့်ထားရန် လိုအပ်ပါမည်။ ကတိတည်ရန်အတွက် အချက်ပေးခေါင်းလောင်းဟု မှတ်ယူသင့်ပါသည်။

၁၅။ ယုံကြည်မှ (Trust)

၂၀၁၁ ခန့်စွင် သမ္မတတိုးသိန်းစီန်က တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အင်အားစုများကို ပြိုမ်းချမ်းရေးဆွဲးနွေးရန် ဖိတ်ခေါ်သောအခါ တိုင်းရင်းသားတို့ဘက်မှ "လာပြန်ပြီလားတာပါ ဒါဟာနိုင်ငံရေး ထောင်ချောက်လား၊ အစိုးက ရိုးရိုးသားသားနဲ့ ဖိတ်ခေါ်တာမှ ဟုတ်ရဲ့လား" ဟုသော မေးခွန်းပေါင်းများစွာ ထွက်ပေါ်လာခဲ့ပါသည်။ ယုံကြည်မှ အခြေခံနည်း၍ ဤမယုံကြည်မှများအပေါ် အခြေခံ၍ တွေ့ဆုံးနေ့များစွာရသည်။ ထိုကြောင့် တာထွက်နေးခဲ့ရပါသည်။

ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ခြင်းသည် အထူးအရေးကြီးသော လုပ်ငန်းစဉ် တစ်ခု ပါ သည်။ ယုံကြည်မှုမ တည့်ဆောက်နိုင် ပါက တဖက်နှင့် တဖက်အကျဉ်းမပေးသည့် Positional Bargaining ထဲကတွက်မည်မဟုတ်ပါ။

(က) ယုံကြည်မှုနှင့် မယုံကြည်မှု (Reciprocity of trust and distrust)

မိမိတို့၏ အတွေ့အကြုံအရ ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ခြင်းကို အဆင့်တိုင်း၊ အချိန်တိုင်း၊ နေရာတိုင်းတွင် ဆောင်ရွက် ရပါသည်။ ယုံကြည်မှု မရှိလျှင် အဖြေမရနိုင်၊ အဖြေမရလျှင် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခကို မရပ်နိုင်ဟု နားလည်သဖြင့် ယုံကြည်မှုနည်းသော်လည်း ပိုများလာအောင် ဆောင်ရွက်ရသည်။ အချို့သော ပြင်းထန်သည့် စကားရပ်များ၊ စုပ်စွဲချက်များကို ကြိုတ်မိုတ် နားထောင်ရသည်။ မယုံကြည်လျှင်လည်း ယုံကြည်ချင်အောင် ဟန်ဆောင်ရပါသည်။

ယုံကြည်ပါသည်၊ ယုံပါဟု ထပ်ခါတလဲလဲ ဖြောနေသည့်တိုင် ယုံကြည်မှုဖြင့် တုံ့ပြန်ရန် ခက်ခဲနိုင်သော်လည်း မယုံကြည်မှုဖြင့် စပါက မယုံကြည်မှုဖြင့်သာ တုံ့ပြန်ရန် ရာခိုင်နှုန်း များပါသည်။

ဤအချက်သည် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေးတွင် အရေးပါသည်ဟု နားလည်ပါသည်။

(ခ) ရွှေးချယ်၏ ယုံကြည်မှု

(Trust and distrust can be selective)

ယုံကြည်မှုနှင့် မယုံကြည်မှုတို့သည် အကြောင်းအရာ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်၊ အစွဲအစည်းနှင့် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် ပြဿနာများအပေါ် မှတည်၍ ယုံကြည်မှုနှင့် မယုံကြည်မှုတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

အထက်ပါအချက်များနှင့် ရင်းနီးမှာ မရင်းနီးမှုတို့အပေါ်မူတည်၍လည်း
ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဗြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးများတွင် တစ်ဖက်နှင့်တစ်ဖက် ရွှေးချယ်
ယုံကြည်မှာ မယုံကြည်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

အချို့နေရာများတွင် လူပုဂ္ဂိုလ်ကို ယုံကြည်၍ အနွေ့ကို မယုံကြည်ခြင်း၊
ငြင်း၏အနွေ့ကိုယုံသော်လည်းဆွေးနွေးသည့်ပုဂ္ဂိုလ်အပေါ် မယုံကြည်ခြင်းများလည်း
ရှိတတ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးတွင် ပါဝင်သူများအနေဖြင့် ကျွဲ့အချက်ကို
နားလည်ရန် လိုပါမည်။ နားလည်ပါက အချို့နှင့် ပြောလည်၍ အချို့နှင့်
မပြောလည်ခြင်း (သို့) ပြောလည်ရန် စက်ခဲနေခြင်း စသော လမ်းစများ၊
အကောင်အခဲများကို မြင်နိုင် ကျော်လွှားနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

မိမိတို့၏ အတွေ့အကြံအရ ယုံကြည်မှု နည်းစေသိလည်း
မကြေခကတွေ့ဆုံးခြင်း၊ ဆွေးနွေးခြင်းများ ပြုလုပ်လျှင် ယုံကြည်မှု လိုလားနိုင်ပြီး၊
လုံးဝမတွေ့လျှင်သော်လည်းကောင်း၊ အတွေ့နည်းလျှင်သော်လည်းကောင်း
ယုံကြည်မှုနည်းပါးခြင်းမှ လုံးဝမရှိမှုအထိ ဖြစ်ပေါ်နိုင် ပါသည်။

(က) ပဋိပက္ခကြာလေ၊ ယုံကြည်မှုနည်းလေဖြစ် (The longer the conflict, the less trust)

လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခတွင် နှစ်ကြာရည်လေ၊ ယုံကြည်မှု နည်းလေပင်
ဖြစ်သည်။ ရေရှည် အမြစ်တွယ်နေသော ပဋိပက္ခများ မပြောရှင်းနိုင်ခြင်းမှာ
ယုံကြည်မှုနည်း၍ ဖြစ်ပြီး ယုံကြည်မှုနည်း ရခြင်းမှာ ပဋိပက္ခရေရှည် အမြစ်တွယ်
နေသောကြာင့် ဖြစ်သည်။

ထိုအပြင် ရှေ့မတိုးနောက်မဆုတ် ဖြစ်နေသော အချိန်ကြာလေ ယုံကြည်မှ နည်းလေဖြစ်၍ ပဋိပက္ခပိန်ဖြစ်နိုင်သော အနေအထားသို့ ရောက်သွားတတ်ပါသည်။

၁၆။ တိုက်ပွဲဖြစ်ရခြင်း အကြောင်းရင်းများ (Reasons for armed clashes)

တိုက်ပွဲဖြစ်လျှင် ဘယ်သူ့ကြာင့် ဘယ်ဝါကြာင့်ဟု အပြစ်တင်သံများ မကြာခကာကြား ရပါသည်။ သို့သော် အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သလို တိုက်ပွဲဖြစ်လျှင် ဘယ်သူက စပ်သည်၊ ချီးဖေါက်သည်ဆိုသော အချက်ကို သက်သေပြရန် ခက်ခဲပါသည်။ အဘယ်ကြာင့်ဆိုသော ရှေ့တန်းတွင် ပြောပြီးမှ ပစ် ဟူ၍ မရှိပါ။ ပစ်ပြီးမှ လိုအပ်လျှင် ပြောရပါသည်။ ထိုကြာင့် စစ်သားများဖြစ်၍ အရင်မပစ်လျှင် ခံရမည့်ဖြစ်သည့်အတွက် အရင်ဦးအောင် ပစ်ကြရပါသည်။ ထို့ကြာင့် တဖက်ဖက်ကို အပြစ်တင်ရန် ခက်ပါသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးကို စစ်သားများက လိုချင်သည်။ ထိုကြာင့် ငြိမ်းချမ်းရေးစကား ပြောသည်နှင့် တိုက်ပွဲများမဖြစ်အောင် မိမိတို့အသိဖြင့် ထိန်းကြသည်။ အထက်မှ မပစ်ရန် အမိန့်ပေးထားရှုံးလည်း ထိန်းသိမ်းကြသည်။

သို့သော် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်စစ်ပွဲသည် ခေါင်းနှင့်ပန်းသာ ဖြစ်၍ ငြိမ်းချမ်းရေး စကားပွဲ မအောင်မြင်လျှင်သော်လည်းကောင်း၊ ပျက်လျှင်သော်လည်းကောင်း အရင်ဆုံး တုံ့ပြန်ကြသည်မှာ စစ်မြေပြင် ဖစ်ပါသည်။

(က) အရင်းအမြစ်အတွက် တိုက်ပွဲ (Clashes over resources)

မြန်မာနိုင်ငံသည် သဘာဝအရင်းအမြစ် ပေါကြောင်းသော နိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။ ပဋိပက္ခ ဖြစ်ရခြင်း၏ အကြောင်းအရာက်တစ်ခုမှာ အရင်းအမြစ်ပေါ် မူတည်၍ ဖြစ်သော တိုက်ပွဲများဟု ဆိုလျင် မမှားပေါ်။ ထိုကြောင့် အရင်းအမြစ်ပေါ်သော ဒေသများကို စိုးမိုးရေးအတွက် တိုက်ပွဲများ ဖြစ်ကြပါသည်။

သစ်၊ ကျောက်မျက်ရတနာနှင့် အားကြောင်းတို့၏ သဘာဝ အရင်း အမြစ်များအပေါ် မူတည်၍လည်း တိုက်ပွဲများဖြစ်ကြပါသည်။

(ခ) မောင်စိလုပ်ငန်းသည်လည်း တိုက်ပွဲများကို ဖြစ်စေသည် (Smuggling leads to clashes)

အဖိုးတန် သယံဇာတများအပေါ် မူတည်၍ တိုက်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်မှု အဆက်မှာ ယင်းသယံဇာတများကို တရားမဝင်နီးထုတ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်၍ သို့ တိုက်ပွဲများဖြစ်ရခြင်း ဖြစ်သည်။

သာဓကတစ်ခုမှာ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော KIO နှင့် ဆွေးနွေးပွဲ အောင်မြင်ခဲ့သည်။ တိုက်ပွဲများဖြစ်မည့်အရေးကို ရောင်ရှားနိုင်ခဲ့သည်။ ဆွေးနွေးပွဲအပြီး နှစ်ဖက်စလုံးဝမ်းသာစွာ မိမိတို့အေသာအသီးသီးသို့ပြန်ကြလေသည်။

သို့သော် အောင်မြင်သော ဆွေးနွေးပွဲအပြီးတွင် KIO နှင့်တပ်မတော်တို့ အကြီးအကျယ် တိုက်ပွဲဖြစ် ကြလေသည်။ မီဒီယာကလည်း တပ်မတော်အပေါ် ချက်ခြင်း အပြစ်ပုံချလေသည်။

ကျွန်ုတော်တို့အားလုံးလည်း နားမလည်နိုင် ဖြစ်ရပါသည်။ ထိုကြောင့် ချက်ခြင်း စုစုမ်းပြီး စစ်ရပ်ရန် ပိုင်းဝန်းဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ KIO နှင့် တပ်မတော်၊ MPC တို့အပြန်အလှန် ကြိုးတား၍ နှစ်ရက်နေ့သောအခါ တိုက်ပွဲများရပ်သွားပါသည်။

စစ်ပွဲ၏ အစိမ်းကိုလိုက်သောအဆဲ သစ်နီးထုတ်မှု ဖြစ်နေသည်ကို
တွေ့ရပါသည်။

ထိုစဉ်က သဘာဝတိဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် သစ်တောာဝန်ကြီးမှာ
ပြုမှုများရေးတွင် ပါဝင်ပါသည်။ KIO နှင့် အစိုးရ ဆွေးနွေးတွင်လည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။
ဆွေးနွေးနေစဉ်အတွင်း သစ်နီးထုတ်မှု ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် မြစ်ကြီးနားမှ
အပြန်တွင် သမ္မတထံ ဝင်တွေ့ပြီး ဂြိုလ်တုမှုရသော ခါတ်ပုံများကိုပါပြ၍ တပ်မ
တော်၏အကူအညီဖြင့်တားရန်တောင်းဆိုပါသည်။ သစ်တောာဝန်ကြီးလက်ဒောက်ရှိ
အရာရှိများ၊ ပြည်နယ်တပ်ပွဲ၊ ဝင်များနှင့် ဝင်ရှင်း၏ မရနိုင်သဖြင့် တပ်မတော်၏
အကူအညီယူခဲ့ပါသည်။

KIO ဒေသအတွင်းသို့ ဝင်လျှင် တိုက်ပွဲဖြစ်မည်ကို သိသည့်တိုင်
သစ်နီးထုတ်မှု အပေါ် တားဆီးခဲ့ရန် ကြိုးစားခဲ့သည့်အတွက် ဆွေးနွေးပွဲ
ပြောလည်သော်လည်း တိုက်ပွဲများ ဖြစ်ပွားခဲ့ရ ပါသည်။

(က) နယ်မြေအပြောင်းပွဲများနှင့် တိုက်ပွဲများ (Territorial disputes)

နယ်မြေအပြောင်းပွဲများသည်လည်း တိုက်ပွဲများဖြစ်ပြောင်း၏ အဓိကအကြောင်း
တစ်ချက် ဖြစ်ပါသည်။ လက်နက်ကိုင်အင်အားစုများသော ရှမ်းပြည်နယ်တွင်
အဖြစ်ဆုံး ဖြစ်ပါသည်။

အပြောင်းပွဲရသည့် အကြောင်းမျိုးစုံရှိသော်လည်း အဓိကအချက်မှာ
ရှင်းလင်းသော နယ်မြေသတ်မှတ်မှု မရှိပြင်းကြောင့် အပြောင်းပွဲနယ်မြေ (Contested areas)
များတွင် တိုက်ပွဲများ အဖြစ်များ ပါသည်။

ဤနည်းကို ဖြေရှင်းရန်မှာ NCA ထိုးပြီးစနစ်တကျ နယ်မြေသတ်မှတ်နိုင်ရေး
ကြိုးပမ်းရန်ဖြစ်သည်။ သို့မဟုတ်လျှင် တိုက်ပွဲများ တနည်းမဟုတ် တနည်း
ဆက်ဖြစ်နေမည် ဖြစ်ပါသည်။

(ယ) ပထဝါ နိုင်ငံရေးနှင့် လက်နက်ကိုင်ပြဿနာ (Geopolitics and armed conflict)

မြန်မာနိုင်ငံရှိ လက်နက်ကိုင် အင်အားစုအချို့၏ ကို အိမ်နီးခင်းနိုင်တဲ့၏ မှ ကူညီခဲ့သည့် သာကေများ ရှိသည်။ ယခုလည်း ဆက်လက်ကူညီနေသည်ဟု ယူဆမှုများ ရှိနေသည်။ မည်သို့ပင် ဖြစ်စေ ပထဝါနိုင်ငံရေး၏ ဉာဏ်များကြောင့် တိုက်ပွဲများ ဆက်ဖြစ်နေပြီး အချို့ကိစ္စများမှာ ရှင်းရခက်နေသော အနေအထားများရှိ နေသည်မှာ မြင်းနိုင်ပါ။

(က) အားအချက်များ (Other factors)

လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲများဖြစ်ရသည့် အားအခြားများစွာ ရှိပါသည်။ အကတိလိုက်စားမှု၊ မောင်ခိုလမ်းကြား၊ ထိမ်းသိမ်းလိုမှု၊ တရားမဝင် အခွန်ကောက်ခံမှု၊ စီးပွားရေးအရ ထိန်းပျော်ရန် ကြီးပမ်းမူတို့မှ သည် စစ်ရေးမာနကြီးမှုနှင့် မသိနားမလည်မှုများသည်လည်း တိုက်ပွဲများကို ပြန်လည် ဖြစ်ပေါ်ပေါ်သည်။

၁၇။ ပြိုမ်းချမ်းရေးတွင် ပါဝင်သော အဓိကပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အဖွဲ့အစည်း များ၏ ပြိုမ်းချမ်းရေးအကောင်း ထားရှိခ သာ သံ နှုန်း (Commitment of the key stakeholders in peace process)

(က) ပြိုမ်းချမ်းရေး သံနှုန်း (Commitment on peace)

ငြင်းတို့၏ သံနှုန်း၊ စိတ်အားထက်သန်မှု၊ နိုင်ငံရေး ဆန္ဒ၊ ပါဝင်မှုနှင့် အားပေးမှုတို့ မရှိလျှင် ပြိုမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ် မရှိနိုင်၊ ရှိလျှင်လည်း အောင်မြင်နိုင်မည် မဟုတ်ပါ။

(ခ) တပ်မတော်၏ ြိမ်းချမ်းရေးတွင် ပါဝင်မှု
(The role of Tatmadaw in peace process)

မြန်မာနိုင်ငံ နိုင်ငံရေးနှင့် စစ်ရေး သမိုင်းအရလုပ်းကောင်း၊ လက်ရှိပြုပြင် ပြောင်းလဲရေး အနေအထားများအရလုပ်းကောင်း မြန်မာနိုင်ငံ ြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အရေးပါဆုံးအဖွဲ့မှာ တပ်မတော်ဖြစ်၍ တပ်မတော်ကာကွယ်ရေး ဦးစီးချုပ်၏ ြိမ်းချမ်းရေးအပေါ် ထားရှိသော သဘောထားများ၊ မူဝါဒများနှင့် ရပ်တည်ချက်များမှာလည်း လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ရလဒ်များအတွက် အရေးအတွေးဆုံး ဖြစ်ပါသည်။

ထို့အပြင်တပ်မတော်၏ NCA အပေါ် ထားရှိသော သဘောထားနှင့် တိုင်းရင်းသားများနှင့် ဆက်လံရေး သမိုင်းများကိုလည်း မေ့ထား၍ မရပေါ်။

(က) တပ်မတော်၏ ြိမ်းချမ်းရေးမှ (၆) ချက်

(Six principles of the Tatmadaw on peace process)

တပ်မတော်၏ ြိမ်းချမ်းရေးမှ (၆) ချက်မှာ ြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အရေးကြီးသော အချက်များ ဖြစ်၍ မေတ္တာ၍ မရပေ။ ငါးတို့မှာ -

၁။ ထာဝရ ြိမ်းချမ်းရေးရယူရန်အတွက် အမှန်တကယ်ဆန္ဒရန်။

၂။ သဘောတူဥာချုပ်များအတိုင်း ကတိတည်ရန်။

၃။ ြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်များအပေါ် အမြတ်မထုတ်ရန်။

၄။ ဒေသခံပြည်သူများအပေါ် ဝန်ထုတ်ဝန်ပိုးမဖြစ်စေရန်။

၅။ နိုင်ငံတော်က ထုတ်ပြန်ထားသည့် တည်ဆဲဥပဒေများကို လိုက်နာရန်။

၆။ နိုတာဝန်အရေး (၃) ပါးနှင့် ဒီမိုကရေစီအနှစ်သာရကိုလက်ခံပြီး ၂၀၀၈ ဧွာစည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဖြင့် ဒီမိုကရေစီ လျှောက်လှမ်းနေမှုတွင် လိုက်ပါလုပ်ဆောင်ရန်။

တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အင်အားစုများအနေဖြင့် ယင်းအချက် အားလုံးကို သဘောမတူပါ။ NCA ဆွဲနေးနေစဉ်အတွင်း ယင်းအချက်များသည် အစိုးရ၏ တောင်းဆိုချက်များ ဖြစ်လာပို့မည်ဟု တိုင်းရင်းသားများက ယူဆပြီး အထူးဆန့်ကျင်မှုများရှိခဲ့ ပါသည်။ သို့သော် NCA ဖြစ်လာသောအခါ ယင်းမှုများနှင့်ဆက်စပ်မှုများ ရှိသော်လည်း တိုက်ရှုက်ပါလာခြင်း ဖြစ်ပါ။

သို့သော် ၅ (၆) ချက်သည် တပ်မတော်၏ ြိမ်းချမ်းရေးအပေါ် ထားရှိသည့်မှုများဖြစ်ပြီး၊ ယခုလက်ရှိလည်း ကိုင်ခွဲ ထားသည်ဖြစ်ရာ အလေးထားရမည့် အချက်များဖြစ်သည်။

(ယ) မြိုတာဝန် အရေးသုံးပါး (Three main causes)

ပြည်ထောင်စုမပြီကွဲရေး၊ တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်မှု မပြီကွဲရေးနှင့် အချုပ်အကြော အာကာတာည်တဲ့ ခိုင်မြို့ရေးတို့သည် တပ်မတော်မှ အခြေခံလာသော အရေးကြီးမူဝါဒများ ဖြစ်ပါသည်။ ယခုအခါ NCA တွင်လည်း အတိအကျ ဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းမူဝါဒများ၏ အတိမ်အနက်ကို နားလည်ရန်လိုပါမည်။ တနည်းအားဖြင့်ဆိုရသော ကြံ့မြိုတာဝန် အရေးသုံးပါးကို တိခိုက်မည့်ပြိုင်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ရလုပ်ကို တပ်မတော်မှ ထောက်ခံမည် မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံပြိုင်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အရေးပါသော အချက်များဖြစ် ပါသည်။

(c) သမ္မတ၏ ပျော်ပြောင်းမှု သံနှိမ်းနှင့် ဆန္ဒ

(Flexibility, commitment and desire of the President)

ပြိုင်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် အောင်မြင်ရခြင်း အစိကသူ့ချက်တစ်ခုမှာ နိုင်ငံတော် ခေါင်းဆောင် (သို့) သမ္မတ၏ ပျော်ပြောင်းမှု နှစ်မျိုးများ ပြိုင်းချမ်းရေး အပေါ်ထားရှိသော ဆန္ဒနှင့်ခိုင်မာသော သန္တံရှိနှင့်များကြောင့်ဟု ဆိုလျှင်လည်း မမှားပေ။

သမ္မတ၏သိန်းစိန်က ငြင်း၏လယ်တော့တွင် တိုင်းရင်းသားများနှင့် တွေ့ဆုံးတစ်ခု၌ တိုင်းရင်းသား ခေါင်းဆောင်များအား “ကျွန်ုတော့ကို ပြိုင်းချမ်းရေးမှာ ခင်ဗျားတို့၏ ပါတနားတစ်ယောက် အနေနဲ့ သဘောတားတဲ့အတွက် ကျေးဇူးတင်ပါတယ်” ဟု ပြောခဲ့သည်ကို အမှတ်ရမိန့်ပါသေးသည်။

- (၉) နှစ်ဖက်စလုံးမှ သဘောထားပျော်ပြောင်းသူများသည်
မဟာမိတ်များဖြစ်ကြသည်

(Moderates from both sides are allies)

ဒေါက်တာမင်းဇန်နဝါရီမှ နှစ်ဖက်စလုံးမှသဘောထားပျော်ပြောင်းသူ၊
အလယ်အလတ် သဘောရှိသူများသည် ဦးချောင်းရေးအတွက် မဟာမိတ်များ
ဖြစ်သည်ဟုဆိုပါသည်။ မှန်ပါသည်။ ဈေးနွေးပွဲတလျှောက်ကို ကြည့်လိုက်လျှင်
ငင်းတို့၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၊ ပူးပေါင်းအဖြေရှာမှု၊ ရင်းနှီးစွာ ဈေးနွေးမှုများကို
တွေ့ရမည်။

ဤအချက်မှာ မဆန်းပါ။ ဈေးနွေးပွဲတွင် မဟာမိတ်များ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊
သဘောထား တိုက်ဆိုင်သူများနှင့် အုပ်စုဖွဲ့စည်းများရှိရာ သဘောထား
အလယ်အလတ်ရှိသူ (Moderate) များသည် ဘက်မတူသော်လည်း မဟာမိတ်များ
ဖြစ်လာရသည်။

င်းတိုအားလုံးသည် အထက်တွင်ပြခဲ့သော "Inside-negotiators"
များ ဖြစ်လာကြသည် ဆိုလျှင်မများပေ။

(၈) တပ်မတော်သားများ၊ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကို
အတွေအကြံရှိသူများသည် စိကောင်းသည့် ဌီမီးချမ်းရေးတည်ဆောက်
သူများဖြစ်သည် (Soldiers and those who have been involved in
the armed conflict are better peacemakers)

ငါးတို့သည် ကောင်းမွန်သော ဌီမီးချမ်းရေးတည်ဆောက် သူများ
ဖြစ်ကြသည်ဟု နားလည်ပါသည်။

ဆွေးနွေးပွဲတပေါ်က်လုံးတွင် တပ်မတော်မှ အရာရှိများ၊ အရာရှိဟောင်း
ဝန်ကြီးများ၊ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ တွင် ကိုယ်တိုင်တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့သည့်
တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် ခေါင်းဆောင်များကို တွေ့ခဲ့ရသည်။

တိုင်းရင်းသားများသာက်တွင် ဌီမီးချမ်းရေး စစ်သည်တော်ဟု ခေါ်ရမည့်
KNU ဥက္ကဋ္ဌ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး မူတုးစေးဖိုးပါသလို အစိုးရဘက်တွင်လည်း
ပိုလ်ချုပ်ဟောင်း ဝန်ကြီးဦးအောင်မင်း တို့ပါဝင်ပါသည်။

စစ်၏ အနိုင်ရှိများကို ကိုယ်တိုင်မြင်တွေ့ခဲ့ရသူများဖြစ်၍ စစ်ပွဲများ
ဆိုးကျိုးများကို ကိုယ်တိုင် တွေ့ကြံ့နားလည်ခဲ့သူများဖြစ်သည်။ မိမိအတွေ့အကြံ့
အရ ငါးတို့သည် အလွန်ကောင်းမွန်သော ဌီမီးချမ်းရေးတည်ဆောက် သူများ
ဖြစ်နေကြသည်။

၁၈။ အားလုံးပါဝင်ရေးမှု (All-inclusive policy)

အားလုံးပါဝင်ရေးမှတွင် နှစ်မျိုးရှိသည်ဟု ယူဆပါသည်။

ယင်းတို့မှာ မိမိအဖွဲ့အစည်းအတွင်း တတ်နိုင်သ၍ စည်းရုံးခြင်း၊ ပါဝင်အောင်ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်၍ နောက်တစ်မျိုးမှာ All-inclusive မှုဟု လူသိများသည့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ အားလုံးပါဝင်ရေး ဖြစ်ပါသည်။

(က) ဘက်တစ်ဖက်တည်းအတွင်း အားလုံးပါဝင်မှု (Inclusiveness within one own's party)

ဝန်ကြီး ဦးအောင်မင်းအနေဖြင့် တနိုင်ငံလုံးက ကျယ်ကျယ်ပြန်ပြန် ထောက်ခံပြီး အားလုံး ပါဝင်နိုင်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးမျိုးဖြစ်ရန် သံန္တာန် ချထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ လက်တွေ့တွင်မှ ဤအချက် အောင်မြင်ရန် စိန်ခေါ်မှုများစွာ ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ သို့သော် ဦးအောင်မင်း အနေဖြင့် မမောမပန်းသော အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ လွှတ်တော်နှင့် အထူးသဖြင့် မြန်မာ့တပ်မတော်တို့၏ ထောက်ခံမှုရရှိရန် မဆုတ်မနစ် ကြိုးတားခဲ့ပါသည်။ ထိုပြင် နိုင်ငံရေးပါတီများကိုလည်း ပြည်တွင်းပြည်ပရှိလက်နက် ကိုင်တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့ များနှင့် အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများကိုလည်း ထိတွေ့ဆက်ဆံရန် အားပေးကူညီခဲ့ပါသည်။

ဦးအောင်မင်း၏ ညီညွှန်င်းရေးအဖွဲ့တွင် လူစုံပါဝင်သည်ကို တွေ့ရမည်။ ဥပမာ - လဝက ဝန်ကြီး၊ နယ်စပ်ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးဝန်ကြီး၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် လျှပ်စစ်ဝန်ကြီးအပါအဝင် အားချွေးဝန်ကြီးများပါ ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ ဤသည်ကို ဤညွှန်လျှင် ငြိမ်းချမ်းရေးတွင် ပါဝင်သော အကြောင်းအရာများ၏ နက်နှုန်းကို နားလည်နိုင်ပေမည်။

သို့သော်ပြီးအောင်မင်းအနေဖြင့် ငြင်နှင့်နှစ်လိုက်သော (သို့) ပြိုမ်းချမ်းရေးနှင့် အနီးကပ်ဆုံး ပါဝင်နေသော ဝန်ကြီးများမှ လွှဲ၍ UPWC တစ်ခုလုံးကို ပါဝင်အောင် မဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပါ။ ဤအတွက် အဝေဖန် ခံခဲ့ရပါသည်။ အားနည်းချက်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း သမ္မတ (သို့) ပြိုမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ် အတွက် လိုအပ်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပေးနိုင်သူနှင့် တိုက်ရှုက်ဆက်ထံ ပြောဆိုကာ မူဝါဒများ ရယူရသည့်အတွက် ကြားလူ များ နည်းသွားပါသည်။ ထိုအချက်သည် ပြိုမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် အထူးကောင်းမွန်ခဲ့သည် ဟုဆိုရမည်။

(ခ) အားလုံးပါဝင်ရေးများ (Problems of all-inclusiveness with EAOs)

အားလုံးပါဝင်ရေးသည် အထူးအရေးပါသော မူဝါဒတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ အားလုံးပါဝင်ရမည် ဟူသောအချက်ကို မည်သူမျှမေးခွန်း မထုတ်ပါ။ လက်လည်း လက်ခံသင့်သော မူဝါဒတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။

သို့သော် အားလုံးပါဝင်ရေးမှုသည် ပြဿနာရှိသည်။ အကြောင်းမှာ EAO အများအားရှိခြင်း၊ ရှိသော EAO များ၏ Status များ မတူခြင်း၊ အစိုးရက အသိအမှတ်ပြုသော အဖွဲ့များရှိသလို အသိအမှတ်မပြုသော အဖွဲ့များလည်းနိုင်း၊ အသိအမှတ်ပြုသော အဖွဲ့များလည်း နိုင်ငံရေးအဆွဲးအပွဲးပွဲများတွင် ပါဝင်ရေးကို အသိအမှတ်ပြုခြုံး NCA ထိုးရေးကို အသိအမှတ်ပြု မခံရသော အဖွဲ့များ (ဥပမာ – ANC, LDU နှင့် WNO) ရှိနေခြင်း၊ အဖွဲ့အကြီးအသေး ပြဿနာများရှိခြင်း၊ Consensusad ၏ အားလုံးသဘောတူမှ ရသော မူဝါဒများကို ကိုင်စွဲထားခြင်း၊ အကျိုးများများ မတူခြင်း၊ အချို့က အုပ်စုလိုက်လာကြသော်လည်း NCA ထိုးခြင်းမှာ တစ်ဖွဲ့ချင်း ထိုးများရှိဖြစ်၍ အုပ်စုလိုက်ထိုးရန် ခက်ခဲခြင်း၊ အစိုးရဘဏ်မှ အချို့သောအဖွဲ့များ၏ ပြိုမ်းချမ်းရေးနှင့် NCA အပေါ်သံနှိုက်နှင့် သံသယဖြစ်ခြင်း စသည့်အချက်များကြောင့် ဖြစ်သည်။ အေားအချက်များလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် ဆိုရသော အားလုံးတစ်ချိန်ထဲ၊ တပြီး၏ထပါရန် မဖြစ်နိုင်ဟူသော အချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဤနေရာတွင် အစိုးရက လက်တွေ့ဆန် ဆန်ဆောင်ရွက်သွားသည်ကို တွေ့ရမည်။ အစိုးရအနေဖြင့် လက်နက်ကိုင် အင်အားဂုဏ်ပေါင်းများစွာနှင့် ဆက်ဆံနေရသည့် အတွက် အားလုံးကို တပြီးညီ ဆောင်ရွက်မှုပြစ်ပြီး တွဲ.ဖွဲ့ကို ဦးစားပေးသည့် ပုံစံဖြင့် ဆက်ဆံ၍ မရပါ။ ထို့ကြောင့် ပုံလိုချင်သော အဖွဲ့များ၊ မိမိတို့အင်အားကြီးသည်ဟု ယူဆသော အဖွဲ့များရှိနေသူ၍ အခက်အခဲရှိနေပြီးမည်သာ ဖြစ်သည်။ ဤအချက်ကို ကျော်လွှားရန် မပါသေးသော အဖွဲ့များနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်လင်းလင်း ဆွေးနွေးခြင်း၊ မကြာခကာဆွေးနွေးခြင်းတို့ဖြင့်သာ ကျော်လွှားနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

(က) အဖွဲ့ကြီး၊ အဖွဲ့ငယ်ပြသာနာများ (Big groups versus small groups)

အားလုံးပါဝင်ရေးမှုနှင့် ဆက်စပ်နေသောပြသာနာ တရပ်မှာ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်များ အကြားရှိ အဖွဲ့.ကြီး၊ အဖွဲ့.သေးဆက် ဆံရေးများ၊ အကောင်းအဆိုးများ ဖြစ်ပါသည်။

အတွေ့အကြံအရ အဖွဲ့.ကြီးများ ဆွေးနွေးပဲ မလုပ်လိုလျှင် ပြသာနာဖြစ်နိုင်သလို၊ အဖွဲ့.သေးများ၏ အခက်အခဲ ပြသာနာများကလည်း မသေးလှပေ။

အဖွဲ့ငယ်များသည် သေးငယ်၍ ဆုံးရှုံးမှုပိုများ နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဆွေးနွေးပဲများတွင်ထို၍ တင်းမာသောပြင်းထန်သောဆွေးနွေးမှု၊ တောင်းဆိုများကို ပြုလုပ်တတ်သည်။ အထူးသဖြင့် အားလုံးပါဝင်ရေးမှုနှင့် အားလုံးသဘောတူမှ လက်ခံမည်ဆိုသော (Consensus) မူဝါဒများ ရှိနေသောကြောင့် အဖွဲ့.ကြီး၊ အဖွဲ့.သေးပြသာနာများ ဆက်ရှိနေမည့် သဘောရှိသည်။

(ယ) မျက်လို မျက်ဆီး လုပ်တတ်သူများ၏ ပြဿနာများ (Understanding the spoiler problem)

အပြောင်းအလဲကို ဆန့်ကျင်သူတွေ၊ အစွန်းရောက်သူတွေ၊ လက်ရှိအခြေအနေမှာ သာယာနေသူတွေ၊ ဌီမီးချမ်းရေးကြောင့် မိမိတို့၏ အကျိုးစီးပွားရေးကို ထိခိုက်မှာ စို့ရိမ်သူတွေဟာ ဌီမီးချမ်းရေးကို ဆန့်ကျင်တတ်ကြသည် (သို့) နည်းမျိုးစံဖြင့် မရအောင်ဖန်တီးတတ်ကြသည်။

ဌီမီးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် မရှိခင်က Spoiler problem မရှိဘူပညာရှင်များက ဖြောက်သည်။ ဌီမီးချမ်းရေးလုပ်မည်ဆိုသည့် အခါမှသာ ဖျက်ဆီးဖျက်ဆီး လုပ်တတ်သူများ ပေါ်လာသည်။

တဒ္ဒါ။သော Spoiler များက ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကျိုးကေားရှုံးတွေ ရလိုမှုကြောင့် ရှိနေတာဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ - သယံဇာတပေါ်များသော ဆီယာရာလီယွန်း ကဲ့သို့သော နိုင်ငံများမှာ သယံဇာတပေါ်မှတ်ညိုး စစ်တွေခင်းခွဲကြသည်မှာ ယခုထိပင် ဖြစ်သည်။

နောက်ပြီး ပါသင့်ပါထိုက်လျက်သားနှင့် ဌီမီးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှာ မပါရလျှင်လည်း ဖျက်လိုဖျက်ဆီးလုပ်သူ ဖြစ်တတ်သည်။ တခါတခါမှာ အဖွဲ့ကြီးတွေက အဖွဲ့ဝင်တွေကို Spoiler အဖြစ် အသုံးချဖို့ မွေးထားသည်များလည်း ရှိတတ်သည်။

တခါတရုံး ဖျက်လိုဖျက်ဆီးလုပ်လိုသူများသည် ဆွေးနွေးပွဲများ၌ ပါတတ်သော်လည်း ဌီမီးချမ်းရေးကို မဆန့်ကျင်ပေါ် ငါးပို့ဆန့်ကျင်သည့်အခါန်မှာ အခြေရခါန်း အခါန်များလည်း ဖြစ်တတ်ပေသည်။

ဖျက်လိုဖျက်ဆီးတတ်သူများမှာ အဖွဲ့တိုင်း၌ ရှိတတ်သည်။ ဤသည်ကို နားလည်ပါက ပဋိပက္ခကိုကိုင်တွေထဲ ဖြေရှင်းနိုအတွက် နည်းလမ်းများ ရနိုင်ပါသည်။

၁၉။ ဘက်ပေါင်းစုံမှ ကြည့်ရှု စဉ်းစားဆောင်ရွက်ခြင်း (The need for holistic approach)

(က) ဘက်ပေါင်းစုံမှ ကြည့်ရှု စဉ်းစားဆောင်ရွက်ခြင်း (The need for holistic approach)

ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် ပဋိပက္ခဖြေရှင်း ညီနှင့်ရေး သာမက အားအကြောင်း အချက်များလည်း ပါဝင်ရာ ဘက်ပေါင်းစုံမှ စဉ်းစားဆောင်ရွက်ရန် လိုပါမည်။

အထွေးစုံအပေါ်အတော်ရပ်စဲရေး၊ ထိုမှတဆင့် NCA နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများ စသည်ဖြင့် အဆင့်ဆင့်သွားပါသည်။ တရီးနှင့်တွင် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများမှ အဖြော်ရလာသောအခါ ၆၇.၈% ပြင်ဆင်ရေး၊ လုပ်ခြံရေးဆိုင်ရာ ပြန်လည် ပေါင်းစဉ်းရေးများဖြစ်သော DDR/SSR ဆိုင်ရာ ကိစ္စများကိုလည်း ဆောင်ရွက်ရပါမည်။ ထိုမှတဆင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပြန်လည် ဖော်ဆောင်မှုနှင့် အားဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စများကိုလည်း ဆောင်ရွက်ရပါမည်။

တနည်းအားဖြင့် ဆိုရသော ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို "က" မှ "အ" အထိ စဉ်းစားထားရန်၊ ပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်ပါမည်။ အကျယ်အပြန် စဉ်းစားထားရမည့်သော ဖြစ်ပါသည်။ ဦးသိန်းစိန်အစိုးရ လက်ထက်တွင် MPC မှ တင်ပြသော်လည်း အပြည့်အစုံဖြစ် မလာခဲ့ပါ။ MPC ကိုယ်စွဲလည်း NCA နှင့် UPC ဖြစ်ပေါ်ရေးအတွက် အချင်ပြည့် လုံးပမ်းနေရသည့်အတွက် Holistic ချဉ်းကပ်နည်းဖြင့် ချဉ်းကပ်ရန်အားနည်း ခဲ့ပါသည်။

(ခ) မဟာဗုဒ္ဓဘာဇာဌာန် စဉ်းစားခြင်း (Strategic thinking)

ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် ဝါးပွက်ရာ ဝါးစာချသလို မဟုတ်ဘဲ၊ မဟာဗုဒ္ဓဘာဇာဌာန် စဉ်းစား ဆောင်ရွက်ရသည့် လုပ်ငန်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အပစ်အခတ်ပို့စေရေးများသာမက နိုင်ငံရေးဆွေးနွေး ပွဲများအတွက်ပါ မဟာဗုဒ္ဓဘာဇာဌာန် စဉ်းစားရန် တွက်ချက်ရန် လိုပါမည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး မဟာဗုဒ္ဓဘာကို စနစ်စဉ်ကျ စဉ်းစား ချမှတ်ခြင်း မရှိပါက Ad Hoc လုပ်ဆောင်သည့် ပုံသာ ဖြစ်နေနိုင်ပါသည်။ ရေရှည်ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်မှ ကို ထိနိုက်နိုင်ပါသည်။

(ဂ) ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း (Review of the peace process)

MPC၏ တာဝန်များ မပြီးဆုံးခင် မိမိအနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အား ပြန်လည် သုံးသပ်သင့်သည်ဟု ယူဆခဲ့သည့်အတိုင်း သုံးသပ်ပွဲတော်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော် အလေးအနက် မဘွားနိုင်ခဲ့ပါ။ MPC ကလည်း ရပ်နားရတော့မည်၊ အချိန်လည်း မရှိတော့၊ စိတ်ဝင်စားမှုကလည်း နည်းသွားပြီဖြစ်သည်။

NLD မှုလည်း ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းကို ပြုလုပ်မည်ဟု ဆိုလာသဖြင့် MPC မှ မည်သူပါဝင်သင့်သည်ကို ဆွေးနွေးဖြစ်ခဲ့ကြပါသည်။ သို့သော် လက်တွေ့တွင် ပြန်လည်သုံးသပ်ပွဲ ဖြစ်မလာပါ။ နောင်တွင် အစိုးရတွေ၊ ဆံညွှေနှင့်ရေးမှုး ဖြစ်လာ မည့် ဒေါက်တာ မျိုးဝင်းကို သာ တစ်ညီးချင်းငော်ရင်း၊ အဖွဲ့၊ လိုက်သော်လည်းကောင်း ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ သဘောသဘာဝများ၊ အနေအထားများ၊ အားသာချက်များ၊ အားနည်းချက်များနှင့် လုပ်သင့်သည့် အချက်များ၊ ရှောင်ရှားသင့်သည်များကို နာရီပေါင်းများစွာ ပြောပြဖြစ်ခဲ့ ပါသည်။

သို့သော် ကြုံသည်မှာ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ Review မဟုတ်ပါ။

ဦးသိန်းစိန်အဖိုးရလက်ထက်တွင် ပြမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၌ အောင်မြင်မှုများ ရရှိခဲ့သော်လည်း အားနည်းချက်များ ရှိခဲ့သည်။ ယင်းအားနည်းချက်များကို ပြန်လည် ဆန်းစစ်နိုင်ခြင်း မရှိခဲ့၍ ပြန်လည် ဆန်းစစ်ရန်လည်း လိုပါသည်။

MPC အနေနှင့်လည်း MPC ကို ပိုမိုကျစ်လစ်အောင် စွဲ၊ စည်းရေး၊ ပြန်လည် ပြင်ဆင်ရေးနှင့် ဦးသိန်းစိန်လက်ထက်က အချိန်မရ၍ မဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သော ကိစ္စများကိုဆောင်ရွက်ရန် စဉ်းစားချက်များ ရှိခဲ့ပါသည်။

ပြန်လည်သုံးသပ်ရေး မလုပ်နိုင်၍ အခွင့်အရေးတစ်ရပ် ဆုံးရှုံးခဲ့ပါသည်။ ယခုလည်း အချိန်မနောင်းသေးပါ။ ရှေ့ချည်းသွားနေရန် လိုအပ်သော်လည်း အမှားအမှန်ကို သုံးသပ်နိုင်ရန် နောက်ကိုလည်း ပြန်ကြည့်သင့်သည်ဟု မြင်ပါသည်။

အကယ်၍ ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်လျှင် အထက်ဖော်ပြုပါ ကိစ္စများဖြစ်သော ဘက်ပေါင်းစုံမှ ကြည့်ရမှု၊ မဟာဗျာဗျာကိစ္စများစသည်ဖြင့် အားလုံးပါဝင်သွားမည် ဖြစ်သည်။

(ယ) ပြင်ဆင်ရေး (Preparation)

ပြင်ဆင်ရေးသည် ပြိုးချမ်းရေးနှင့် အတူးအရေးကြီးပါသည်။ အောင်မြင်မှုဆိုသည်မှာ ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် အခွင့်အလမ်းများ တွေ့ဆုံးခြင်းဟုလည်း ကြေားဖူးပါသည်။ ပြင်ဆင်မှုကောင်းလှုပ် ဆွေးနွေးပွဲ တစ်ဝက်အောင်မြင်ပြီ ဟုလည်း ပြောကြပါသည်။

ပြင်ဆင်ရေးမှာ အဆင့်အမျိုးမျိုးရှိနိုင်ပါသည်။ အချင်းချင်းညွှန်းခြင်း၊ လိုအပ်ပါက Role Play ပြုလုပ်ခြင်းများ၊ သုတေသနပြုလုပ်ခြင်းများ၊ ဆွေးနွေးပွဲ အတွင်း တာဝန်ခွဲဝေမှုများ၊ စနစ်တာကျ လုပ်ဆောင်သင့်ပါသည်။

ပြင်ဆင်ရေးသည် ရှိုးစင်းတိကျြှော်း၊ ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်သော အစီအစဉ်ကို ဦးတည်သင့်ပါသည်။ တန်ည်းအားဖြင့် ဆိုရလျှင် ပြင်ဆင်ထားသူတစ်ဦးအတွက် တွေ့ဆုံးနေ့များများ အခင်းအကျင်းကို ကြိုးပြီး စဉ်းစားနိုင်၊ သိမြင်နိုင်ပါလိမ့်မည်။

ညို့နှိုင်းရေးမှုးကောင်းတစ်ဦးသည် စားပွဲစိုင်းကို ပြင်ဆင်ပြီးမှ လာလေ့ရှိပါသည်။ ပြင်ဆင်မှုကို ဘာနှင့်မျှေားတိုးရှုံးမရကြောင်း သူသိပါသည်။ လုံလောက်သော ပြင်ဆင်မှုများသည် သူ့အတွက် အင်အားများဖြစ်သည်ကို အသေအချာသိပါသည်။

MPC မှ ပြင်ဆင်ခဲ့သော ဈေးနေ့ပွဲများတလျောက်၊ စာမျက်မှုများ၊ သဘောတူညီမှ မူကြမ်းများ၊ MPC ဒါရိုက်တာများအကြား ပြင်းစုံမှုများ၊ ဝန်ကြံးဦးအောင်မင်းနှင့် တပ်မတော်အရာရှိကြံးများအား နိုင်လုံသော ထောက်ပြုများ၊ ငါးတိနှင့် မကြာခကာ တွေ့ဆုံးမှုများကို ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။

ယင်းလုပ်ငန်းစဉ်အား လုံးမှာ ပြင်ဆင်ရေးပင်ဖြစ်ပါသည်။ ယခုပြန်ကြည့်လျှင် ဖြီးပြည့်စုံသော ပြင်ဆင်မှုများ မဟုတ်သည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် အင်တိုက်အားတို့က် အချိန်ပြည့် ဈေးနေ့နှိုင်း ပြင်ဆင်နေခဲ့ရပါသည်။ တခါတရု ပြင်ဆင်မှုများကို MPC တဖွဲ့တည်း ဆောင်ရွက်ရှုံးမရသောအခါ သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ၊ ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် တွေ့ဆုံးညိုနှင့်ကာ ပြိုမ်းချမ်းရေး ဈေးနေ့ပွဲများအတွက် ပြင်ဆင်ရပါသည်။

ဈေးနေ့ပွဲများအတွက် ပြင်ဆင်ရာတွင် MPCအနေဖြင့် ကျယ်ကျယ်ပြန်ပြန် စဉ်းစားခြင်းများ၊ အကော်အလည် င ဈေးနေ့ခြင်းများဖြင့် လည်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြရပါသည်။

၂၀။ ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်ခြင်း လုပ်ငန်းများ (Confidence building measures)

ဌီမီးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေး (Confidence building) သည် အထူးအရေးပါသော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

MPC အနေဖြင့် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ခြင်း လုပ်ငန်းများကို အများအပြားဆောင်ရွက် ခဲ့ပါသည်။

(၁) နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ ပြန်လွှတ်ပေးခြင်း (Release of political prisoners)

နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများကို ပြန်လွှတ်ပေးခြင်းသည် ဌီမီးချမ်းရေး နှင့် တိုက်ရှိက် ဆိုင်ပါသည်။ တဒ္ဒန်က ပြသေနာရာ သူများဟု ဆိုကာ ထောင်ထဲတည့်ထားခဲ့ရာမှ ဦးသိန်းစိန် အစိုးရက ပြန်လွှတ်ပေးခဲ့သည်။ ဤအချက် သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံရေးအရ ပြောင်းလဲနေဖို့ဟု ပြောဆိုနိုင်သောအချက် ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးကို အနီးကပ်တောင့်ကြည့်နေသော တိုင်းရင်းသား အင်အားစုများအနေဖြင့် ဌီမီးချမ်းရေးလုပ်ဆောင်ရန် တွန်းအားတစ်ခု ဖြစ်စေခဲ့ပါသည်။

ထို့အပြင် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များမှ ပုဂ္ဂိုလ်များလည်း ပါဝင်ရာ ငါးတို့ကို ပြန်လွှတ်ပေးခြင်း၊ နေရပ်အထိရောက်အောင် ပို့ဆောင်ပေးခြင်းများသည် အဓိကကျသော ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်ရေးများ ဖြစ်လာသည်။

(j) အကန်အသတ်များ ဖြေလျှောက်ခြင်း (Relaxation of Restrictions)

တစ်ဖွဲ့ရင်း အပစ်ရပ်ပြီးသည်နှင့် စာချုပ်ပါအတိုင်း လက်နက်မပါဘဲ လွတ်လပ်စွာ သွားလာခွင့်၊ ဆွဲမျိုးများထံ လည်ပတ်ခွင့်မှစ၍ မီဒီယာများနှင့် လွတ်လပ်စွာတွေ့ဆုံးခွင့် စသည်တို့မှာ အရေးပါသော ဖြေလျှောမှုများ ဖြစ်သည်။

NCA ထိုးသော အဖွဲ့များကို ၁၇/၁ မှ ပလပ်ခွင့် ပေးခဲ့သည့်အတွက် တရားဝင် အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ဤအချက်များသည် အရေးကြီးသောအချက် ဖြစ်သည်။ သို့သော် အကန်အသတ် ဖြေလျှောမှုများအပေါ် အလွှာသုံးစား လုပ်ခြင်းများရှိခဲ့ပါသည်။ ကြုအချက်များကိုလည်း သတိထားရ ပါမည်။

(g) မှတ်ပုံတင်၊ လုပ်ခြေရေး

(Provision of national IDs to the ethnic people and security)

တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များအား မှတ်ပုံတင်များ ပြန်လည်ပေးခြင်း၊ ပစ်စပိများ ထဲတော်ပေးခြင်း၊ တရားတို့တွင် အဝင်အထွက်လွယ်အောင် ပိုက်များ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း၊ တိုင်းရင်းသား ဒေသများတွင် မှတ်ပုံတင်များ သန်းနှင့်ချိ၍ ထဲတော်ပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

ထို့အပြင် မိမိတို့၏ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း သွားရေးလာရေးကိစ္စတွင် စိုးရိမ်မှုရှိပါကလည်း လုပ်ခြေရေးများ အကူအညီပေးခြင်း၊ သွားရာက်ရာ အရပ်ရှိ လုပ်ခြေရေးအရာရုံးများအား တိုင်းရင်းသားများ ခုံးစဉ်တွင် ကူညီရန် အကြောင်းကြားပေးခြင်းတို့ကိုလည်း အမြောက်အများ ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့ပါသည်။

ထို့မျှသာမကသေး ဆွဲးနွေးပွဲတွင် ပါဝင်သောတိုင်းရင်းသား တရားများ နိုင်ငံခြားခရီးသွား လက်မှတ်များ ကိုင်ဆောင်သွားဖြစ်၍ ငါးတို့ မြန်မာနိုင်ငံ ဝင်ခွင့်လွယ်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးထားခြင်း စသောလုပ်ငန်းများဖြင့်လည်း ကူညီခဲ့ပါသည်။

(ယ) ကျန်းမာရေးအတွက် ကူညီခြင်း
(Assisting ethnic leaders with health problems)

ထိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များ ကျန်းမာရေးအတွက်ဆေးကုရန် လိုသောအခါ အမြဲကူညီပါသည်။ NSCN-K ခေါင်းဆောင် ဦးကက်ပလန် မှာ ရန်ကုန်ဆေးရုံကြီးတွင် (၃) လဆုံး ဆေးကုရ ပါသည်။ ဝန်ကြီးဦးအောင်မင်းက ရန်ကုန်ရှိ အိန္ဒိယသံရုံးကို အကြောင်းကြားပြီး မိမိမှ လုံခြုံရေးနှင့် ဆက်ဆံရေးကို MPC အဖွဲ့ဝင်များ အကုအညီဖြင့် ဆောင်ရွက် ရပါသည်။

DKBA စစ်ဦးစီးချုပ် တောလားဘွယ် နေမကောင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုင်းတွင် သူ့အား ဖမ်းဝပ်း ထုတ်ထားသဖြင့် ဆေးကု၍ မရပါ။ ထို့ကြောင့် စက်ဗုံးကို ပို့ရပါသည်။ စက်ဗုံးသံရုံးနှင့် ညီနှင့်၍ ဆောင်ရွက်ပေးရပါသည်။

အလားတူ ကရင်၊ ကချင် အရာရှိများ၏ ကျန်းမာရေးကိစ္စများကိုလည်း ကူညီခဲ့ရပါသည်။

- (c) နိုင်ငံမြားတွင် အဖမ်းခံရတော့မည့် တိုင်းရင်းသားကောင်များကို
ပြန်လည်ညိုနိုင်း ပေါ်ယူခြင်း
(Negotiating with foreign governments for the release
of ethnic leaders traveling on phoney passports)
- စစ်အစိုးရလက်ထက်တွင် တိုင်းရင်းသားများနှင့် အတိုက်အခံအင်အားစုများ
မြန်မာခရီးသွား လက်မှတ် အတု များဖြင့် ခရီးသွားကြရပါသည်။ အချို့အဖမ်းခံ
ရသည်။ ထောင်ကျု ကြပါသည်။
- MPC ထူထောင်ပြီး မကြာမိ ကြုံကိစ္စနှစ်ခု ပေါ်လာပါသည်။ တိုင်းရင်းသား
ကောင်းဆောင်နှစ်ပြီး ခရီးသွားလက်မှတ်အတုဖြင့် အဖမ်းခံ ရပါသည်။ ငါးတို့
အဖမ်းခံခဲ့ရသော နိုင်ငံများနှင့် ညိုပြီးပြန် ပေါ်ရပါ သည်။ လဝက ဝန်ကြီးဌာနတိုင်
ပါဝင်ကူညီရ ပါသည်။ ပြီးလျှင် ငါးတို့အား သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းသို့
အရောက်ပို့ပေးခဲ့ပါသည်။
- (o) နိုင်ငံတကာ ခရီးသွား (International travels)
- တပ်မတော်နှင့် MPC တပ်မတော်၊ MPC နှင့် ကရင်လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၊
တောင်အာဖရိက၊ ကိုလုဘီယာ၊ အခြားစုပေါင်းအဖွဲ့များ၊ အင်ဒီနီးရား၊
စီလစ်ပိုင်စသော နိုင်ငံများသို့ စုပေါင်းသွားရောက် လေ့လာကြပါသည်။ ယင်း
လေ့လာမှုများသည် ရင်းနှီးမှုကို ပို့ရစေသည်။ အီမ်ရှင်နိုင်ငံ အနေဖြင့်လည်း
အထူးအထုပ်ကြီးရာ ရောက်စေပါသည်။ ခရီးစဉ်အတွင်း ဆွေးနွေးပွဲများကိုလည်း
ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။
- ထို့ကြောင့် ပူးတွဲခရီးစဉ်များသည် အထူးအရေးပါ ပါသည်။

(၈) ပူးတွဲလေ့လာရေး (Joint-studies)

နိုင်ငံတကာသို့ သွားရောက်၍ ပူးတွဲခရီးစဉ်များ၊ လလ္လာမှုများ အရေးပါသကဲ့သို့ ပြည်တွင်း၌လည်း ကိစ္စပ်များ၊ အကြောင်းအရာများကို ပူးတွဲလေ့လာခြင်းများ ပြုလုပ်သင့်ပါသည်။ အကြောင်းအရာတစ်ရပ်အပေါ် ဆွေးနွေးမှု ရှိသော်လည်း နိုင်ငံတကာပညာရှင်များ လာရောက်သောအခါ ပူးတွဲလေ့လာမှု၊ တက်ရောက်မှုနည်းပါး ပါသည်။

နိုင်ငံတကာမှ လာရောက်သောပညာရှင်များ အနေဖြင့်လည်း တဖက်စီကို ရှင်းပြေခြင်းက ပို၍ ကောင်းမွန်သည် ဟု ယူဆဟန်တူသည်။ ထို့ကြောင့် ပူးတွဲလေ့လာမှုနည်းပါး ပါသည်။

ပဋိပက္ခကိုအတူတကွ ဖြေရှင်းလိုကျင် ပူးတွဲလေ့လာမှုများလည်းလုပ်က ဆင်သင့် ပါသည်။

(၉) လူသားချင်းစာနာမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအကုအညီများ (Humanitarian and development assistance)

ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲ ကာလများအတွင်းဖြစ်ပေါ်သော စစ်ပွဲများကြောင့် ခုက္ခသည်များ၊ မိမိတို့၏ နေပ်ကို စွန့်စွာသွားရသူများ ရှိသည်။ ငြင်းတို့ကိုလူသားချင်း စာနာမှု ဆိုင်ရာ အကူအညီများ ပေးခြင်း၊ ပြင်ပကူညီမှု များအပေါ် ကုညီတောင်မခြင်းများကို ပြုလုပ်သင့်ပါသည်။

ထို့အပြင် အပစ်အခတ်ရပ်စံရေး ကာလအတွင်း ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ အကုအညီများ၊ ပြန်လည် ပေါ်ဆောင်မှုများကိုလည်း ဆောင်ရွက်သင့် ပါသည်။

(၅) ြိမ်းချမ်းရေး၏ အသီးအပွင့်များ (Peace dividends)

ြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် နိုင်ငံ၏ လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်၍
ပြဿနာများပါသည်။ ဝေဖန်သူများသည်။ ဆွဲးနွေးပွဲ မကပြေလည်မှုများနှင့်
တိုက်ပွဲများကိုသာ အစဉ်တစိုက် ထောက်ပြကြပါသည်။ ဝေဖန်ကြပါသည်။

သို့သော ြိမ်းချမ်းရေး၏ အသီးအပွင့်များအကြောင်းတော့ပြောသူများ
မရှိသလောက်ပင်။

ပကာမအပစ်ရပ်မှုများ (Preliminary ceasefires) များကြောင့်
ပြောင်းလဲသွားသော ပဋိပက္ခဒေသတွင်ရှိ ပြည်သူများ၏ ဘဝများ၊ NCA ကြောင့်
အပစ်အခတ်ရပ်ခဲ့ရေး နိုင်မာလာမှုများ၊ ြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းကြောင့်
တိုက်ပွဲများနည်းသွားခြင်း၊ ပိတ်ထားသောလမ်းများ ပြန်ပွင့်လာခြင်း၊ ခနီးသွားလာမှု
လွယ်ကူလာ၍ ကျန်းမာရေး တောင့်ရောက်မှုမှုအစ ခရီးသွားရေး၊ ကုန်သွယ်ရေးတို့၊
ပိုကောင်းလာခြင်း၊ အရေအတွက် နည်းသေးသော်လည်း ဒုက္ခသည်များ
နေရပ်ပြန်လာခြင်း၊ ြိမ်းချမ်းရေးကြောင့် ပဋိပက္ခဒေသနေပြည်သူ တစ်သန်းကော်
မှ တို့တင်များရရှိလာခြင်းတို့၊ အပြင် အခြားအရေးကြီးသာ ြိမ်း
ချမ်းရေးအသီးအပွင့်များကို ခံစားလာခဲ့ကြရသည်။

နိုင်ငံရေးဆွဲးနွေးပွဲများ ဖြစ်လာခြင်း၊ ယုံကြည်မှုတိုးပွားလာခြင်း၊
ဖက်အရယ်စနစ်ကို လက်ခံလာခြင်း စသောနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အသီးအပွင့်များလည်း
ရရှိလာပါသည်။

ထို့ကြောင့် အရေးကြီးသည်မှာ အဖိုးရအနေဖြင့်လည်းကောင်း၊
သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့များ အနေဖြင့် ငှုံးြိမ်းချမ်းရေး၏ အသီးအပွင့်များကို
ပြည်သူများသိအောင်၊ နားလည်အောင် မျှဝေရမည် ဖြစ်သည်။ ဤသည်ကိုလည်း
အရေးကြီးသာ သင်ခန်းစာ တရပ်ဟု မှတ်ယူပါသည်။

(ည) မော်တော်ယာဉ် လိုင်စင်များ

(Provision of motor vehicle licenses to ethnic armed groups)

နှစ်ပေါင်း (၇၀) နီးပါးဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ ဖြေရှင်းရေးတွင် ဦးသိန်းစိန်လက်ထက် ဖြေရှင်းမှုသည် ပထမဦးဆုံး ပုံစံ သစ် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရမည်။ ယခင်ပုံစံများမှ ခွဲထွက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

သို့သော် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အားလုံးကိုမဆိုသော်လည်း အချို့မှာ အပေါ်အတ်ရပ်စဲရေးလုပ်လျှင် အစိုးရမှ တစ်ခုခုပြန်ပေးမည်ဟု မျှော်လင့်ထားခဲ့ကြသည်။ စစ်အစိုးရနှင့် အပေါ်အတ်ရပ်စဲရေးတွင်လည်း ဤကဲ့သို့ပဲ့ပွဲဖြစ်ခဲ့၍ ဦးသိန်းစိန်ထံမှ တစ်ခုခုမျှော်လင့်ခဲ့ကြသည်။ တစ်ဖွဲ့ချင်းအပေါ်အတ်ရပ်ထားစဉ် Ceasefire က အရင်အတိုင်းလုပ်ကိုမရဘူးလားဟု MPC ကိုမကြောခကာ မေးလာသည်။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အင်အားစုတေသန၏မှာ ချမ်းသာသော်လည်း အချို့မှာအမှန်တကယ်ချို့တွဲပါသည်။ ဤသည်ကိုစာနာထောက်ထားသောအားဖြင့် အစိုးရမှ မော်တော်ယာဉ်တင်သွင်းခွင့် လိုင်စင်အချို့ချေပေးခဲ့ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားများမှ တောင်းဆိုသည့် အပေါ် မော်တော်ယာဉ်တင်သွင်းခွင့်ကြောင့် တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့များ ဒေါ်လာသန်းချို့၍ ရကြသည်ဟု ကြားသိရပါသည်။

ပွင့်လင်းချိန်ဖြစ်၍ အစိုးရမှာ စီမံယာဉ်ဝေဖန်မှုကို အတော်ခံရ ပါသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်ကာစတွင် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေးအနေဖြင့် မော်တော်ယာဉ်တင်သွင်းခွင့် လိုင်စင်များကို စောနာဖြင့် ထုတ်ပေးခဲ့သော်လည်း ပြသာနာများ ဖြစ်ခဲ့ရပါသည်။

ထိုကြောင့် ဤကဲ့သို့သောယုံကြည်မှ တည်ဆောက်ခြင်းများကို အသေ အချာစဉ်းစားပြီးမှ ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ အရေးကြီးသော သင်ခန်းစာတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။

(၄) ဒုက္ခသည်စန်းများသို့ သွားရောက်လည်ပတ်ခြင်း
(Visit to refugee camps)

ဌီမ်းချမ်းရေးအေးစွဲးနှင့်သူ၊ အကောင်အထည်ဖော်သူများ အနေဖြင့် ဆွေးနွေးရေး လုပ်ငန်းကိုသာ အာရုံစိုက်ရသည်မဟုတ်၊ ပဋိပက္ခကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသော ဒုက္ခသည်များ၊ မိမိနေရပ်ကို စွန့်ဆွဲ ထွက်ပြေးရသူ (IDP) များထံသို့လည်း လိုအပ်လျှင် လိုအပ်သလို သွားရောက်ကြည့်ရှုရပါသည်။

ဤကဲ့သို့သော သွားရောက်များကို နိုင်ငံရေးလုပ်သည်ဟု မြင်နိုင်ပါသည်။ သို့သော် အရေးမကြီးပါ။ အရေးကြီးသည်မှာ ဒုက္ခသည်များကို အားပေးရန်၊ တခါတရုံ ဒုက္ခသည်များ ရိုနေခြင်းသည် ပဋိပက္ခများ ရိုနေသေးသည်ကို သတိပေးသည့်သဘောဖြင့် အစိုးရတရပ် အစွဲအစည်းတရပ် အနေဖြင့် ဒုက္ခသည်များအပေါ် ဂရုဏာသက်ကြောင်း ပြသရန် (သို့) နိုင်ငံရေး အနေအထားပြောင်းလဲ နေကြောင်း ပြသရန်တို့အတွက်လည်း သွားရောက်လည်ပတ်ရပါသည်။

၂။ အသိအမှတ်ပြုမှု တရားဝင်မှု (Recognition and legitimacy)

(က) အသိအမှတ်ပြုမှု (Recognition)

ဌီမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် တစ်ဖွဲ့ချင်း အသိအမှတ်ပြုမှုများ၊ အရုပ်စုလိုက် အသိအမှတ် ပြုမှုများ၊ အပြန်အလှန်အသိအမှတ်ပြုမှုများ လိုအပ်ပါသည်။

အစိုးရက အင်အားကြီးသော အဖွဲ့များ၊ NCCT၊ SD ကဲ့သို့သော အဖွဲ့များကို အသိအမှတ်ပြုမှုများ၊ ကုည်မှုများရှိခဲ့သည်။ အင်အားကယ်သော်လည်း လက်တွေ့တွင် စစ်တိုက်နိုင်သော အဖွဲ့များကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုသည့်ကိုတွေ့ရသည်။

သို့သော မတူညီသောအသိအမှတ်ပြုမှုများကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ANG LDU WNO တို့ကို NCA လက်မှတ်ထိုးရန် အသိအမှတ်မပြုသော လည်း နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးခွဲများတွင် ပါဝင်ရန် အသိအမှတ်ပြုပါသည်။ ကိုးကန့် (MNDA) ကိုတော့ အသိအမှတ် မပြုပါ။

အသိအမှတ်ပြုရာ၏ ဌိမ်းချမ်းရေးတွင် ပါဝင်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ရပ်တည်ချက်၊ လုပ်ဆောင်ချက်များအပေါ် မူတည်၍လည်း အသိအမှတ်ပြုမှု ပုံစံအပျိုးပျိုးဖြင့်ရှိနေ ခဲ့ပါသည်။

သို့သော ပုံစံမတူသော အသိအမှတ်ပြုမှုများ၊ အဆင့်အတန်းမတူသော အသိအမှတ်ပြုမှုများသည် တစ်ခွဲချင်းနှင့် ဆိုင်သောလည်း ဌိမ်းချမ်းရေးရွေးနွေးခွဲမှုများအတွက် ပြဿနာ ဖြစ်တတ်သည်ကို နားလည်ရပါမည်။ အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ ဌိမ်းချမ်းရေးရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အဖွဲ့ပေါင်းများစွာ ရှိနေရာ အဆင့် အတန်း၊ အင်အား၊ ဒေသ၊ ရပ်တည်မှု မတူ၍ အသိအမှတ်ပြုခံရခြင်းလည်း မတူနိုင်ပါ။

(e) တရားဝင်မှု (Legitimacy)

အစိုးရတစ်ရပ်၏ တရားဝင်မှုရရှိခြင်း၊ မရရှိခြင်းသည် ဌိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အန္တိမ ဆုံးဖြတ်ချက် မဟုတ်သောလည်း တရားဝင်မှုသည် အရေးကြီးသောအချက် ဖြစ်ပါသည်။

သမွတ ဦးသိန်းစိန်အစိုးရအား စစ်အစိုးရ၏ အဆက်ဟု တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အင်အားစုတေသန၏မှ မြင်ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် တရားဝင်မှုမရှိဟု ယူဆကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရအား စရက်အစ် (အမှတ်) မပေးလိုက်။ ထို့ကြောင့် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရနှင့် NCA လက်မှတ် မထိုးလိုက်။ ထို့ကြောင့် ငါးတို့ကိုယ်တိုင် ပါဝင်ညိုနှင့်ခဲ့ကြသောလည်း NCA ကို လက်မှတ်မထိုးခဲ့ကြပါ။

NLD ပါတီက ၂၀၁၅ နိုဝင်ဘာရွှေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရ သည်။ NLD သည် ပြည်သူက ရွှေးကောက်သော အစိုးရ ဖြစ်မည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစွဲကြည် အကောရ လာသောအခါမှ တရားဝင်အစိုးရ ဖြစ်လာမည်။ ထိုအခါကျမှုသာ လက် မှ ထိုးမည် ဆိုင်သော စဉ်းစားချက် များရှိ ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် လက်မှတ်မထိုးခဲ့ကြ။

ထို့ကြောင့် တရားဝင်မှု၊ မဝင်မှုသည် ဌီမံးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အရေးပါသောအချက် တစ်ချက်ဖြစ်ပါသည်။

(g) အကဲဆတ်သော အချက်များကို နားလည်ခြင်း
(Understanding conflict sensitivities)

ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးတွင် အကဲဆတ်သောအချက်များ (Sensitivities) များကို သတိထားရန် နားလည်ရန် လိုပါမည်။

ပဋိပက္ခ ဖြစ်နေစဉ်အတွင်း တဖက်နှင့်တဖက် ဝါဒဖြန့်ချိရေးများကြောင့် နိမ့်ချသော ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုမှုများကို ပြုလုပ်တတ်ကြပါသည်။ တိုက်ပွဲများ ဖြစ်နေ စဉ်ကာလတွင် ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းသည်တရားဝင်သော်လည်း ဌီမံးရေးကာလတွင် ယင်းကို ပြောင်းပြန် ပြုလုပ်ရပါသည်။ နှစ်ပေါင်းများစွာ တဖက်နှင့်တဖက် စွပ်စွဲပြောဆိုခြင်း၊ နိမ့်ခြင်းများကြောင့် အပြောအဆိုများ အကျင့်ပါနေကြပါသည်။ ထိုအချက်များကို ကြိုးစားပြင်ကြရန် လိုပါသည်။

ဈေးနွေးပွဲကာလတွင် လူပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အမည်၊ အဖွဲ့အစည်းအမည်၊ တာဝန် စသည်တို့ကို မှန်အောင် ဆောင်ရွက်ရပါမည်။ သူပုန်ဟူသော စကားကို ကောကးသည်ဟု အချို့အစွဲများက ခံယူကြသည်။ တခါတရုံ လက်နက်ကိုင် တိုင်းရင်းသားလား၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်လား ဌီးကြရသည်။

ထို့ကြောင့် တရားဝင်ပြောဆိုချက်များ၊ ဖိတ်စာများနှင့် ဈေးနွေးပြောဆိုမှု အားလုံးတွင် စကားလုံးများ၊ အသုံး အနှစ်းများကို အထူးသတိထားဆောင်ရွက် သင့်ပါသည်။

၂၂။ အရပ်သားကာကွယ်ရေး (Civilian protection)

(က) အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးကယ်များ (Women and children)

လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ တွင် အများဆုံးနိုက်ရောက်ရသူများဟာ အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးကယ်များ ဖြစ်ပါသည်။ ငါးတို့ကို ကာကွယ်ရေးကိစ္စများ၊ ငါးတို့နှင့် ပတ်သက်သော တောင်းဆိုချက်များမကြာဏာပြီပေါ်လာတတ်ပါသည်။

ဤအချက်သည် အထူးအရေးကြီးသောအချက်များ ဖြစ်၍ အလေးထားရ ပါမည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အားလုံးကိုလည်း မဆောင်ရွက်နိုင်ပါ။ သို့သော်ငါးတို့အား ကာကွယ်ရေးကိစ္စများကို သတိထားပြီး ကူညီဆောင်ရွက်ပေးရန် လိုပါသည်။

(ခ) ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်မှုတိ အားပေးခြင်း (Encouraging the participation of women in peace process)

MPC တလျောက်လုံး အပေးခံရသော မေးခွန်းများမှာ ခေါင်းဆောင်မှုအပိုင်း တွင် အမျိုးသမီးများ ဘာကြောင့်မပါသလဲဟူသော မေးခွန်းဖြစ်ပါသည်။ MPC တွင် အရေးကြီးသော အကြံပေးတစ်ဦးနှင့် ဒါရိုက်တာတစ်ဦးတို့မှာ အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ကြသော်လည်း ဆွေးနွေးဖွံ့ဖြေးတန်းတွင် သိပ်မတွေ့ရ။ အမျိုးသား ဒါရိုက်တာများကိုသာ တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် မကြာခဏ ဝေဖန်ခံရသည်။

MPC ဒါရိုက်တာများအနေဖြင့် ဤအချက်ကို သိသော်လည်း ပြင်ရန် ခက်ခဲသည်။ ဥပမာ အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးကယ်များသည် ပဋိပက္ခတွင် အခံရအုံးဖြစ်သည်။ သို့သော် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးတွင် ငါးတို့မပါကြပါ။ အမျိုးသမီးများ ဆွေးနွေးပွဲတွင် ပါဝင်လာပါက ငါးတို့ ဂရိကာနိုင်ငံရေး (Politics of care) ကြောင့် ကောင်းမွန်သော အဖြေရတတ်သည်ဟူသော သာကောရှုပါသည်။ MPC အနေဖြင့် SEDAWI

ကဗ္ဗ္ဗ္ဗာလသမ္မဂ္ဂလုံး၏ရေးကောင်စီ တို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို နားလည်ပါသည်။ သို့သော် လက်တွေ့တွင် အနေအထားအရ ဆောင်ရွက်ရခက်သည် များရှိခဲ့ပါသည်။

လက်တွေ့တွင် ပဋိပက္ခဘက်တိုင်းတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှူ နည်းပါသည်။ ရှိသော အရည်အချင်းပြည့် အမျိုးသမီးများလည်း NGO လုပ်ငန်းတွင် များပါသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ အမျိုးသမီးများ ဌီမီးချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများတွင် တိတိ ကျကျ ပါလာရေးကို ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ ပထမအကြိမ် UPC တွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှူကို ၃၀% အထိရောက်အောင် ကြိုးပမ်းမည်ဟု သဘောထားချမှတ် ထားရာ အနည်းဆုံး ယင်းအချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် ကြိုးစားသင့် ပါသည်။

(က) ချိုးစောက်မှုများ (Abuses)

လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခအတွင်း လူ့အခွင့်ရေး ချိုးစောက်မှု များ ဖြစ်ပေါ်ပါသည်။ မဆန်းပါ။ သို့သော် ဤအချက်များကို အမြတ်များရင်ဆိုင်နေရမည် ဖြစ်သည်။ တဖက်နှင့်တဖက် ချေမှန်းရေးကို ဦးစားပေး နေသောအချိန်တွင် တဖက်နှင့်တဖက် အပြစ်ဖို့နိုင်သော်လည်း ဌီမီးချမ်းရေးဖြေရှင်းမှူ ကာလတွင် ပုံစံများပြောင်းသွားသည်ကို တွေ့ရမည်။

မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမှ ဌီမီးချမ်းရေးကာလတွင် ချိုးစောက်မှုများရှိနေသည်ဆိုလျှင် ဆွေးနွေးပွဲများ၏လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ယုံကြည်များကိုထိနိုက်နိုင်ပါသည်။ ယင်းအချက်များကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန် JMC ကဲ့သို့သော အနွဲ့မျိုးမှ ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းရပါမည်။

(ယ) မှားသွားလျှင် တာဝန်ခံခြင်း၊ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်း
(Taking responsibility for the mistakes and introducing
changes immediately)

ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွဲးနွေးပွဲကာလတွင် ချီးဖောက်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာပါက အလျင်အမြန် ပြန်လည် ပြင်ဆင်ရန် (သို့) တာဝန်ခံရန် လိုအပ်ပါသည်။ အရေးယူသင့်က အရေးယူရန်လည်း အမြန်ဆုံး စဉ်းစားပြင်ဆင်ရပါမည်။

ထိုသို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် တာဝန်ရှိသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုကို ပြသရာရောက်ဖြီး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် အလေးထားမှုကို ပြသခြင်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ ယုံကြည်မှုကိုလည်း ပြသရာရောက်ပါသည်။ ထိုကြောင့် ဤအချက်ကို လည်း အလေးပေးသင့်ပါသည်။

တရေးသု၏ ကိုယ်ရေး အကျဉ်း

ဦးအောင်နိုင်းသည် လက်ရှိတွင် “ပြမ်းခမ်းရေးနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး စင်တာ” (Center for Peace and Reconciliation – CPR) ၏ ဒါရိုက်တာတစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ သူသည် Myanmar Peace Center ၏ နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှ အစီအစဉ် (Political Dialogue) ဌာန၏ ဒါရိုက်တာနှင့် အစိုးရဘက်မှ အကျိုးဆောင် ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ပြင် ချင်းမိုင်တက္ကာသိုလ်အငြေစိုက် ဟိုစွဲဖြိုးမှ အစီအစဉ်၏ ခုတိယဒါရိုက်တာနှင့် တည်ထောင်သူတစ်ဦးလည်း ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

ဦးအောင်နိုင်းသည် (၁၉၈၈) ခုနှစ်၊ ဒီမိုကရေးလုပ်ရှားမှ အရေးတော်ပုံ အပြီး ထိုင်း - မြန်မာနယ်စပ်သို့ ထွက်စွာသွားခဲ့ကာ ABSDF တွင် ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ ABSDF ၏ အရှည်ကြောဓား နိုင်ငံဌားရေးဌာန အတွင်းရေးမှူးလည်း ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ တောတွင်းဦးရှိစည် Jungle University ၏ တောတွင်းတက္ကာသိုလ်၏ ကော်ငါးအုပ်ကြီး လည်း ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

ဦးအောင်နိုင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေး၊ ပြမ်းခမ်းရေး၊ ပဋိကွာနှင့် တွေ့ဆုံးရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ဆောင်းပါးအမြောက်အများကို ရေးသားခဲ့ပါ သည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသော ဆောင်းပါး များကို Online တွင် ဖတ်ရှုနိုင်ပါ သည်။

ဦးအောင်နိုင်းသည် အက်ပိုပ်ဘ အမိကဖြင့် ရန်ကုန်တွေ့သိလ်မှ BA နှင့် ဟားပတ်တွေ့သိလ်မှ MPA ခေါ် လူထုစီမံခန့်ခွဲမှုပညာ၊ မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့များကို ရရှိခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် ဤစေတွေးလျှိုင်ငံ၊ University of New South Wales မှ သံတမန်ဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ ဒီပလိုမာ၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု New School University မှ ဒီပလိုမာရေးဆိုင်ရာ ကွွားမြားနားမှု ဒီပလိုမာနှင့် DDR/SSR ဆိုင်ရာ ဒီပလိုမာများကိုလည်း စပိန်နှင့် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုမှ ရရှိခဲ့ပါသည်။

ယခင်ထုတ်ဝေခဲ့သော စာအုပ်စာတမ်းများ

- ဒိုင်ယာလေ့ (Dialogue)၊ 2002
- မြန်မာစစ်ပိုလ်ချုပ်ကြီးများနှင့် အပေးအယူပြုလုပ်ခြင်း (Compromising with the Burmese generals)၊ 2004
- ဌီမီးချမ်းရေးလမ်း – ဌီမီးချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ထဲထပ်ဝင် ပါဝင်ခဲ့သူတစ်ဦး၏ အတွေ့အကြံများ (Pathway to peace: An insider's Account of the Myanmar Peace Process)၊ ဒီဇင်ဘာ 2016

